રમુઝે દિલ-પસંદ

ઉર્ફે

ઝરા-ફતે હીંદ,

બનાવનાર.

મીર સૈયદઅલી કાદરી બીલીમોરીઆ.

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

સૈયદ બનુમીયાં બીન સૈયદ અમીરમીયાં કાદરીની કું૦

સુરત શ્રી 'જૈન' પ્રિન્ટીંગ વર્કસ લીમીટેડમાં મટુભાઈ ભાઈદાસે છાપી.

હી. સને ૧૩૨૯. સને ૧૯૧૧ ઈસવી.

કીંમત રૂ. ૦-૮-૦.

રમુઝે દિલ-પસંદ,

ઉર્ફે

ઝરા-ફતે હીંદ.

દીબાચો.

દુન્યામાં દરએક માણસને પોતાની તબીએત ખુશી આનંદમાં રહે એવી ખાહેશ હોય છે, અને તેમ કરવા માટે સેંકડો તદબીરો કરવામાં આવે છે, પરંતુ ગાયનથી તેમજ રમુજી ટુચકાઓથી માણસોની તબીઅત બહુ ખુશ રહે છે. એ ચીજો એવી છે, કે જેથી ઇનસાન પોતા ઉપર આવેલી આફત, અને ગમ, તેમજ બીમારી, અને તકલીફોને ભુલી જાય છે.

ગાયનોથી તેમજ રમુજી ટુચકાઓથી ઘણી ચીજો શીખવાની મળે છે, અને જ્ઞાનની સાથે ગમ્મત પણ મળે છે. જે મંડળીમાં અથવા સભામાં અને સાધારણ વાતચીતમાં રમુજી બાબતો હોતી નથી. તે બોલવું અથવા ગાવું રસ વિનાનું અને લુખું તેમજ નીમક વગરનું ગણાય છે.

રમુજી ટુચકાઓથી હસમુખા સ્વભાવનાં માણસો તો બેશક ઘણાં ખુશી અને મગન રહે છે. પરંતુ કુંજરા તેમજ રડતી સુરત-વાલાઓ, અને એરંડીઉં પીધું હોય, એવું મોઢું કરનારા, તેમજ મગરૂર અને અહંકારી મીજાજવાલાઓને હસવું આવ્યા વિના રહેતું નથી.

અમારા તરફથી કેટલીક ગાયનોની કિતાબો છપાવવામાં આવી છે. અને તે લોકોને ઘણીજ પસંદ આવી છે. પરંતુ રમુજી નાની વાર્તાઓ અથવા ટુચકાઓ અને ઢોંગસોંગની કિતાબ માટે કેટલાક ભાઇઓ તરફથી વારંવાર માંગણીઓ થતી હોવાથી, તેમની મરજીને અનુસરીને આ કિતાબ અમે છપાવી છે.

આ કિતાબમાં બે ભાગ રાખવામાં આવ્યા છે. પહેલા ભા-ગમાં ઉરદુ જબાનમાં રમુજી ટુચકાઓ છે. અને બીજા ભાગમાં ગુજરાતી જબાનમાં ઢોંગસોંગની બાબતો લખવામાં આવી છે. ગુજરાતીમાં આજસુધી એવી કોઇ પણ કિતાબ છપાયલી નહીં હોવાથી આશા છે, કે અમારી બીજી કિતાબોની પેઠે એની પણ જરૂર કદર કરવામાં આવશે.

બીલીમોરા. } લી૦ દુઆગો.
દેગડી સ્ટ્રીટ. } મીર સૈયદઅલી કાદરી.

રમુઝે દિલ-પસંદ,

ઉર્ફ

ઝરા-ફતે હીંદ.

મજાક બ-ઝબાને ઉરદુ.

બાબ-પેહલા.

ચારકે દીલમેં ખતરા.—૧.

એક મસજીદમેં નમાઝ હો રહી થી, ઇતનેમેં એક શખ્સ અરબ, મુસા નામી જમાઅતમેં શરીક હોનેકો ઝટપટ મસજીદમેં દાખીલ હુવા. એક જગા રૂપીયોંકી હિમયાની રખ્ખી હુઇ દેખકર, લાલચને ઉંગલી દીખાઇ. ઓર શયતાનને રાહનુમાઇ કી. તો આપ ચટસે વોહ હિમયાની હાથમેં લેકર નમાઝમેં શરીક હો ગયે. અબ હિમયાની હાથમેં, ઓર નિયત હિમયાનીમેં, યા ખુદા જાને નમાઝમેં.

ઈમામને સુરયે તાહા પરહતે હુયે, ઇસ મતલબપર પહોંચે. "વમા કાના બે-યમીનેકા યા મુસા," યે હઝરત સમઝે કે ઇમામ સાહેબ સમઝ ગયે, ઇસલીયે આવાઝ લગાતે હેં. કે "મુસા તેરે હાથમેં ક્યા હે"? યે સોચકર હિમયાની ઈમામ સાહેબકે સરપર રેં'ક મારી. ઔર "વ અનતા સાહેરૂન". યાને તુ જાદુગર હે, યે કેહકર ભાગ ગયે.

હિસ્સોંકી તકસીમ--૨

તીન આદમી એક મુસલમાન, એક ઇસાઇ, ઔર એક યહુદી એક સફરકે વાસ્તે એખીટડે રવાના હુયે. ઉનકે પાસ દો રોટીયાં થીં, જીનંપર ઉનકા ગુજારા નહીં હોસકતા થા. યહુદીને મીલકર સલાહ કી, કે જીસકો રાતકે વકત સબસે ઉમદા ખાબ આવે, ઉસકો યે રોટીયાં દીજાયેં. મુસલમાન સબ્ર ન કર સકા. ઉસને આધી રાતકે વકત ઉઠકર રોટીયાં ખાલીં. સુબોહકે વકત જબ સબ ઉઠે, તો પેહલે યહુદીને અપના ખાબ સુનાયા, કે મુજકો રાતકે વકત હઝરત મુસા અલે, સે કે જબકે કોહે તુરપર ખુદાયે તઆલાસે હમ-કલામ થે, મુલાકાત હુઇ, ઔર મુઝસે બેહીસ્તકા ઇકરાર કીયા, ઇસી તરેહ ઇસાઇને બ્યાન કીયા, કે મુઝે ચોથે આસમાનપર હઝરત ઇસા અલે, સે મુલાકાત હુઈ, ઉન્હોંનેભી બેહીસ્તકા ઇકરાર કીયા હે, અબ મુસલમાનકી બારી આઇ, ઉસને કહા, કે રાતકે વકત દો ફરીશ્તે આસમાનસે નાઝીલ હુયે, ઉન્હોંને કહા, કે તુમ રોટીયાં ખાલો, વર ન હમ તુમકો તકલીફ પોંહચાઇંગે. ઈસલીયે

મેંને દોનોં રોટીયાં ખાલીં. તબ ઇસાઇ ઓર યહુદીને કહા, કે તુમને હમકો ક્યું નહીં બુલાયા? ઉસને કહા, મેંને તો બહોત દફા બહોત જોરસે પુકારા, લેકીન તુમમેંસે એક કોહે તુરપર થા, ઓર દુસરા ચોથે આસમાનપર, ઇસપર કોઇ હાઝીર ન હોસકા!

શેહરી ઓર ગંવારકા મુકાબિલા—૩.

દો શેહરી એક સડકપર બરાબર ચલ રહેથે, જબકે એક દેહાતીભી ઉન દોનોંકે દરમ્યાન આકર ચલને લગા. શેહરીયોંને દેહાતીસે પુછા, ક્યું બિરાદર! તુમ અહમક હો યા બેવકુફ? દેહાતીને ફીલ-બદીયા જવાબ દીયા, કે જનાબે મન! મૈં દોનોં (અહમક ઓર બેવકુફ) કે દરમ્યાનમેં હું.

મતલબ બેહરા—૪.

ગાડીવાલા—ગાડી હાંક રહાથા, ઇસ અસનામેં એક બુઢીઆ અએ એક બચ્ચેકે રાસતા તય કર રહીથી, ગાડીવાલેને હટનેકે લીયે બઆવાઝે બુલંદ ચીલ્લા રહાથા. બુઢીઆ તો હટ ગઇ. વ લેકીન બચ્ચેકા પયેર ગાડીકે નીચે આ ગયા. ફૌરન ગાડીવાલા પકડા ગયા. ઓર પોલીસ ઉસકો અદાલતમેં લેગઇ.

જજને સવાલાત કરને શુરૂ કીયે, મગર ઉસને એકકા ભી જવાબ નદીયા. યહાંતક કે બુઢીઆ ઉસકે જવાબ ન દેને પર ગુસ્સે હુઇ.

બુઢીઆ—(ચીલ્લાકર) અય બદ–મઆશ! ઉસ વક્ત તો તુ ખુબ ચીખ ચીખ કર હટનેકી સદાયેં બુલંદ કર રહાથા, અબ કયું ગુંગા બન ગયા હે?

ગાડીવાલા—સુનીયે સરકાર, બુઢીઆ ખુદ કુબુલ રહી હે, કે મેં ચીલ્લા રહાથા યા નહીં? હાઝીરીને અદાલત હંસ પડે. ઔર મુકદ્દમા ડીસમીસ હો ગયા.

ઉમદા સખાવત—૫.

પાદરી—(એક શખ્સસે) મેં તુમ્હારે પાસ ઇસલીયે આયા હું, કે તુમ કબ્રસ્તાનકે લીયે કુછ દો!

શખ્સ—(હયરતસે) મેં પેહલેહી ઉસકે લીયે તીન બીબીયાં દે ચુકા હું. અબ ઔર કયા દું?

પાદરી—અરે ભાઇ કુછ તો દો!

શખ્સ—(જોશસે) તો અબ મુઝે લે ચલો?

પાદરી—મેં કોઇ આદમી નહીં માંગતા હું.

શખ્સ—(નાખુશીસે) ઔર કયા ખાક માંગતે હો? કબ્રસ્તાન તો આદમીયોંકા ખાહાં હોતાહે. યે સુનકર પાદરી ચંપત હુવા.

ઘોડેકા ખુલાસા—૬.

એક અફયુની કીસી રઇસકે હાં ઘોડા મલનેપર મુલાઝીમ હુવા. ઉસકા હુકમ થા, કે તમામ દીન ઘોડા મલા કરો. એક રોજ ઘોડા ખુલકર ભાગ ગયા. અફયુનીને ઘોડા તલાશ કીયા, જબ ન મીલા, તો સખ્ત પશેમાન હુવા. નાગાહ એક ગધા નઝર પડા. દીલમેં સોચા, કે હો ન હો ઘોડા યેહી હે. પકડકર થાનપર લા બાંધા, ઓર હસબે આદત માલીશ કરને લગા. જબ મીયાંકો સવારીકી ઝુરૂરત પડી, તો હુકમ દીયા, કે ઘોડા લાઓ. અફયુનીને ગધેકો કસકર પેશ કીયા. મીયાંને દેખકર ખફગી ઝાહીર કી. ઓર કહા, ઓ કમબખ્ત! યે ઘોડા ગધા કયુંકર હો ગયા. અફયુનીને હાથ બાંધકર અર્ઝ કી, કે હુઝુર ગધા નહીં હે. બલકે મલતે મલતે ઘોડેકા ખુલાસા રેહ ગયા!

શરાબ-નોશીકી બહાર—૭.

એક સાહેબ મયકદેસે શરાબ પીકર, ઓર કબાબ વ ગજક ખાકર મકાનકો તશરીફ લેચલે. લેકીન રાસતેમેં બેહોશ હોકર ગીર પર્ડે. એક કુત્તા ઉનકે મોંહકો કબાબકી બુ પાકર ચાટને લગા. યે સમઝે કે કોઈ હમારા શરીક જલસા હે, જો શરાબ પીલાનેકે વાસતે મોંહ ખોલ રહાહે. આપને ફોરન મોંહ ખોલ

દીયા. કુત્તા ઉનકે મોંહમેં શરાબકી બુ પાકર, ટાંગ ઉઠા પેશાબ કરને લગા. જબ મોંહ જનાબકા અછી તરેહસે લબરેઝ હોગયા, તો હાથ બડાહકર કુત્તેકી ટાંગ ઉઠાકર ફરમાને લગે, બસ મુશફીક બસ, મેરીજાન બસ, બસ મેરે ભાઇ બસ, બસ, બસ, બસ, અબ સુરાહીકા મોંહ બંધ કરલો. મેહરબાન!

કાશીયા-બંદી—૮

કીસી ઝીલએમેં એક ઇંગરેજ હાકીમ તબ્દીલ હોકર આયા, જોકે એક ચશમ થા, કદરે ફારસીભી જાનતા થા, મુકફ્ફા ઇબારત બહોત બોલા કરતા થા, શીરસ્તેદાર ઓર પેશકાર અપને નયે હાકીમકે પાસ સલામ કરનેકો ગયે, અપને હાકીમકો કાના દેખકર દોનોં અમલદાર કુછ મુસકુરાયે, હાકીમને ઇસ શોખીકો દેખકર, શીરસ્તેદાર ઓર પેશકારકો કહા, કે લીખ્ખો.

લોઇસન સાહેબ કાનેકા ઇજલાસપર આના, શીરસ્તેદાર વ પેશકારકા ઉસકો દેખકર મુસકુરાના, ગોયા, કે ઉસપર તાઅના મારના, ઇસલીએ દસ દસ રૂપીયે જુરમાના, વર ન એક એક હફ્તા જેલખાના.

હરએક નાદાન અપને ખ્યાલમેં દાના હે—૯

એક સૈયાહ પાગલખાનેમેં સયેરકે લીયે ગયા. દેખા કે એક કમરેમેં નીહાયત ખુશ વઝે મર્દ બયઠા હુવા હે, સૈયાહને ઉસકો

પાગલ-ખાનેકા અફસર સમઝકર સલામ કીયા, વોહ નીહાયત ખુશ અખલાકસે પેશ આયા, ઔર બાહમ ગુફતગુ શુરૂ હુઇ.

સૈયાહ—આપ યહાં કીસ ઓહદે પર મુમતાઝ હેં ?

કમરેવાલા—જનાબ કયા અર્ઝ કરૂં ! મુજકો મેરે ખેશ વ અકરૂબાને પાગલ સમઝકર યહાં ભીજવા દીયા.

સૈયાહ—નીહાયત મુ-ત-અજજુબ હોકર, જનાબ યે કયું ?

કમરેવાલા—ઔર તો કુછ બાત નથી. મેરે પાસ વહી આતીથી, ઉસકા મેંને ઇઝહાર કીયા. ઉન્હોંને પાગલ સમઝા. અબ આપ દેખતે હેં, કે મેં કોઇ પાગલ હું ?

સૈયાહ—નહીં હરગીજ નહીં, આપ તો માશા-અલ્લાહ બડે બાહોશ માઅલુમ હોતે હેં !

કમરેવાલા—આપકી મેહરબાની હોગી, જો આપ મેરે ખેશ વ અકરૂબાસે ઇસ ખ્યાલકા ઇઝહાર કરેં, તાકે યહાંસે મુઝકો નજાત મીલે.

સૈયાહ—જનાબ મેં ઝુરૂર અયસી કોશીશ કરૂંગા.

યે બાતેં કરતે સૈયાહ બાહેર નીકલા, કે એક દુસરે કમરેવાલેને ઉસકો બુલાયા.

દુસરા કમરેવાલા—ફીલ-વાકેઆ વોહ પાગલ હે, ઉસને ગલત દાઅવા કીયા. મેં યકીનન કેહતા હું, કે મેંને એક દફાભી ઉસકે પાસ વહી નહીં ભેજી !

મીયાંજીકી મ્યાની-૧૦

એક મીયાંજી લડકોંકો પરહાયા કરતે થે, ઇ-તેફાકન એક દીન ઉનકી મ્યાની ફ્ટ ગઇ. આપ ઇસ હાલતમેં બાહેર તશરીફ લે ગયે. લડકે દેખકર હંસને લગે, મીયાંજીને ઉનકી ડંડેસે ખબર લી, ઓર શામકો ઘર જાકર પાયજામા લોંડીકે હવાલે કીયા, કે ઇસકો દુરૂસ્ત કરદે, મગર વોહ બિચારી ભુલ ગઇ. ઓર સુબેહકો મીયાંજી ફીર વયસાહી પાયજામા પેહનકર આ ગરજે. અબ લડકે સબ દરવાજે પર જમા હોરહે હેં, મગર અંદર નહીં આતે. જબ મીયાંજીને કહા, કે ભાઇ લડકો અંદર કયું નહીં આતે? તો લશકરે શયતાનીને અર્ઝ કીયા, કે હઝરત અંદર કયા આયેં! જીસ કમબખ્તને કલ હમેં પીટવાયા થા, આજ વોહ ફીર જામેસે બાહેર હે!

જેલ-ખાનેકા નમાઝી-૧૧.

એક શખ્સને જેલ-ખાનેમેં જાકર, એક કયદીસે કહા, કે બડે અફસોસકી બાત હે, કે તુમ્હારે જયસા નમાઝી આદમી યહાં હો!

કયદી—જી, મેં મસજીદમેં જાનેકા કુસુરવાર હું.

શખ્સ—વોહ કયસે? કયા કોઇ મસજીદમેં જાનેસેભી ગીરફતાર કરતા હે!

કયદી—નહીં. મુઝપર જુતીઆં ચુરાનેકા ઇલઝામ લગાયા ગયા હે!

હજામતે હજ્જામ—૧૨

કીસી હસીન નાઝનીં પર એક હજ્જામ ના ફરજામ આશીક હોગયા, ઔર લગા ઉસ કુચેકે ચક્કર લગાને. શુદા શુદા યે ખબર વેહશત અસર, ઉસ નાઝનીંકે વાલીદ તક પહોંચી, સુનકર આગ હોગયા. ઔર મોકેકી તાકમેં લગા રહા. એક રોજ શામતે આમાલસે મીયાં હજ્જામ અડંગે પર ચડહી ગયે. ઔર ઇસ કદર જુતોંસે પીટે, કે સર ગંજા હોગયા. ઇસ મજમએ આમમેં એક શાએર સાહેબભી મૌજુદ થે. આપને મઅન યે શેઅર મોઝું ફરમાયા.

> કલ મીયાં હજ્જામ ઘર ઘર મુંડતે ફીરતે થે સર,
> આજ ઇસ કુચેમેં ઉનકીભી હજામત હોગઇ.

માંકા સબ—૧૩

એક લડકેકી ઉસકી બેવા માંસે તકરાર હુઇ, માંને વીરસા તલબ કીયા. લડકેને કહા, અગર કલામુલ્લામેં માંકા હક હો, તો મેં વીરસા દેનેકો તૈયાર હું. ઉલમાને આયતેં બતલાઇ. લડકેને કહા, મેં અરબી નહીં જાનતા, અગર ઉરદુમેં આયત હો, તો જો લીખ્ખા હો, ઉસપર અમલ કરૂં. એક આલીમ ચલતા પુરઝા થા, ઉસને લડકેસે કહા. તબ્બત યદાકી સુરત પરહ. લડકેને પરહા. તબ્બત યદા અબી લ–હ–બીંવ વ તબ્બા મા અગના અનહો માલોહુ

ચમા કસમ (માંકા સબ) દેખો અલ્લાહ તઆલા માંકા સબ કેહતા હે. લડકા શરમીંદા હુવા. ઓર કેહરન ઓર જબરન સબ દૌલત માંકો દેદી. ઓર આલીમ સાહેબનેભી હાથ ગર્મ કરલીયે.

ખયેર આશીયત—૧૪

એક શખ્સ—(દોસ્તસે) કહીયે સબ ખેરીયત તો હે ?

દોસ્ત—જીહાં, સબ ખેરીયત હે. સીર્ફ આજ મુજકો બુખાર આગયા હે.

શખ્સ—ઓર આપકા લડકા કયસા હે ?

દોસ્ત—વોહભી અચ્છા હે, સીર્ફ કોઠેસે ગીરા થા, તો હાથ તુટ ગયા હે.

શખ્સ—ઓર આપકી બીબી કયસી હે ?

દોસ્ત—સીર્ફ જલ ગઇથી, ઓર જાં બલબ હે.

શખ્સ—ઓર આપકે વાલીદ કયસે હે ?

દોસ્ત—ઉનકો તો સીર્ફ ફોડા નીકલા હે.

હદસે જ્યાદા અહમક—૧૫

પટીયાલેમેં એક દૌલતમંદ હીંદુ રાજપુતકી વાલીદાકા ઇંતેકાલ હોગયા, ઓર અપને મજહબી અકીદેકે મુવાફીક મવતાકી ખાક એક બરહમનકો ઉજ્જેન છોડ આનેકો દી. બર-

હમન ખરચા આમદો રફત, ખુરાક ઓર સો રૂપીયે મજદુરીકે, ઓર રાજપુતનીકી ખાકકી પોટલી લેકર રવાના હુવા. મગર જબ પુષ્કરજી પહોંચા, તો ઉસે ખ્યાલ આયા, કે ઉજ્જેન ઓર પુષ્કરજી દોનોં મુકામ મુકદ્દસ હેં, જહાં મુરદોંકી નજાત હોતીહે. ઉજ્જેન જાના ફુઝુલ હે. પુશ્કરજી મેંહી રાખ ડાલ દીજાયે. તાકિ આઇંદા તકલીફે સફરભી નહો, ઓર કુછ ખરચાભી બચ રહે. ચુનાંચે ઉસને રાજપુતનીકી ખાક પુશ્કરજીમેં ડાલદી. ઓર થોડે દીનોંકે બાદ પટીયાલા પહોંચકર રાજપુતસે કહા, કે તુમ્હારી વાલીદાકી રાખ મેં ઉજ્જેન છોડ આયા હું, હુસ્ન ઇત્તિફાકસે રાજપુત ઉસી રાત અપની વાલીદાકો ખાબમેં દેખ ચુકા થા, જીસને કહા થા, કે તેરા ભેજા હુવા બરહમન નીહાયત બે-ઇમાન હે. જીસને મુઝે પુશ્કરજી મેંહી ડાલ દીયા હે. ઇસ વજેસે રાજપુતને ઉસ ખાબકે કિસ્સેકો દોહરાકે બરહમનસે કહા, કે તુ સખ્ત ઝુટા ઓર દગાબાઝ હે. બરહમનને જવાબ દીયા, કે તુમ્હારી વાલીદા કેહતી તો સચ હેં, મગર હદસે જ્યાદા અહમક હેં. જયસે પુશ્કરજીસે ફુઝુલ ગીબત કરને તીનસો માઇલ પટીયાલા ચલી આઇં, વયસે ઉધર ઢાઇસો માઇલ ઉજ્જેનહી કયું ન જાપડીં!

મોલવી સાહેબકી ખીર--૧૬.

એક મોલવી સાહેબ હમેશા લડકોંસે કહા કરતે થે, કે બેટા! જીસકે યહાં ખીર પકે, તો ઝુરૂર મેરે વાસતે લાઇયે. ઇત્તિફાકસે એક દીન એક લડકેકે યહાં ખીર પકી, લડકેકી વાલીદાને એક રીકાબી-

મેં ખીર નીકાલ કર રખદી. લડકેને ચાહા, કે હાથ મોંહ ધોકર ખાયે. વોહ હાથ ધોનેકે વાસતે ઉઠાંહી થા, કે એક કુત્તેને આકર રીકાબીમેં મોંહ ડાલ દીયા. ઉસકી માં યે દેખકર, કે ખીર ખરાબ હો ગઈ, ઇસલીયે ફેંકનાહી ચાહતી થી, કે લડકેને કહા; અમ્માં ખીર ન ફેંકના, મેં મોલવી સાહેબકે વાસતે લે જાઉંગા. પસ લડકેને ફોરન એક રીકાબીમેં ખીર રખકર મોલવી સાહેબકી ખીદ-તમેં હાઝીર કી. મોલવી સાહેબ બહોત ખુશ હુયે. લડકેને કહા, કે યે આપકો મીલતી કહાં ! ઇત્તેફાકહી અયસા હો ગયા. મોલવી સાહેબને પુછા, કયા ઇત્તેફાક હુવા, લડકેને જવાબ દીયા, કે યે ખીર કુત્તા ચાટ ગયા થા, ઇસલીયે હમારે કામકી નરહી થી. મેં આપકે વાસતે લે આયા, મોલવી સાહેબને ગુસ્સે હોકર, રીકાબી સામનેસે ઉઠાકર ફેંકદી. લડકા રોને લગા. મોલવી સાહેબને કહા, અરે શયતાન ! રોતા કયું હે. લડકેને જવાબ દીયા, કે મેરી માં મુઝે મારેગી. મોલવી સાહેબને પુછા, કયું ? લડકેને કહા, કે યે રીકાબી મેરે છોટે ભાઇકે ગુ ઉઠાનેકી થી !

નઇ તહજીબ—૧૭.

એક ઇંગરેજ ઓર એક એરાબીમેં બાહમ ગુફતગુ હોરહી થી, અસનાયે ગુફતગુમેં ઇંગરેજને કહા, કે અરબકા લોગ બિલકુલ વહશી હે, સારે મુલકમેં કોઇ કલબ (મેહફીલ) નહીં. ઇંગલસ્તાનમેં તો કલબોંકી તેઅદાદકા કુછ શુમાર નહીં. હર શખ્સ કીસી ન

ફ્રીસી કલબ, મસલન રીડીંગ કલબ, સોશીયલ કલબ, યુનીયન કલબ, વગયરામેં દાખીલ હોકર ફાયેદા ઓર તહજીબ સીખતા હે.

અરબ—જનાબ ખુદાકા લાખ શુક્ર હે, કે અરબકે લોગ કલ્બ (કુ-તે) મેં દાખીલ નહીં હેં, ઓર ખુદાસે દુઆ હે, કે નહોં. અશરફુલ મખલુકાત હોકર, અગર કલ્બ (કુ-તે) મેં દાખીલ હોનેકા નામ તહજીબ હે, તો અયસી તહજીબકો સો સો સલામ.

દો કવ્વોંકા શગુન—૧૮.

એક શખ્સને અપને નોકરસે કહા, કે અલસ સબાહ અગર દો કવ્વોંકો એક જગા બયઠા હુવા દેખો, તો ખબર કરના. તાકે ઉસકો દેખકર શગુને નેક લુંગા, કે જીસસે તમામ દીન મેરા ખુશીસે ગુજરે. નોકરને દો કવ્વોંકો દેખકર ખુશ ખબરી દી. જબ માલીક બાહેર આયા, તો એક કવ્વેપર ઉસકી નઝર પડી, એક કવ્વા ઉસકે દેખનેકે અવ્વલ ઉડ ગયા થા. માલીકને ગુસ્સે હોકર નોકરકો કોડે લગાયે, ઇસી હાલતમેં એક દોસ્તને ઉનકો ખાના ભેજા. નોકરને અર્ઝ કીયા, અય માલીક! એક કવ્વેકો આપને દેખા, તો ખાના પાયા, અગર દોનોં કવ્વે દેખતે, તો જો હમને પાયા, વોહ આપ પાતે!

સીપાહીકી બહાદુરી—૧૯.

એક સાહેબ સીપાહીકી ભરતી કરનેસે પેહલે ઉસકા ઇમતેહાન લેતે થે. એક ઉમ્મીદવારને ભરતી હોનેકી દરખાસ્ત કી. લેકીન

કરનેલને ઉસકે બુશરેસે બુઝ દીલ સમઝા. સાહેબને ઇમતેહાન લેના શુરૂ કીયા. ઉમ્મીદવારકો સામને ખડા કરકે, આસ્તીનમેં તપન્‌ચા રખકર ગોલી ચલાદી. જો કાહનીકે પાસસે નીકલ ગઇ. મગર વોહ જરા ન ઝીજકા. ઓર એક ગોલી ટાપીમેં મારી, ઓર જબ દેખા, કે ફીરભી નહીં ડરા, તો સાહેબને એક ચેક ચંદ રૂપીયેકા લીખ દીયા. તાકે જો તુમ્હારી ટાપી ઓર કોટ ખરાબ હોગયે હેં, વોહ ખરીદ લો, લેકીન ઉમ્મીદવારને એતેરાઝ કીયા, ઓર કહા, કે પતલુનકે દામભી તો દીલવાઇયે, સાહેબને કુહા, વોહ તો ખરાબ નહીં હુઈ! ઉમ્મીદવારને કહા, ઉસમેં મેરા પાયખાના નીકલ ગયા હે!

વંટોંકી ગીનતી—૨૦.

એક બાબુ સાહેબ દફતર (ઓફીસ) જાનેકો થે, ઇત્તેફાકસે ઘડી રાતકો બંધ હોગઇ. બાબુ સાહેબને અપને નોકરકો બાઝારમેં ભેજા, કે કીસી દુકાન પર વક્ત દર્યાફ્ત કરકે મુઝે ઇત્તીલા દે, ઇત્તેફાકસે ગીરજેકા ઘંટા બજ રહાથા, નોકરને આનકર કહા, બાબુજી, સો તક તો મેં ગીન આયા હું, ઇસસે આગે આપ જાકર ગીન લીજીયે!

ઘોડેકે સીંગ—૨૧

એક શખ્સ અપના ઘોડા, એક દોસ્તકે પાસ છોડકર ચલા ગયા. દોસ્તને દુસરે રોજ ઘોડા બેચ ખાયા. બાદ આઠ રોજકે

માલીક આયા, ઓર અપના ઘોડા તલબ કીયા. દોસ્ત બોલા, વોહતો દુસરેહી રોજ મર ગયા. માલીક બોલા, ઉસકી લાશ કહાં હે ? દોસ્તને એક બેલકી લાશ દીખલાકે કહા, કે યે હે, માલીક બોલા, ઇસકો તો સીંગ હેં. દોસ્ત બોલા હાં ઇસી બીમારીસે તો મરા હે !

—(૦)—

બારી બારીસે બોલતે જાઓ—૨૨

એક ખાન સાહેબ જબ ચલ બસે, તો ઉનકી લાશ પર બહોતસે લોગ જમા થે, ઉનમેંસે એક મરહુમકા રીશ્તેદાર, મુસમ્મા મુન્નુખાન થા. બેવાને રોકર કહા.

બેવા—મેરે માલીકકા રૂપીયા બાહેરસે કોન વુસુલ કરેગા ?

મુન્નુખાન—હમ વુસુલ કરેંગે, હમ. ઓર કોન કરેગા !

બેવા—મેરે માલીકકી પાંચ સોકી ઘોડી બંધી હે, ઉસપર કોન ચઢેગા !

મુન્નુખાન—હમ ચઢેગે, હમ. ઓર કોન ચઢેગા !

બેવા—મેરે માલીક પર તીન હજારકા કરઝા હે, વોહ કોન અદા કરેગા ?

મુન્નુખાન—(હાઝીરીનસે મુખાતીબ હોકર) અરે ભાઇઓ ! તુમભી બારી બારીમે બોલતે જાઓ, કયા હમહી જવાબ દેતે જાયે.

હવાકી સફાઇ—૨૩

એક મેહફીલમેં એક કુરસી નશીનકી બે-ઇખત્યાર જોરસે હવા નીકલ ગઇ. આપને ઇસ લીહાઝસે, કે લોગ હમેં બેહુદા ખ્યાલ કરેંગે, કુરસીકો જોર જોરસે મલના શુરૂ કીયા, વોહ ચુ ચું બોલને લગી. એક ઝરીફસે ન રહા ગયા, બોલ ઉઠા, જનાબ યેભી બોલતી તો હે, લેકીન વોહ સફાઇ કહાં !

રેલમેં હાથીકી સવારી—૨૪

એક શખ્સને કીસી બહોત મોટે આદમીકો રેલમેં જગા ઘેરે દેખકર કહા, કયા રેલ હાથીકે બચ્ચોંકે લીયે મખસુસ હે ? મોટે આદમીને જવાબ દીયા, નહીં સાહેબ. કુત્તે, બીલ્લી, ગધે, સબકે બચ્ચોંકે લીયે હે. આઇયે આપભી તશરીફ લાઇયે!

ખુદાકી નીરાલી શાન—૨૫

એક રોજ એક ગવૈયા, એક કંજુસ નવ્વાબકે પાસ ગયા, વોહ ઉસ વક્ત ખાના ખા રહેથે. નવ્વાબ સાહેબને બતોર ઝાહીરદારી ઉસકો ખાનેકો કહા, ગવૈયા ભુકા થા, ફોરન ખાનેપર બેઠ ગયા. નવ્વાબ સાહેબને દાલકા પ્યાલા ઉસકે સામને રખદીયા, ઓર મુર્ગકા સાલન અપને સામને રખલીયા. ગવૈયા જોકે બડા ઝરીફ થા.

ગવૈયા—(આહીસ્તા આહીસ્તા લુકમા ઉઠાકર) વાહ કયા ખુદાકી શાન હે !

નવ્વાબ સાહેબ—ક્યું કયા બાત હુઈ !

ગવૈયા—કુછ નહીં સાહેબ, ખુદાકી શાન હે, દેખીયે કે કલ યે મુર્ગ દીવારોં પર ઉડતા ફીરતા થા, અબ ઇતની તાકત નહીં હે, કે આપકે પ્યાલેસે ઉડકર મેરે પ્યાલેમેં ચલા આવે !

નવ્વાબને શરમીંદા હોકર, પ્યાલા ઉસકે સામને રખદીયા.

ગયેર મુલ્ક વાલોંકો બાયકોટ.—૨૬

કીસી દેસી રીયાસતમેં મુલકીયોંકી કમીટી ઇસ બારેમેં હુઈ, કે ગયેર મુલકીયોંકો હરગીજ હરગીજ ઇસ રીયાસતસે ફાયેદા નહીં ઉઠાને દેના ચાહીયે. ચુનાંચે હલફ ઉઠાયા ગયા, કે તમામ નોકરીયોંકો તમામ પેશોંમેં ગયેર મુલકીયોં પર દરવાજે રોજગારકે બંદ કરકે ઉનકો બાયકોટ કરદો. ચુનાંચે એક જોશીલે નવ-જવાન તાઅલીમ યાફતા રોશન ખ્યાલ સાહેબને, એક તજવીજ હસબે જેલભી કી.

નવ—જવાન રોશન ખ્યાલ—યે જો ગયેર મુલકી મરસીયા ખાન લખનૌ વગયરાસે આકર, હજારોં રૂપીયા યહાંસે લેજાતે હેં. ઉનકી બજાયે યહીંકે મરસીયા ખાન સોઝ પરહનેકે લીયે મુકરર હુવા કરેં. તો કયસા અચ્છા હો !

તજરૂબાકાર કોહન સાલ— અજી મન ચેતો તુમ સચ કેહતે હો, લેકીન ઇમામ હુસેનભી તો ગયેર મુલકી થે. ઉનકો હમ તુમ માહે મોહર્રમમેં રોયા કરતે હેં. યાતો ઉનકો રોના છોડદો, યા ઉનકે બદલે કીસી મુલકીકો બતાઓ, કે જીસકો હમ તુમ મીલકે રોયા કરેં !

માઅશુકકી તસવીર—૨૭.

એક શખ્સ અપની માઅશુકાકે હમરાહ તસવીર ખીંચવાને મુસવ્વરકે યહાં ગયા, જબ ફોટોગ્રાફર આલયે તસવીરકો દુરૂસ્ત કરકે ઉસકે અંદર દેખકર, ઉનકી નશીસ્તકો દુરૂસ્ત કરના ચાહતા થા, તો ઉસ શખ્સને મહબુબાસે કહા, જલ્દ એક બોસા દેદો. કયા અચ્છા મોકા હે, કે અબ ફોટોગ્રાફરભી નહીં દેખતા !

નમાઝકી પાબંદી—૨૮.

રેલગાડી ઠેહરી, ઓર એક કાબલી સાહેબ ઉતરે, ઓર નમાઝમેં મશગુલ હુયે. નમાઝ ખતમ હુઇ, ઇતનેમેં રેલગાડી ચલદી. કાબલી સાહેબ દોડે, લેકીન ગાર્ડ સાહેબ આગયે, ઓર કાબલી સાહેબકો પકડ લીયા.

ગાર્ડ સાહેબ—ચલતી રેલમેં તુમ સવાર નહીં હોસકતે. હુકમ નહીં હે.

જબ બ્રેક આગયા, તો ગાર્ડ સાહેબને ચરહના ચાહા, તો કાબલી સાહેબને પકડ લીયા.

કાબલી સાહેબ—આઇ! ચલતી રેલમેં તુમભી સવાર નહીં હોસકતા. હુકમ નહીં હે. ગરઝ રેલ ઠેહર ગઇ, ઓર દોનોં સવાર હોગયે.

સરકારી ઇજાઝત—૨૯.

એક આદમી એક અફસરકે દફતરમેં ગયા, જીસકે દરવાજે પર તખતી મુમાનેઅતકી લગી હુઇથી.

અફ્સર—અય અંધે કયા તુને તખતી મુમાનેઅતકી ઇત્તી-લાઅ નહીં દેખી?

શખ્સ—જી સરકાર મેંને દેખી હે, "ઉસપર બિલા ઇજાઝત અંદર આના મના હે." અયસા લીખ્ખા હુવા હે.

અફ્સર—ફીર તુ અંદર કયું આયા?

શખ્સ—સરકાર! મેં ઇજાઝત હાસીલ કરનેકે લીયે અંદર આયા હું!

બચ્ચોંકી શનાખ્ત—૩૦.

મેહમાન—(મકાનદારકે કઇ બચ્ચોંમેંસે એકસે) કયું બેટા, જબ તુમ બડે હોગે, તો બારીસ્ટર હોગે યા જજ?

મેહમાન—કયું ? કુછ કયું નહીં!

બચ્ચા—કયું કે મેં લડકી હું!

બંદા-નવાઝી—૩૧.

અહમદ—(એક ઝરીફ તબેઅ રઇસસે) હુઝુર મેં નોકરી ચાહતા હું, ઓર બંદા-નવાઝીકા ઉમ્મીદવાર હું.

રઇસ—કોનસા કામ જાનતે હો?

અહમદ—સીર્ફ બાતમેં રપુ કરના.

રઇસ—અચ્છા રહો, દસ રૂપીયે માહવાર મીલેંગે.

મુસાહેબીન—(રઇસ સાહેબસે) હુઝુર! અહમદ મુફતમેં બયદા હુવા ખાતાહે, ઓર આપ ઉસે આઝમાતે તક નહીં, કયા હમ લોગોંસે બરહકર લસ્સાન હોગા?

રઇસ—અચ્છા બતલાઓ, હથેલીયોંપર બાલ કયું નહીં જમતા?

મુસાહેબીન—(જબ જવાબ કીસીસે કુછ ન બનસકા) હુઝુર! આપકા અહમદ શાયેદ ઇસકો હલ કરેગા.

રઇસને (અહમદકો બુલવાકર) અહમદ બતલાઓ; હથેલીઓં પર બાલ કયું નહીં જમતા?

અહમદ—હુઝુર, રગડકી વજેસે. ઉસકી તશરીહ યે હે, કે આદમી દો કીસમકે હેં. અવ્વલ હુઝુર, અયસે લોગોંકી હથેલીયોં પર ઇસલીયે નહીં જમતા, કે આપ મુઝ જયસે ગરીબોંપર બરાબર રૂપીયા નિસાર કરતે રેહતે હેં. ઉસકી રગડસે. દોયુમ-ઉન મુસાહીબોંકે હાથોંપર, ઇસલીયે કે અયસે લોગ જબ હમ લોગોંપર નવાઝીશ હોતી દેખતે હેં, તો અફસોસસે હાથ મલતે હેં!

પાખાના કર કે ખાયા કરો—૩૨

મરીઝ—(હકીમસે) જનાબ મુઝે ચંદ દીનસે કુછ પેટમેં ખલશ માઅલુમ હોતી હે.

હકીમ—શાયદ કુછ ખાનેમેં બે-એતેદાલી હોગઇ હે.

મરીઝ—હાં, ચુંકે મુઝે યે આદત હોગઇ હે, કે મેં ખાકર પાખાના કીયા કરતા હું. શાયદ ઇસી સબબસે કોઇ બે-એતેદાલી હોગઇ હે.

હકીમ—તો બેહતર હોગા, કે આપ પાખાના કરકે ખાયા કરેં !

મશઅલચી લેકે ભીક માંગના—૩૩

એક નયા બીગડા હુવા અમીર, ભુકસે તંગ આકર, એક રાતકો અંધેરેમેં માંગનેકે લીયે, કીસી કુચેમેં જા નીકલા. નાગહાં ઉસકા પાઉં ફીસલ કર કીચડમેં ગીર પડા. ઉસપર આપ ફરમાતે હેં, કે ભાડમેં પડે ભીક માંગના કલ મશઅલચી સાથ લાઉંગા.

બંદેકો ઇસી કદર તૌફીક થી—૩૪.

એક શખ્સને અપને દોસ્તોંકી દાઅવત કી. નવ બજે શબકો કુલ દોસ્ત ઉનકે મકાન પર પહોંચ ગયે. દસ બજ ગયે! ગ્યારા,

બારા, એક બજને આયા, લેકીન ખાનેકા પતા નહીં, અંદરસે દેગચીયોંકે ખડકનેકી આવાઝ હર લેહઝા તરક્કી પર સુનાઇ દેતી હે. શુક્ર હે ! દસ્તરખાન આયા, હાથ ધુલાયે ગયે, કુછ દેરકે બાદ સાહેબે ખાના આયે, ઔર દસ્ત બસ્તા અર્ઝ કી. સાહેબો ! બસ બંદેકા ઇસી કદર તારીક થી !

સવેરે ચલે જાના--૩૫.

એક સચ્ચા વાકેઆ યે હે, કે દો તીન દોસ્ત એક બેઠકમેં રાતકો બયઠે થે. જબ રાતકે ગ્યારા બજે, તો એક દોસ્તને કહા, લો દોસ્ત ! અપ ઘર જાતે હેં. દુસરેને દર્યાફ્ત કીયા ક્યું ? જવાબ દીયા, ભાઇ ઘરમેસેં કેહદીયા, થા, કે સવેરે આના. દોસ્તને હંસકર કહા, તો આરામ ફરમાઇયે, સરવે ચલે જાના !

સખાવતકી પૉલીસી--૩૬

એક હટ્ટા કટ્ટા આદમી ભીક માંગતા ફીર રહા થા. એક રોજ એક શખ્સકે દરવાજે પર આયા, ઔર સવાલ કીયા.

શખ્સ--તુમકો ઇસ જીંદગીસે કયા હાસીલ હે ?

ફકીર--કુછ નહીં, સાંઇકો ફક્ત સૈયાહીસે કામ હે.

શખ્સ--તો આપ ચલતે તો ખુબ તેજ હોંગે ?

ફકીર—જીહાં. ઇસમેં તો મુઝે કમાલ હૈ.

શખ્શ—હાં, તો જરા યહાંસે ચલીયે કે હમભી દેખે, કે આપ કયુંકર ચલતે હેં?

કયું? કયસી પૉલીશીસે ટાલા!

હર દો લાઅનતે યઝીદ—૩૭

એક સૈયદ સાહેબ, જો રઇસાના હેસીયત રખતે થે, વોહ અપની મુસલમાન રઆયાસે ઇસ સખતીસે બરતાવ કરતે થે, જો ઝુલ્મકી હદસેભી જયાદા હો ગઇ થી, મઝલુમ લોગ ગુસ્સેસે યઝીદકો ગાલીયાં દેતે થે. કે ઉસ લઇનને લાઅનતકા તૌકભી પેહનાં, મગર, ઉનકા અચ્છી તરેહ સફાયા નકર ગયા. બ મિસદાક "હર દો લાઅનતે" યઝીદ, ઇમામ હુસેનકે કત્લ કરાનેસે તો મૌરદે લાઅન હુવા. લેકીન ઝાલીમ સૈયદોંકે બાઇસભી ઉસીપર લાઅનતેં ભેજી જાતી હેં.

આવાઝકા એતેબાર—૩૮

એક શખ્સને કીસી તુરકસે યે દરખાસ્ત કી, કે મુઝે જરા દેરકે લીયે અપના ગધા દેદો. તુરકને જવાબ દીયા કે ગધા, મકાન પર મોજુદ નહીં. ઇતનેમેં ગધા અંદરસે બોલ પડા.

શખ્સ—યે લો ! વોહ તો અંદર હે, અબ તો દેદો ?

તુરક—મેં અયસે બે—એતેબાર શખ્સકો અપની ચીજ નહીં દુંગા, જો મેરી નિસબત ગધેકી આવાઝકા જ્યાદા એતેબાર કરતા હે ! યે સુનકર માંગનેવાલા શરમીંદા હુવા, ઓર ચલા ગયા.

પડા હુવા નોકર—૩૯

કીસી શખ્સને બહાલતે શીદ્દતે મર્ઝ, અપને દોસ્તકો કાર્ડ લીખ્ખા. ઓર નોકરકે હવાલે કીયા, કે ડાકમેં ડાલદે. થોડી દેરકે બાદ મીયાં સાહેબ ખુદગંજકો સીધારે. નોકર ચાકર સબ પરેશાન હો ગયે. કાર્ડ યુંહી પડા રહા. જબ નોકર ચાકર ફારીગ હુયે, તો નોકરકો કાર્ડ યાદ આયા. આપ કુછ લીખ્ખે પરહેભી થે, ઇસલીયે કાર્ડકે અખીર મેં ઇતના લફ્ઝ ઓર બડહા દીયા. " લીખનેકે બાદ બંદા મરગયા, નોકરકો સખ્ત રંજ હુવા, ઇસલીયે કાર્ડકી રવાનગીમેં દેર હુઇ. મોઆફ કીજીયે."

હફ્તેકા દીન—૪૦

કીસી ઝરીફને તેલીકી દુકાનસે તેલ ખરીદા. ઇત્તેફાકસે તેલકા બરતન હાથસે છુટકર લોટ ગયા. ઓર તેલ ઝાએ હોગયા. તેલીને મસખરા-પનસે કહા, આજ હફ્તેકા દીન હે, અછ્છા હુવા તુમ્હારે પાપ દુર હુયે.

શરીફને પકડકર તેલકા કુપ્પા જો પાસહી ભરા હુવાથા, વોહ ઉલટ દીયા. ઓર સાથહી યેહ કેહદીયા, કે તુમ્હારે અગલે પીછલે નયે પુરાને પાપ દુર હોગયે. મુબારક હો!

મીયાં બીબીકા હિસાબ—૪૧

એક સાહેબ રૂપીયેકે પયસે ગીન રહેથે. આપને એકસે દસ તક ગીન લીયા, તો ફીર ભુલ ગયે, ઉસપર ઉનકી બીબીને કહા, કે તુમતો બિલકુલ પાગલ ઓર ગંવાર હો! યે કેહકર આપ ગીનને લગીં, વોહભી એકસે તેરા તક ગીનકર રેહગઈ. ઉસપર મીયાં સાહેબકો જો જોશ આયા, તો ફરમાતે કયા હેં. કયું અબ હુઈ ન, હમારી બહેન!

નાકકા જીકર ન કરના—૪૨

કીસી મજલીસમેં એક અયસે સાહેબકી દાઅવત હુઈ, જીનકી નાક જાતી રહીથી. સાહેબે ખાનાને અપને લડકેસે જો નિહાયત શરીર થા, કહા કે બેટા, ખબરદાર! ફુલાનકી નાકકા જીક્ર ન કરે ના, ઓર એહતીયાતન ઉસે મજલીસે દાઅવતમેં આને ન દીયા. જબ મેહમાન જમા હુવે, ઓર ખાના ખાચુકે, તો લડકેને ખીડકીસે ઝાંકકર દેખા, ઓર કહા કે અબ્બા જાન! તુમતો કેહતે થે, કે ઉનકી નાકકા જીક્ર ન કરના, લેકીન નાક તો હેહી નહીં. જીક્ર કીસકા કરતા!

નુકસાની કે દાઅવેકા સુબુત—૪૩

વિલાયતમેં એક સાહેબને એક રેલવે કંપની પર દાઅવા કીયા, કે અસનાયે સફરમેં રેલસે ગીરકર ઉનકે હાથકો સદમા પોંહુચા, જીસકે બાઇસ ઉનકા હાથ જીસકદર પેહલે ઉઠ સકતા થા, અબ નહીં ઉઠતા. તારીખે પેશીપર રેલવે કંપનીકે વકીલને ઉનસે હસબે જેલ હરજકે સવાલાત કીયે.

વકીલ—ઇસ વક્ત આપકા હાથ કીસ કદર ઉઠ સકતા હે?

મુદ્દઇ—(અપના હાથ કીસી કદર ઉઠાકર) ઇસ કદર.

વકીલ—ઓર ઇસ વાકએસે પેહલે કીસ કદર બુલંદ હો સકતા થા?

મુદ્દઇ—(બેખ્યાલીમેં અપના વોહી હાથ પુરી ઉંચાઇ તક ઉઠાકર) ઇસ કદર!!

ઉસપર જજ બે-ઇખ્તયાર હંસ પડા, ઓર મુદ્દઇ બહોત શરમીંદા હુવા. કંપનીકે વકીલને જજ સાહેબસે કહા, કે ચુંકે અબ સાહેબકા હાથ અસલી ઉંચાઇ તક બુલંદ હો સકતા હે, ઇસ લીયે ઉમ્મીદ હે, કે વોહ દાઅવેસે દસ્ત બરદાર હોનેપર રઝામંદ હોંગે? ચુનાંચે મુકદ્દમા ખારીજ કરદીયા ગયા.

ખુદ મુખતાર મુલાઝીમ—૪૪

આકા—(અપને મુલાઝીમસે) તુમ અયસે ખુદ મુખતાર હો ગયે હો, કે જો કામ કરતે હો, અપની મરઝીસે કરતે હો, આઇંદા જો કામ કરો, પેહલે મુઝસે સલાહ લેલીયા કરો.

મુલાઝીમ—બહોત અચ્છા. જનાબ બિલ્લી દુધ પી રહી હે, અગર હુકમ હો, તો હટાદું ?

પાનીકા છીડકાવ—૪૫

એક દેહકાનીને શેહરમેં એક છીડકાવકી ગાડીકો દેખકર દુસરે સાથીસે કહા કે શેહરવાલે હમકો કમ અકલ બતલાતે હેં. હાલાંકે વોહ ખુદ બેવકુફ હેં,

સાથી—વોહ કયું ?

દેહકાન—વોહ ઇસલીયે કે ઘર પોંહચે, ઇસ ગાડીમેં પાનીકી એક બુંદભી નહીં બચેગી !

ગધોંકો વાઅઝ સુનાના—૪૬

પાદરી સાહેબ (અપને દોસ્તોંસે) આજ મુઝે કયસે ગધોંકો વાઅઝ સુનાના પડાથા.

એક દોસ્ત—તબ તો હઝરતભી ગધે ઠેહરે,

પાદરી સાહેબ—યે કયું ?

દોસ્ત—આપ ઉનકો વાઅઝમેં બરાબર મેરે ભાઈઓ મેરે ભાઇઓકે અલફાઝસે મુખાતીબ કર રહેથે. ઇસસે તો આપ ખુદ અપની ઝબાનમે ગધે ઠેહરે.

ગીરે હુયે આમકો શાખપર લગાના—૪૭

આમકી ફસલમેં એક લડકા બાગમેં ગયા, ઔર એક દરખ્ત પર ઉમદા આમ દેખકર ફૌરન ચડગયા, બિચારા એકહી આમ તોડને પાયાથા, કે બાગબાન બલાયે નાગહાનીકી તરેહ આ મૌજુદ હુવા, ઔર નીહાયત ગુસ્સેસે ઉસકી તરફ દેખકર કહા, તુમ દરખ્ત પર કયું ચડહે હો ?

લડકા—જનાબ આપકા યે આમ નીચે ગીર પડા થા, ઉસકો શાખ પર લગાને ચડહા હું !

શાએરીકી કદ્ર—૪૮

એક શાએર સાહેબ જો જમાનેસે તંગ આકર વતનકો અલ વિદાઅ કેહકર, દેહલીકી જાનીબ કે ઉસ જમાનેમેં જીકે શાએરી ઔર શોઅરા થા, રવાના હુયે, રાસતેમેં દેહલીસે કુછ ફાસીલે પર આંજનાબને કયામ કીયા. એક નંબરદારને બતરીક મેહમાન નવાઝી આં જનાબકે હસબો નસબ, વ રામ કાજકી બાબત દર્યાફ્ત કીયા. આપને કહા, મેં બડા શાએર હું. ઔર દેહલી મુશાએરેમેં ચલા હું.

નંબરદાર સાહેબ બહોત ખુશ હુયે, ઔર કહા, કે જનાબ કયા આપ હાફીઝ સાહેબકી તર્ઝ પર કોઇ શેઅર ફરમાઇંગે ? બોલે કે મઝમુન કયા હો ?

નંબરદારને કહા, કે કીસી તરેહ તર્ઝકે શેઅરમેં મેરા નામ (બફ્રૂ) મેરે બાપકા નામ (બદરૂ) ઓર ભેંસ જીસકે દો બચ્ચે હેં, ઓર વોહ દુધ બહોત દેતીહે. યે બાંધ દેં. ફરમાયા કે અચ્છા કલ સુબહો તક સહી. અલસ સબાહ કે અભી જાનવરભી ન જાગેથે. નંબરદાર સાહેબ દરે અકદસપર હાઝીર હુયે. પુછા કે વોહ શેઅર જનાબને બાંધાહે? કહા હાં. સુન લો—

અલા યા ઐયોહલ બફ્રૂ કે જીનકે બાપથે બદરૂ,
દો ઉનકી ભેંસકે લકરૂ વ શીર અજ ભેંસ છલછલહા.

મોંહ કીસકો દીખલાના—૪૯.

એક શખ્સકી શાદી કીસી બદસુરત ઔરતસે હુઇ. ઔરતને પુછા, કે આપકે રીશતેદારોંમેંસે કીસકે સામને નીકલું, ઓર કીસસે પરદા કરૂં? કહા કે મેરે સીવા સબકો મોંહ દીખલાના!

બગલમેં જોડા—૫૦.

કોઇ રંડી પાલકીમેં સવાર હુઇ, ઓર જુતીયાં પાસ રખલીં. કીસી અમીરને દેખકર કહા; કયા આપકા જોડા સાથહી રેહતા હે? રંડી બોલી હાં. મગર હુઝુરકા જોડા ખીદમતગારકી બગલમેં રેહતા હે!

એક ધોલકે આઠઆને—૫૧

કીસી બીગડે દીલકો બનીયેને ગાલી દી. ઉસને ગુસ્સેમેં આકર બનીયેકો ધોલ મારી. બનીયેને અદાલતમેં નાલીશ કી. હાકીમને બાદ સુબુતકે આઠઆને જુરમાનેકા હુકમ દીયા. બીગડે દીલને એક ધોલ હાકીમકોભી લગાદી. ઓર એક રૂપીયા નીકાલકર સામને રખદીયા. ઓર કહા, કે આઠ આને ધોલકે હિસાબસે દોનોં ધોલોંકા એક રૂપીયા નજર હે, ઇસકો બાંટ લીજીયે !

મુજકો ડસના—૫૨

એક અફયુની પેશાબ કરનેકો ઢાલુ જગાપર બયઠા. પેશાબકી ધાર ઉસકી તરફ આઇ, યે ઉસકો સાંપ સમઝકર પીછે હટા. ઓર જું જું પીછે હટતા થા, ધાર આગે આતી જાતીથી. યેકાયક ઉસકે પાઉંસે છુગઇ. બસ મારે ખોફકે જમીન પર લેટકર કેહને લગા. હાયે ! મુજને ડસ લીયા, માર લીયા !

અંડેકા બચ્ચા—૫૩

કીસી મુકામ પર એક તવાયેફ નાચ રહીથી, રૂમાલસે પસીના પુંછકર, રૂમાલકો લપેટકર સાઝીંદોકી તરફ ફેંક દીયા. એક સાહેબ બોલ ઉઠે, કે બી સાહેબાને કયસી જલ્દ અંડા દીયા. તવાયેફ તેજ મીજાજ થી. ઉસને ફોરન જવાબ દીયા, કે અંડેકે અંદરસે નીકલકર બચ્ચાભી બડી જલદી બોલને લગા :

ઔરતકા સર મુંડવાના—૫૪

એક ગુસ્સેવાલે આદમીને અપની બીબીકો યે જતલા દીયા, કે અગર મેરે ખાનેમેં તીન બાર બાલ નીકલે, તો મેં યકીનન તેરા સર મુંડવા દુંગા. ખાનેમેં તીન દફા બાલ નીકલે, ઓર ફોરન ઉસ આદમીને હજ્જામકો તલબ કીયા. બિચારી ઔરતને અપને ભાઇયોંકો ઇસ બાતકી ઇત્તીલા દી. યે ખબર સુનતેહી, ઉસકે ભાઇ બાંસ ઓર દીગર સામાન જો મુરદેકી તૈયારીકે વાસતે ઝુરૂરી હોતાહે વોહ લેકર આયે. વોહ શખ્સ યે મુરદા જલાનેકા સામાન દેખકર મુ ત હૈયર હુવા. ઓર ઉનસે પુછા, કે યે કયા હે? ઉસકી બીબીકે ભાઇયોંને પુછા, યે હજ્જામ કીસ વાસ્તે બુલવાયા હે? ઉસને કહા, કે તુમ્હારી બહેનકા સર મુંડવાનેકે વાસતે. બીબીકે ભાઇયોંને કહા, યે તુમ્હેં શમશાનમેં જલાનેકી તૈયારી હે. કયુંકે જબ તુ મરજાયેગા તો હમારી બહેન ખુદ સર મુંડવા લેગી.

બનીયેકી દુકાન પર સબઝી—૫૫.

એક દીન એક મસખરા બઝાઝકી દુકાન પર જા ડટા. ઓર સાગ તલબ કીયા.

બઝાઝકા નોકર—જનાબ હમ સબઝી નહીં બેચતે.

મસખરા—(બેહરે પનસે) ખાહ કીસી કીસમકા હો. મેથી હો યા પાલક.

નોકર—હમ સબ્જી નહીં બેચા કરતે.

મસખરા—ઇસ રૂમાલમેં બાંધ દીજીયે, તાકે ગીર નપડે.

નોકર—ચીલ્લા કર, ક્યા આપ નહીં દેખતે, ? કે હમારે પાસ સબ્જી વબ્જી નહીં હે.

મસખરા—બહોત બેહતર. મેં ચંદ મીનીટ ઔર ઇંતેઝાર કર સકતા હું. મગર જલદી કીજીયે, નોકરને ઝુંઝલા કર આકાકો પુકારા. ઔર કહા, યે ગાહક પાગલ માઅલુમ હોતા હે.

આકા—(મસખરેસે) આપકો કયા ચાહીયે ?

મસખરા—જનાબ, મુઝે એક થાન મલમલકા ચાહીયે.

આકા—નોકરસે ખફા હોકર, ઔર મસખરેસે મોઆફી માંગકર, લીજીયે જનાબ, દેખીયે.

મુનશીજીકા ઇમાન—૫૬.

એક દફા મુનશી બુટેખાન સાહેબ, એક મોલવી સાહેબસે મીલને ગયે. ઔર મુનશી સાહેબકા ખાદીમ ઇમાન ખાન થા. જો ઉનકે સાથ થા, વોહ મોલવી સાહેબકે મકાન પર પહોંચનેકે બાદ ગાયેબ હો ગયા. અબ મુનશી સાહેબને જોરસે આવાઝ દેના શુરૂ કીયા.

મુનશી સાહેબ—ઇમાન, ઇમાન, ઇમાન.

મોલવી સાહેબ—મુનશી સાહેબ, ક્યા આપકા ઇમાન ચલા ગયા ?

મુનશી સાહેબ ફરમાતે હેં.

મુનશી સાહેબ—જી હાં, જબસે આપકે મકાનમેં કદમ રખ્ખા, ઇમાન જાતા રહા.

ઇસ મોઝેકા ક્યા નામ હે—૫૭

એક મુસાફીર એક ગાંવકે નજદીકસે ગુજર રહાથા. એક મીર સાહેબસે જોકે ગાંવકે બાહેર ખડે ઇસતીનજા કર રહેથે, ઇસ તરેહ ગોયા હુવા.

મુસાફીર—ઇસ મોઝેકા ક્યા નામ હે ?

મીર સાહેબ—લે ગાંવકા નામ બતા દીયા !

મુસાફીર—ખ્યાન કરતે હેં, કે ઇસ મોઝેકે સબ આદમી દીવાને હોતે હેં ?

મીર સાહેબ—ગુસ્સે કે મારે ઇસિતીનજેકા કુછ ખ્યાલ નહીં રહા, દોનોં હાથ ઉઠાકર ઇસ તરેહ ગોયા હુયે. અબે નાલાયેક કભી પેહલે બાવલે હોતે હોંગે. અબ તો તુજકોભી બેચ ડાલેં !

મુસાફીર—(હંસીકો ઝબ્ત કરકે) મીર સાહેબ પાજામેકો તો સંભાલીયે.

વકીલકી ફીસ—૫૮

બદ ચલન ઔરત—(વકીલસે) મેં ઇસ મુકદ્દમે મેં અપના દીલ બતોર ફીસ દેતી હું.

નેક ચલન વકીલ—મગર ફીસ તો મેરા મુનશી લેતા હે,
ઐારત—વોહ તો ફીસકે સાથ કમીસનભી માંગેગાં!
વકીલ—કયા મુઝાયેકા, વોહભી દેદો.

સાત બરસમેં સાત લડકે—૫૯

એક અમીરને નોકરસે પુછા, કે તેરી શાદી કબ હુઇ? કહા દસ બરસ હુયે. પુછા કીતને લડકે હે? કહા એક. અમીર બોલા, મેરી શાદીકો સાત બરસ હુયે, ઔર સાત લડકે મૌજુદ હેં. નોકર બોલા, કે હુઝુર, આપકે સેંકડોં નોકર હેં. મેં બિચારા અકેલા હું!

બેગનકી તરકારી—૬૦

એક અમીરને કીસી રોજ બેગનકી તરકારી ખાઇ, ઔર પસંદ નઆઇ. દરબારમેં મુસાહીબોંસે જીક્ર કીયા, કે બેગન બુરી તરકારી હોતી હે. ઉનકે એક મુસાહીબને ઇસકી બહોત બુરાઇ બ્યાન કી. કે રંગ ઔર મઝાભી બુરા હે. ઔર પ્રશતીહાકો મુઝીર હે. કુછ મુદ્દત કે બાદ અમીરને ફીર બેગન ખાયા. ઔર પસંદ આયા, મુસાહીબોંસે તાઅરીફ કી. વોહી સાહેબ ઉસકે વસ્ફ બ્યાન કરને લગે. કે રંગ ખુશનુમા હોતા હે. ઔર બહોત લજીજ હે. ઔર મુફીદે સેહ—હત હે. કોઇ શખ્સ જો દોંનો રોજ મોજુદ થા, વોહ

પુછને લગા, કે તુમ્હારી કયસી બાત હે, કે કીસી ચીજકી કભી મુજમ્મત, કભી તૌસીફ઼! વોહ બોલે, કે હમ અપને આકાકે નોકર હેં, યા બેંગનકે ?

જન્નતમેં હુક્કા મીલેગા યા નહીં—૬૧

એક મોલવી સાહેબને વાઅઝમેં ફ઼રમાયા, કે જો શરેઅ શરીફ઼કી પાબંદી કરેગા, ઔર એહકામે ખુદા વ રસુલ બજા લાયેગા, તો વોહ ફ઼રદાયે કયામતકો જન્નતમેં જા-ગુઝં હોગા, ઔર નીહાયત નફીસ ઔર લતીફ઼ ચીજેં, ઔર નેઅમતેં બેહીસ્તકી. ઇસ્તેમાલમેં લાયેગા, એક અફ઼યુની ઝરીફ઼ુત તબેઅભી વહાં મોજુદ થે. ઉન્હોંનિ દર્યાફ઼્ત કીયા, કે મોલવી સાહેબ, જન્નતમેં હુક્કાભી મીલ-જાયેગા યા નહીં ? મોલવી સાહેબ નીહાયત ગઝબનાક હુયે. ઔર ફ઼રમાયા, લા હવલા વલા કુવ્વતા ! જન્નતમેં હુક્કેકા કયા કામ હે ? તો વોહ ઝરીફ઼ કયા જવાબ દેતે હેં. તો બસ હમારા જન્નતકો સલામ હે. હમ દોજખમેં જાનાહી કુબુલ કરેંગે ! વહાં મઝેસે હુક્કા તો પીનેમેં આયા કરેગા. જન્નતમેં આગ કહાં તલાશ કરેંગે ? ઔર દોજખમેં આગકી તો કમી નહીં.

શાદીકા લુત્ફ઼—૬૨

એક શખ્સને અપને શાગીર્દસે કહા, કે દુન્યાદારીકા લુત્ફ઼ બગેર શાદી કીયે માઅલુમ નહીં હોસકતા. શાગીર્દને યે સુનકર શાદીકી ફીક્રમેં

રેહને લગા, કે કીસી તરહસે મેરી શાદી હોજાયે, હસ્બ ઈત્તેફાક ઉસકો સફર દરપેશ હુવા. ચલતે ચલતે એક કુંએ પર પહોંચા. ઓર પાની પીયા. ઠંડક માઅલુમ હોનેસે કુંએ પર લેટ રહા. કાએદા હે, કે જીસ બાતકા જાગતેમેં ખ્યાલ રેહતા હે, વોહી ખાબમેં દીખાઈ દેતા હે, ચુનાંચે ઉસને ખાબમેં દેખા, કે મેરી શાદી હોગઈ, ઓર મેરે યહાં એક લડકાભી પયદા હુવા હે. ઓર મેરી બીબી ઓર લડકા તીનોં શખ્સ લેટે હુયે હેં, ઓર બીબી કેહ રહી હે. કે જરા હટકર લેટો, લડકા દબતા હે, તો યેહ હટ ગયા. જોરૂને ફીરસે હટનેકો કહા, તો જરા ઓર હટા. જબ તીસરી બાર જોરૂને ઝુંઝલા કર કહા, કે હટતે કયું નહીં ? લડકા દબા જાતા હે. તો આપ ગુસ્સેકે મારે બિલકુલ હટ ગયા. ઉસકા હટ નાહી થા, કે ઝટ કુંએકે અંદર ધમસે જાગીરા. જબ આંખ ખુલ ગઈ, તો ખુદકો સાઠ હાથકે કુંએમેં ગીરા હુવા પાયા. તબ તો ખુબ ઘબરાયા, ઓર લગા શોર મચાને. ઇત્તેફાકસે આદમીયોંને સુનલીયા, ઓર ઉસકો નીકાલા, લોગોને પુછા, કુંએમેં કયસે ગીરે, તબ ખુદને મુફસ્સીલ હાલ કેહ સુનાયા. ફીર લોગોંને કહા, ચલીયે હમ આપકી શાદી કરા દેં. તો આપ સાદગીસે કયા જવાબ દેતે હેં, કે સાહેબ, ખાબમેં શાદી કરનેકા નતીજા યે મીલા, અગર સચ મુચ શાદી કરૂંગા, તો ખુદા માઅલુમ કયા ગત હોગી ! બસ અબ શાદીસે મોઆફહી રખીયે.

બે-ઈમાન તેલી—૬૩

એક તેલી બે-ઈમાનકે પડોસમેં એક કુમ્હાર રેહતા થા, ઉસકા ગધા વક્ત બેવક્ત ચીલ્લાયા કરતા થા. ઓર તેલીકો નાગ-

વાર ગુજરતા થા. એક શખ્ દુઆ માંગી, કે ગધા મરજાવે, ઇ-તે ફાકન ઉસ રાત તેલીકા બેલ મરગયા. સુબ્હોકો યે હાલ દેખકર, ખુદાકી તરફ ખીતાબ કરકે કેહને લગા. "અફ્સોસ ! ઇતને બરસ ખુદાઇ કી, ફીરભી બેલ ઔર ગધેકો પેહછાના નહીં !

અગર મેં કિતાબ હોતી—૬૪

એક જેન્ટલ મેનકી બીબીને અપને ખાવીંદસે કહા, કે કયા અચ્છા હોતા, જો મેં કિતાબ હોતી. તાકે તુમ્હારી નઝરોંકે સામને હમેશા રહા કરતી. ઔર તમામ વકત જો કિતાબકે મુતાલેમેં સર્ફ હોતા હે. ઉસકા લુત્ફ મુઝે હાસીલ હોતા. પ્યારે શૌહરને જલકર જવાબ દીયા, કે નહીં. તુમ બજાયે કિતાબકે જંતરી હોતી, તો બહોત અચ્છા હોતા, કે હર સાલ બદલ ડાલા કરતા.

આપસે આવે ઉસકો આનેદો—૬૫

એક કાઝી સાહેબકો ધરમેં કીસી હમસાયેકે ધરસે મુરગી ઉડકર ચલી આઇ. ધરવાલોંને ઉસે જુબહા કરકે પકા લીયા. જબ ખુદ બદૌલત ધરમેં આયે, તો ઇસ માજરેકો સુનકર બહોત ગરમાયે, બીબી બોલીં કે કુસુર હોગયા હે, અબ મોઆફ ફરમાઇયે. આઇંદા અયસા નહોગા. કહેં તો ફેંક દું, મગર મેરા ઘી મસાલા યુંહી જાયેગા. કાઝી સાંહેબ ધરકા નુકસાન ગવારા નકર સકે.

ફરમાયા હમતો શોરબેસે રોટી ખાલેંગે. કયું કે ઘી મસાલા ઓર પાની, હમારેહી ઘરકા હે. હડડી બોટીસે હમેં કુછ કામ નહીં. જબ લોંડીને ,પ્યાલેમેં શોરબા ઉંડેલા, તો ઉસકે રેલેમેં દો બોટીયાંભી આગઇ. લોંડીને ચાહા, કે ઉસકો દેગચીમેં ડાલદે, કાઝી સાહેબને લલકારા, કે એ કમબખ્ત ! જો આપસે આવે ઉસકો આનેદો. તબ બીબી બોલીં, કે સાહેબ મુરગીભી આપહી ઉડકર હમારે હાં આઇથી. તબ કાઝી સાહેબને કહા, કે અચ્છા મુબાહ હે. સબ નોશે જાં કરો.

હમ ગીરે યા તુમ—૬૬

એક અફયુની છત પરસે ગીર પડા. ઓર અપને નોકરસે પુછને લગા, કે મીયાં નોકર, હમ ગીરે યા તુમ ! નોકરને કહા, હુઝુર, મેં નહીં ગીરા, હુઝુર ગીરે. તો આપને ફરમાયા, કે હમ ગીરે તો હાયરે !

ઇતમીનાનસે આરામ ફરમાઇયે—૬૭

એક સાહેબ જો ઉમ્મીદવારી કે આરઝેમેં મુબતીલા થે, અપને નોકરસે કહા, કલ સવેરે કલેકટર સાહેબકી ;મુલાકાતકો જાના હે. છે બજે સુબહોકો ઉઠા દેના. નોકર અયસા બા–સલીકા થા, કે ઉસને તીનહી બજે શબસે જગા દીયા.

આકા—કૌન કૌન કયા હે ? કયા છે બજ ગયે.

નોકર—જી અબ બજેગે. અભીતો તીન બજે હેં. જગાયા ઇસલીયે કે હુઝુર અભી તીન ઘંટે બાકી હેં. ઇતમીનાનસે આરામ ફરમાઇયે.

આકા—ખુદાકી માર ઇસ ઇતમીનાન પર, અબે ઇતને સવેરે ! દેખ અબ સોતાહુ, છે બજે ઝુરૂર ઉઠાના. નોકર અફયુની થા, સુબહોકી ઠંડી હવા જો લગી, તો ગાફીલ હોકર સોરહા. જબ આંખ ખુલી તો આઠ બજ રહેહેં.

નોકર—મીયાં મીયાં.

આકા—અબે કયું જગાતા હે ?

નોકર—ઇસલીયે કે આઠ બજ ગયે. જાનેકા વક્ત નીકલ ગયા. ચયેનસે આરામ ફરમાઇયે.

દેગકી ખુરચન—૬૮

એક શખ્સકે યહાં તીન ચાર અવલાદોંકે બાદ જો આખીરી ઉમરમેં લડકા પયદા હુવા, તો ઉસકા રંગ અપને દુસરે ભાઇ બહેનોંસે જરા સાંવલા થા. કીસીને પુછા, મીયાં ઇસકી કયા વજેહ હે ? તો જવાબ દીયા, કે સાહેબ યે દેગકી ખુરચન હે.

મીયાંકે જીતે જી બીબી રાંડ હોગઈ—૬૯

એક શખ્સ કીસી ઝુરૂરતસે સફરકો ગયા, શબકો એક શેહરમેં વારીદ હુવા, ઓર સરામેં જાકર ઠેહરા. સુબોહસે શામ તક ઇધર ઉધર ગસ્ત કરતા રહા. શામકો વાપીસ આયા, તો દેખતા કયા હે, કે એક દોસ્ત સરામેં ઠેહરા હુવાહે, ઇસને ઉસસે કહા, કે તુમ કબ આયે ? ઉસને કહા અભી આરહા હું.

શખ્સ—કહો હમારે ઘર તો ખેરીયત હે ?

દોસ્ત—(જો મસખરા થા) ઓર તો ખેરીયત હે, મગર એક વાકેઆ બહોત અફસોસનાક ગુજરા હે, કે જીસકો મેં ઇઝહાર નહીં કર સકતા હું.

શખ્સ યે સુનકર બહોત ગભરાયા, ઓર દોસ્તસે નીહાયત ઇસરારકે સાથ કહા, લીલ્લાહ જલ્દ બ્યાન કરો. વરન મેં મજનું હોજાઉંગા. આખીર કાર ઉસને કહા, કે આપકી બીબી રાંડ હોગઇ ! યે સુનકર પુકાર પુકાર કર કેહને લગા, હાયે હાયે, મેરી બીબી રાંડ હોગઇ, અબ મેં કયા કરૂંગા ? તમામ સરાકે લોગ જમા હોગયે. સબ લોગ સમઝાને લગે, ખયેર તો હે ? તુમ્હેં કયા હોગયા હે. આપતો જીંદા મોજુદ હેં, યે કીસતરેહ મુમકીન હે, કે આપકે જીતે જી બીબી રાંડ હોજાયે ? તો કેહને લગા, કે જીહાં. યેતો સબ દુરૂસ્ત હે. ઓર મેં ખુદભી સમઝતા હું. ખુદા નખાસ્તા દીવાના નહીં, જો અયસી મોટી બાત સમઝ નસકું. લેકીન મજબુર હું. કયુંકે વતનસે જો દોસ્ત આયાહે, વોહ બડા મોઅતેબર હે. કભી ઝુટ નહીં બોલતા.

(૦)

બુખારસે અભી મફારેકત હુઇ—૭૦

એક રઇસકા લડકા અકસર કારોબારે રીયાસતસે ઉકતાકર અયેશો ઇશરતમેં પડ જાતાથા.

એક દફા બીમારીકે બહાનેસે કઇ દીન તક અયેશકે મઝે લુટતા રહા. ઇત્તેફાકન બાપને બેટેકી અલાલત સુની ઓર અપને બીમાર બેટેકી અયાદતકે લીયે આયા. લેકીન જબ મેહલમેં દાખીલ હુવા, તો બેટેકે ખીલવત ખાનેસે એક ખુબ સુરત નાજનીંકો નીકલતે હુયે દેખા, જબ બાપ અંદર પહોંચા, તો સાહેબજાદેને ફરમાયા. હઝરત, બુખારસે અભી મફારેકત કીહે. બાપને જવાબ દીયા, બજા હે, મુઝે દરવાજેહી પર તો મીલા હે !

માજીસ્ટ્રેટકે સામને બા કેહના—૭૧

એક તાજીરને અપને ખાઇન મુનશી પર ખીયાનતકા મુકદ્દમા ચલાયા. મુનશીસે એક વકીલને કહા, અગર બાદ કામયાબીકે ફોરન પાનસો રૂપીયે દો, તો મેં તુમ્હેં બચા લુંગા. મુનશી રાઝી હોગયા. વકીલને સીખલાયા, કે માજીસ્ટ્રેટકે સામને સીવાયે "બા" કે ઓર કુછ ન કહેના, મેં તુમ્હે સીડી બનાકર છુડા દુંગા, ગરઝ ઉસને હર સવાલકે જવાબમેં "બા" કે સીવાયે કુછ ન કહા, તો માજીસ્ટ્રેટને ઉસે સીડી સમઝકર મુકદ્દમા ખારીજ કરદીયા. વકીલ કમરયે અદાલતસે બાહેર નીકલ કર, મોઅક્કલસે યું મુખાતીબ હુવા.

વકીલ—કયું કયસા બચાયા ! અબ મુઝે પાનસો રૂપીયે દેદો.

મોઅક્કલ—બા.

વકીલ—(કેહ કહા લગાકર) હાં હાં તુમકો ઇસી લફ્ઝને છુડાયા.

મોઅક્કલ—બા.

વકીલ—અબ ઇસકી ઝુરૂરત નહીં.

મોઅક્કલ—અભી પુરી તરેહ નહીં બચે. બા–બા–બા.

ગરઝકે વકીલ સાહેબભી આઝીજ આ ગયે. ઓર મોઅક્કલને સીવાયે બાકે કુછ જવાબ ન દીયા.

દેખો ફરક નહો—૭૨

મોલવી સાહેબ—(શાગીર્દસે) દેખો ફરક નહો. જીસ તરેહ કેહતા હું, તુમભી ઉસી તરેહ કહો.

શાગીર્દ—બહોત મુનાસીબ.

મોલવી—કહો "અલેફ ખાલી."

શાગીર્દ—કહો અલેફ ખાલી.

મોલવી—કીતના અહમક હે, કે સમઝતા નહીં.

શાગીર્દ—કીતના અહમક હે, કે સમઝતા નહીં,

મોલવી—અબે સખ્ત નાલાયેક હે. ઇસકા જવાબ ન દેના.

શાગીર્દ—અબે સખ્ત નાલાયેક હે. ઇસકા જવાબ ન દેના.

મોલવી—ચુપ રેહ વર ન મારૂંગા.

શાગીર્દ—યે કલ પરહેંગે, આજ ઇતના યાદ કરલો.

ઇસલામમેં કુત્તા પલીદ હે—૭૩

એક પરહેજગાર સફાઇ પસંદ, મરસીયા સુનનેકે શાયેક, મજલીસે મરસીયા ખાનીમેં બયઠે થે. કે ઉનકે હમરાહ દો કુત્તેભી થેં ઉન્મેંસે એક કુત્તા છલાંગ મારકર પરહેજગારકે સામને આયા. ઉસ પરહેજગારને ઇઝહારે નફરત કીયા. ઓર શાહ સાહેબસે યું હમકલામ હુયે.

પરહેજગાર—ઇસલામમેં સબસે જ્યાદા પલીદ સુવ્વર ઓર કુત્તા શુમાર હોતા હે.

શાહ સાહેબ—લેકીન વફાદારીમેં ઇનિસાનસેભી સબકત લેગયા હે.

પરહેજગાર—બેશક વફાદાર તો હે, લેકીન લીખ્ખા હે, કે જીસ ધરમેં કુત્તા હોવે, વહાં ફરીશતા દાખીલ નહીં હોતા.

શાહ સાહેબ—અગર યે ઠીક હે, તો મેં મરનેસે પેહલે જુરૂર વસીયત કરૂંગા, કે મેરી કબર કુત્તે બાંધેં.

પરહેજગાર—કયું ?

શાહ સાહેબ—તાકે મનુકર નકીરકા દખલ નહો, ઓર મેં હિસાબ કિતાબસે બરી કીયા જાઊં !

ઉંચી ઉરદુ—૭૪

બંગાલી ડાકટર—(મરીઝસે) અછ્છા, આપ મરઝકા સરાય (શરેહ) ફરમાઇયે.

મરીઝ--હમ મરઝકા સરાય નહીં સમઝતે.

ડાકટર—(હંસકર) હમ ઉંચી ઉરદુ બોલતા હે. આપ હાલ સુનાઓ.

મરીઝ—દરદે મેઅદાસે પરેશાન હું.

ડાકટર—વેલ આપકે માયદેકે અંદરકા બોજ (કબ્ઝ) લોગ સલતનત કરતા હે.

મરીઝ—(ઝુંઝલાકર) સલતનત નહીં કરતા, સીંગ ગડાતા હે.

ડાકટર—હમ સબ સામઝા.

દો ગજ દો શીટ સવા ઈંચ—૭૫

એક તુંદ મીજાજ હાકીમને ગવાહસે જો અદાલતમેં હાઝીર થા, યે સવાલ કીયા. કે તુમ મુદ્દઆ અલેહકે કીતને ફાસીલે પર બયઠે હુયેથે. ઉસને જવાબ દીયા, કે દો ગજ દો શીટ સવા ઈંચ. શીર હાકીમને પુછા, કે તુમકો ઇસ કદર સેહ-હતસે કયા વજેહ હે, કે યે ફાશીલા યાદ હે? ઉસને કહા, મુજકો પેહલેહીસે ખટકા થા, કે મુમકીન હે, કોઇ બેવકુફ ઇસ તરેહકે સવાલ પુછ બયઠે, ઇસલીયે નાપ લીયાથા.

જનાજેકી નમાઝ—૭૬

એક શખ્સ લીખ્ખા ન પરહા, નામ મોહમંદ ફાઝીલખાન, બડા અમામા, નીચા કુરતા, નીમ સાક પાયજામા પેહનકર, ખાને કમાનેકી ધાતમેં ધરસે નીકલ કર એક દેહાતમેં જા પહોંચે. દુરસે મોલવી સાંહેબને દેખા, કે એક જનાજા રખ્ખા હે. બહોત ખુશ ખુશ કદમ બરહા જા પહોંચે. લોગોંને દેખા, કે યે નયે મોલવી સાહેબ માલુમ હોતેહેં. અબ જનાજેકી નમાઝભી પરહવા લો. ફૌ-

રન કરીબ આકર અર્ઝ કીયા. કે ઇસ મૈયતકી કિસમત, કે આપ તશરીફ લાયે. ઓર ન હમતો અયસેહી ગાડ દેતે થે. અબ આપ જનાજેકી નમાઝ પરહા દીજીયે. મોલવી સાહેબ બોલે બહોત અચ્છા અભી લો. ઝટપટ આસ્તીનેં ચહડા મુસલ્લે પર જા ખડે હુયે. ઓર નમાઝ તો કભી જાનતેભી નથે, કે કીસ તરેહ પરહી જાતીહે. ઝટ દો રકઆત નમાઝકી નીયત બાંધકર લગે સીજદા કરને, જબ નમાઝસે ફારીગ હુયે, દોનોં હાથ ઉઠા દુઆ માંગને લગે. જબ દુઆસે ફારીગ હુયે, તો એક બુડહા કે જીસકો પેશતર ઇત્તેફાક પડચુકા થા, કેહને લગા, કે મોલવી સાહેબ મુઝે અકસર ઇત્તેફાક પડા, કે જનાજેકી નમાઝમેં સીજદા કરતે નહીં દેખા. તબ મોલવી સાહેબ ઘબરાકર બોલ ઉઠે, હાં ભાઇ, તુમ સચ કેહતે હો. પેશતર નથા, મગર અબ હુકમ આગયા હે!

શેખ નથ્થુ—૭૭

હીંદમે બાઝે નામ અજીબ હોતે હેં. ચુનાંચે નથ્થુભી ઇનહીં મુતબરરીક નામોંમેંસે એક નામ હે. જીસકી તાઅરીફ એક શાએર ઇસ બેતમેં બ્યાન કરતા હે.

અજબ નામ અસ્ત નામે નહસ નથ્થુ,
કે અવ્વલ ન બુદ દર આખીરશ થુ.

એક નથ્થુ નામી શખ્સ એક મોલવી સાહેબસે દોચાર હુયે, ઉનસે પુછને લગે, કે હઝરત આપકા ઇસમે શરીફ? મોલવી સાહેબ ફરમાને લગે, કે ખાકસારકા નામ, ફકીર હકીર પુર તકસીર બંદા ગુલામ દસ્તગીર હે. ઓર આપકા ઇસમે મુબારક? મીયાં નથ્થુ ઘબરાયે, કે અબ અગર મોલવી સાહેબસે બઢકર કદમ ન

મારા જાયે, તો નામકો લાજ લગેગી. ઇસલીયે બોલ ઉઠે, બંદેકા નામ, આખ થુ કાલે કુત્તેકા ગુ, શેખ નથ્થુ હે!

જંગલ ઓર નેઅમત—૭૮

એક નાબીના હાફેઝ રોજ ગન્નોંકે ખેતમેં જાયા કરતે થે, ઓર વહાં જાકર કહા કરતે થે, અસ્સલામો અલયકુમ, ઓર ખુદહી જવાબ દીયા કરતે થે, વ અલયકુમુસ સલામ. આઇયે હાફેઝજી, દોચાર ગન્ને ખાઇયે, બહોત અચ્છા હાઝીર હુવા, તડાખસે એક ગન્ના તોડા, ઓર ચુસતે વકત યે કેહને લગે, યા અલ્લાહ તેરા શુક્ર હે, યે જંગલ ઓર યે નેઅમત! યે તો ઉનકા રોજ મરરેકા કાયેદા થા. એક રોજ બાગબાન બહોત હયરાન હુવા, ઓર દીલમેં સોચને લગા. કે અયસા કોન આદમી હે, જો અયસી જગા પર હરરોજ બેખોફ દોચાર ગન્ને ખાજાતા હે. આખીરકાર દીલમેં ઠેહરાયા, કે રાતકો યહીંપર કયામ કીજીયે, રાતકો હાફેઝજી આયે ઓર કહા, કે "અસ્સાલામો અલયકુમ વ અલયકુમુસ સલામ, આઇયે હાફેઝજી, દોચાર ગન્ને ખાઇયે." તડાખસે ગન્ના તોડા, ઓર બાગબાનભી ચોકન્ના હુવા, ફીર કહા, યા અલ્લાહ, તેરા શુક્ર હે, જંગલ ઓર યે નેઅમત, બાગબાન દોડા. ઓર હાફેઝજી સાહેબકી પગડી ઉતાર કર દસ બારા ધુંસે રસીદ કીયે, તો આપ બોલે, યા અલ્લાહ, તેરા શુક્ર હે, યે જંગલ ઓર યે કયામત!

યક નશુદ દો શુદ—૭૯

એક જગા એક કફન ખસુટ સાહેબ થે, ઉનકે પાસ કોઇ અયસા ઇલ્મ થા, કે જીસસે મુરદેકો કબ્રસે ઉઠાકર જીંદા કરતે થે. ઓર ઉસસે કફન માંગકર ઉસે દુસરે ઇલ્મસે કબ્રમેં ભેજ દેતે થે, એક અકલકે દુશ્મન મુફલેસીકે મારે હયરાન હોકર, ઉનકે પાસ ગયે, ઓર અર્ઝ કી. યા ઉસ્તાદ યે ઇલ્મ ઇસ આજીજ કોભી સીખા દીજીયે. મેં આપકીહી બદોલત કફન ફરોશી કરકે અપના પેટ ભરૂંગા, ઓર આપકો દુઆ દુંગા. ઉસતાદને બહોત ઇનકાર કીયા, મગર કુછ પેશ નચલી. મજબુર હોકર ઉસતાદકો બતલાના પડા. ઓર ઉસકો દોનોં તરકીબેં સીખલા દીં. કે ઇસ તરકીબસે મુરદા જીંદા હોકર, ખુદ કફન દેદેતા હે. ઓર ઇસ ઇલ્મસે ખુદ કબ્રમેં ચલા જાતાહે. તમામ બાતેં બતલાકર યેભી કેહદીયા, કે ઇસ શેહરમેં ઇસ કામકો ન કરના, દુસરી જગા જાકર કરના હોગા. શાગીર્દને ઉસ્તાદકે કેહને પર અમલ કીયા. દુસરી જગા જાકર એક મુરદેકો જો તાઝા મરાથા, ઉસકો જીંદા કીયા. મુરદેને જીંદા હોતેહી અપના કફન સુપુર્દ કીયા. શાગીર્દ સાહેબ વોહ ઇલ્મ કે જીસસે મુરદા કબરમેં ચલા જાતાથા ભુલ ગયે. આપ મુરદેસે કેહતે હેં, કે ભાઇ કબ્રમેં જાઓ, મુરદા કબ સુનતા હે. યે લાખ કેહતે હેં મગર કુછ કારગર નહીં હોતા. યે ડરકર ભાગે. ઓર મુરદા આપકે પીછે, યે કેહતે જાતે થે, કે લે ભાઇ અપના કફન, ઓર મુજકો છોડદે. મગર વોહ કબ પીછા છોડતા હે. આપને સોચા કે ઉસતાદકે પાસ ચલો. ગરઝકે ઉફતાં વ

એઆં ઉસતાદકે શેહરમેં પહોંચે; વહાં સુના કે ઉસતાદભી મરગયે. ઉસતાદકો કબ્રસે જુંદા કીયા. ઉસતાદનેભી કબ્રસે નીકલતેહી કફન સુપુર્દ કીયા. ઓર પીછે હોલીયે. તબ આપ બોલે, યક નશુદ દો શુદ !

ભલે બુરેકી પેહછાન—૮૦

કીસી શખ્સને એક કુત્તેસે દર્યાફ્ત કીયા, કે તુ હર વક્ત સરે રાહ કયું પડા રેહતા હે ? કુત્તેને જવાબ દીયા, કે મેં ભલે ઓર બુરેકો શનાખ્ત કરતા હું. આદમીને કહા, કીસ તરેહ પર ? કુત્તા બોલા, કે ભલા આદમી તો ચુપકે અપને રાસ્તે ચલા જાતા હે, ઓર જો બુરા હોતાહે, વોહ મુજકો એક દો ઠોકરેં માર જાતાહે.

હાઝીર જવાબ—૮૧

એક ઝરીફ ફાહીશા બીબી રખતા થા, ઝરીફકી બીબી ઓર ઉસકે આશનાને મશવેરા કીયા, કે ઝરીફકો અમરીતસર એક કામકે બહાનેસે ભેજદીયા જાયે. કયું કે યે બાહમી મુલાકાતમેં હરકત કીયા કરતા હે. બીબીને દો રોટીયાં દેકર ફરમાયેશકી, કે આપ અમરીત-સર તક હો આઈયે. ઝરીફ રવાન હુવા, ઓર નઝર બચાકર એક

ધરકી કે કોનેમેં આન છુપા. મોકેપર આશના ઓર ઝરીફકી બીબીમેં ગુફતગુ શુરૂ હુઇ.

ઔરત—મેં તુમ્હારી નઝરોંમેં કયસી હું ?

આશના—નુર જહાં બેગમ ! ઓર ઇસી તરેહ ફીર આશના સાહેબને અપની હેસીયતકી બાબત સવાલ કીયા, તો ઔરતને જવાબ દીયા, કે આપ મેરી નઝરોંમેં જહાંગીર હેં, યે ગુફતગુ સુનકર ઔરતકા બદ નસીબ શોહરભી કોનેસે નીકલકર બાહેર ખડા હોગયા, ઓર બોલા, કે હુસ્ન ઇત્તેફાકસે શહેનશાહ ઓર શેહનશાહ બેગમ, કમતરીનકે ગરીબ ખાનેપર રૈનક અફરોજ હેં. એક છોટાસા મુકદમા ઇનસાફકે વાસતે મેંભી પેશ કરના ચાહતા હું. ઓર વોહ યે હે, કે મજદુરીકા બીબી સાહેબાકા હુકમ હે, કે અમરીતસરકો જાઓ, લેકીન ઝાદેરાહ સીર્ફ યે દો રોટીયાં મીલી હેં. કયા ઇસ ખર્ચસે મેં દોસો કોસકા સફર કરભી સકતા હું !

યાદગારે માઅશુકા—૮૨

ઇંગલસ્તાનમેં કાયેદા હે, કે જબ કીસીકા પ્યારા આશીક જુદા હોને લગતા હે, તો માઅશુકા બતોર યાદગાર, અપને સરસે એક ઝુલ્ફ કાટ દેતી હે, એક નવ જવાન લડકીસે એક બુડ્ઢી ઔરતને પુછા, કે બેટી તુમ્હારે સરકે બાલોંકો કયા હોગયા ? લડકી જવાબ દેતી હે, કે અમ્માં તુમ જાનતી હો, હમારે શહેરમેં જો

રીજમીન્ટ મુકીમ થી, વોહ કલહી યહાંસે તબદીલ હુઇ હેં. મેંને અપને દોસતોંકો કલકે રોજ જુદા હોતે વક્ત યાદગીરીકે લીયે દેદીં થીં !

અફસરને જાન બચાઈ—૮૩

એક સીપાહીને અફસરસે કહા, કે આપ મુજે નહીં પેહછાનતે ? ઉસને કહા, મેં નહીં જાનતા. તુમ કોન હો ? સીપાહીને કહા, કે તુમહીને ફુલાન ફુલાન લડાઇમેં મેરી જાન બચાઇ થી. અફસરને પુછા, વોહ કીસ તરેહ ? ઉસને જવાબ દીયા, કે જબ આપ મયદાનસે ભાગેથે, તો મેંભી સાથહી ભાગ આયાથા, વર ન અગર મયદાનમેં રહેતા, તો કભી ન બચતા. મેં આપકા મશકુર હું, કે આપહીકે તુફેલ મેરી જાન બચી !

રીઆયતી ઇસ્તેહાર—૮૪

એક એડીટરને અપને અખબારમેં લીખ્ખા, કે હમ અપને અખબારકે તમામ ખરીદારોંસે, જો પેશગી કીમત ભેજેંગે, યે રીઆયત કર સકતે હેં, કે અગર વોહ કીસી ઇત્તેફાકી હાદીસેસે મરજાયેં, તો ઉનકી વફાતકી ખબર મુફ્ત છાપ દીજાયેગી.

એક વક્તકા કેહના દુસરી વક્ત ન કહેના—૮૫

એક ઔરત માજીસ્ટ્રેટકે સામને ગવાહોંકે ઝુમરેમેં હાઝીર હુઇ. જબ ઉમર પુછી તો ઉસને ૩૫ સાલ બતલાઇ. માજીસ્ટ્રેટ ને કહા કે મુઝે ખુબ યાદ હે, કે પાંચ બરસ હુયે તુમ કીસી મુકદ્દમેકી ગવાહીમેં પેહલેભી આઇથીં, ઉસ વક્તભી તુમને ૩૫ બરસકી ઉમર બતાઇથી. અબ પાંચ બરસ બાદભી ૩૫ હીકી રહી! ઉસને કહા, કે મૈં ઉન લોગોં મેંસે નહીં હું. કે જો એક દફા કેહતે હેં, ઓર દુસરી દફા કુછ ઓર બોલતે હેં!

પેહલે કોન મરેગા—૮૬

એક નજુમીસે કીસી બાદશાહને પુછા, કે પેહલે મેં મરૂંગા યા મેરી બેગમ? નજુમીને ફૌરન જવાબ દીયા, કે પેહલે બેગમ સાહેબા ફોત હોંગી. જબ લોગોંને ઇસકા સબબ પુછા, કે કયા સમઝકર તુમને અયસા જવાબ દીયા, નજુમીને કહા, ઇત્તેફાકસે અગર બીબી પેહલે મરગઇ, તો મેં સચ્ચા ઠેહરૂંગા, ઓર જો બાદશાહ પેહલે મરગયા, તો ફીર કયા મુઝસે પુછને આયેગા!

નિયતકા ફલ—૮૭

ઇત્તેફાકન એક હીંદુ મુસલમાન હુવા, ઘરવાલે સબ મના કરતે રહે, મગર વોહ યહાંતક પાબંદે મજહબ હુવા, કે પાંચ વક્ત

નમાઝ અદા કરને લગા. ખુદાકી કુદરતસે ઉસકી જો દો ચાર ભેંસે ગાયેં થીં, સબ મર ગઈં. ઔર સબ તરેહસે કોરા રેહ ગયા. ઘરવાલોંને કહા, યે નમાઝકા અસર હુવા હે. તબ તો ઉસ ઉલ્લુકો મોકા મીલા. કે કીસીપર નારાઝ હોતા. તો ફોરન કેહને લગતા, લાઉં લોટા, કરૂં વુઝુ, પરહું નમાઝ, કરૂં સત્યાનાસ !

—(૦)—

દેહાતમેં રમઝાન શરીફ—૮૮.

એક મોલવી સાહેબ દેહાતમેં વાઅઝ ફરમાને લગે, કે કલસે રમઝાન તશરીફ લાઇંગે, કીસાનોંને દર્યાફ્‌ત કીયા, ફીર કયા હોગા ? ઉન્હોંને કહા, તુમ લોગોંકો દીનભર ભુકા રેહના પડેગા. શામકો ખાના હોગા, ઇસ બાતસે કીસાન બહોત પરેશાન હુયે. સબને સલાહ કી, કે કલ સુબહો ચલકર, જીસ વક્ત રમઝાન તશરીફ લાવે, માર ડાલો.

સુબહોકો સબ લોગ બાહેર ગયે, ઇત્તેફાકન ઉધરસે એક ઉંટ ઔર એક ઉસકા બચ્ચા આ રહેથે, ગંવારોંને ખ્યાલ કીયા, કે યેહી રમઝાન શરીફ હેં. ફોરન દોનોંકો કત્લ કરડાલા. ઉસ રોજ મોલવી સાહેબને દર્યાફ્‌ત કીયા, કે ભાઇ તુમ્હારા આજ રોઝા હે ! ઉન્હોંને કહા કે નહીં. હમને તો રમઝાન શરીફકો મારડાલા, અબ કયસા રોઝા ! મોલવી સાહેબ બોલે લા હવલા વલા કબતા.

બે ઇજ્જતીકા બાએસ—૮૯.

એક શખ્સકે ઘરમેં મોકા પાકર રાતકો ચોર ઘુસે, ઓર બહોત તલાશ કી, મગર કુછ હાથ ન આયા, ઇતનેમેં ઇત્તેફાકસે માલીકકો ખબર હુઇ. આહટ પાકર ચોર ભાગ ગયે. સુબહેકો મકાનકે માલીકસે એક દોસ્તને પુછા, કે શબકો કયા કેફીયત ગુજરી ! જવાબ દીયા, કેફીયત કયા કહેં, હમારી બે ઇજ્જતી હો ગઇ ! ચોર કહેતે હોંગે, કે ઇતને બડે નામવર આદમી હેં, ઓર ઉનકે ઘરસે તો ખાકલી નહીં નીકલા !

જોશે હમ દરદી—૯૦.

કીસી બખીલકા રીશતેદાર ફાકેકે સબબસે જાં બલબ થા, કે ઓર જોશે હમ-દરદીમેં ઉસકે સીરહાને બયઠા હુવા રોરહા થા. લોગોંને પુછા, કયા યે બીમાર હે !

બખીલ–કુછ બીમાર નહીં હે. સીર્ફ ભુકકે મારે મરતા હે. લોગોંને કહા, કયા તુમ ઇસે ખાના દે સકતે નહીં હો !

બખીલ–બસ ઇતનીહી મોહબ્બત રખતા હું, કે ઇસકી ખાતીર દો આંસુ બહાઉં.

ચોરોંકે પંજેમેં નામર્દહી આતેહેં—૯૧.

એક દફા જંગમેં ચંદ હીજડે જા રહે થે. ચોરોંને ઉનકો ઘેર લીયા. વોહ કહેને લગે, વારી જાયેં હમ લોગ તો હીજડે હેં, ક્યા હમકોભી લુટોગે ? ચોરોંને જવાબ દીયા, ભાઈ હમારે કબ્ઝેમેં હીજડે ઓર નામર્દહી આતેહેં. મર્દ કાહેકો હાથ આઇંગે.

સીનેકા વરમ—૯૨.

એક ડાકટરને મરીઝકા સીના ઠોક કર કહા, ઓહો, યે વરમ તો એઢબ હે, યે બહોત જલ્દ રફાહોના ચાહીયે. મરીઝને કહા, જનાબ ડાકટર સાહેબ, યે વરમ નહીં હે. મેરી પાકીટ બુક હે. ઇસકો બહોત જલ્દ ન રફા કીજીયેગા. ઇસમેં મેરી કુલ ઉમરકી કમાઇ હે.

કલમ કસાઇ—૯૩

એક વક્ત ચંદ જાહીલ ચોરોંને લુટકા માલ જમા કીયા, તો વોહ આપસમેં તકસીમ નકર સકે, ક્યું કે વોહ હિસાબસે મુતલક નાઆશના થે, આખીર એક મુનશીકો તલાશ કરકે જંગલમેં લે

ગયે. ઔર ચુંકે સુના હુવા થા, કે યે પરહે લીખે મુનશી લોગ અયસે ચાલાક હોતેહેં, કે હર તરેહસે હિસાબમેંસે કુછ નકુછ ઉડા લેતેહેં, મુનશીકો દરખ્ત પર ચહડા કર નીચે રૂપીયે બીખેર દીયે. ઔર ઉસસે હિસાબ પુછને લગે. ઉસને જબ કહા, સાત ઔર બારા ઓગ્નીસ, ઔર ચવદા તેંતીસ, હાથ આયે તીન. તો વોહ સમઝેકે ઈસને તીન રૂપીયે હાથમેં કીસ તરેહ લીયે હેં ? ઉસકો મારકર નીચે ઉતારા. ઔર બિચારેકી તલાસી લી, તો ઉસકી ગી-રેહસે કઆરા તીન રૂપીયે નીકલ આયે. તો ઉસકો મારડાલા, ઔર કહા, કે દેખો યે કલમ કસાઇ કયસે હોતે હેં. દરખ્ત પર બયઠેહી તીન રૂપીયે ઉડા લીયે.

નાને ખુશ્ક પર શુકર ગુજારી—૯૪

એક અફગાની દેહકાની મુરફ્ફા હાલ, કીસી બસતીમેં રેહતા થા. નેઅમતહાયે ગુનાગુન ખાતા, મગર શુક્રકા કલેમા જબાન પર કભી નલાતા. ઇત્તેફાકસે ઉસકે પડોસમેં એક બંદયે ખુદા મીસકીન વારીદ હુવા. ઔર કુછ ખાના ઉસે મોયસ્સર આયા, નીહાયતહી શુક્ર બજા લાયા. રફ્તા રફ્તા યે ખબર ઉસ દેહકાનપઠાનને સુની, શમશીરે બરેહના લેકર ઉસ બંદયે ખુદાકી જાયે કયામપર પહોંચા. ઔર ઉસસે કહા, ખબરદાર ! અગર ઇસ શેહરમેં રેહના ચાહે, તો ઇસ નાને ખુશ્ક પર શુક્ર મત કર. તુ નહીં જાનતા કે, મેં ઇસિ કદર નેઅમત પર શુક્ર નહીં કરતા ! પસ તુ ખુદાકા મીજાઝ

બીગાડતા હે. આઇંદા અયસા કરેગા, તો તેરા સર કાટ લીયા જાવેગા,

હલવા ઓર સર્દ આહ—૯૫

દો મુલ્લા એક બરતનમેં હલવે પર દાઅવત ખાનેબયઠે. ઉ-સને પેહલે લુકમા ડાલા, ઉસકા મોંહ જલા. ઓર લુકમા સર્દ કરનેકે લીયે આહ નીકાલી. દુસરેને પુછા, કે આહ્ કયસી હે? કહા મેરા લડકા ઘરમેં બીમાર હે, ઉસકા ખ્યાલ આગયા, જબ દુસરેકા મોંહ જલા, તો પેહલેને કહા, કયા હુવા? જવાબ દીયા, કે તુમ્હારે લડકેકા ખ્યાલ હે, કે મુબાદા મરજાયે!

ઉંચે ઘરકી ખયરાત—૯૬

ફકીર—ઉંચે ઘરવાલો, કુછ ખાના અલ્લાહકે નામ ભેજો.
લોંડી—બીબી ઘરમેં નહીં.
ફકીર—મેંને બીબી નહીં માંગી, મેંને ખાના માંગા હે!

આપ હમેશા ઉપર રેહતે હેં યા નીચે—૯૭

એક સાહેબને અપની બેઠકકે વાસતે એક નશીસ્તગાહ, દો મંઝલા બનવાઇ, ઓર હમેશા ઉસપર રહા કરતે થે, એક લાલા

સાહેબ, માલીકે મકાનકે દોસ્તોમેંસે તશરીફ લાયે. ઔર ફરમાને લગે, કે જનાબ આપ હમેશા ઉપરહી રેહા કરતે હેં યા કભી નીચેભી આતે હેં ? માલીકે મકાનને જવાબ દીયા, કે હુઝુર બંદેકી આદત તો ઉપરહી રેહનેકી હોગઇ હે ! અગર આપકો મેરા જ્યાદા ઉપર રેહના નાગવાર હે, તો ઉતરા આતાહું,

બે-વફાઇકા રાઝ—૫૮

આશીક—મેરી પ્યારી માઅશુકા, મુઝે ઉમ્મીદ હે, કે મેં તુમ્હેં એક દીન અપની બીબી બનાનેમેં કામયાબ હુંગા.

માઅશુકા—મેં ઇસ બારેમેં ખુશીકે સાથ તુમ્હેં મશવેરા નહીં દેસકતી. કયું કે અબ મેં તુમ્હારી મોહબ્બતકે કાબીલ નહીં રહી. મેંને તુમસે બડી બે-વફાઇ કી. જીસે સુનકર તુમ ઝબ્ત નકર સકોગે. ઔર મેંભી તુમ્હારા ઝબ્ત કરના અપને લીયે પસંદ નકરુંગી. કયું કે મોઆમેલાતકી સુરત અયસી હે, કે મેં અફસોસકે સાથ ખુશ હું, કે મેરી કિસમતમેં ગો કુછ લીખ્ખા હો, મગર તુમકો બીબી મીલ જાયેગી. મેં તુમ્હારે મોંહ દીખાનેકે કાબીલ નહીં હું. લેકીન મેં તુમકો નસીહત કરતી હું, કે અગર તુમ્હેં કીસી ઔરતકે સાથ શાદી કરનેકા ઇત્તેફાક હો, ઔર વોહ મેરી તરેહ મીજાજકી શોખ, ચુલબુલી દીલ લગી બાજ. મીલનસાર હો તો ઉસ બીબીકો કભી તનહા નછોડના. ઔર રોજ રીશ્તેદારોંમેં જાનેકી ઇજાઝત નદેના.

બેકારીકી નદામત—૯૯

એક ઠાકર કરઝા ન અદા કરનેકી ઇલ્લતમેં જેલખાના કાટ રહે થે. ડીકરીદાર આઠ રૂપીયે માહવાર ખર્ચકે અદા કીયા કરતા થા. એક રોજ બયઠે બયઠે ઉન્હેં કુછ ખ્યાલ આયા, તો ડીકરી દારકો કેહલા ભેજા, કે જરા તકલીફ કરકે યહાંતક ચલે આઓ, તો હમારા તુમ્હારા ફેસલા હોજાયે. અંધા કયા ચાહે, દો આંખેં. ડીકરીદાર ફોરન ગયા. ઠાકર સાહેબને ફરમાયા, મુઝે નદામત હૈ, કે મેં યહાં બેકાર વબેસુદ પડા રેહતા હું. ઓર મેરી વજેસે તુમ્હારે આઠ રૂપીયે માહવાર રાયેગાં હોતેહેં. ખયેર અપના તો અયસા કુછ નહીં. મગર તુમ્હારે રૂપીયે નાહક સીર્ફ હોનેકા નીહાયત રંજ હે. માઅલુમ નહીં, કે ઓર અભી કીતના ખર્ચ હો! ચુંકે મેં તુમ્હારા નુકશાન ગવારા નહીં કર સકતા, ઇસલીયે તુમસે ફેસલા કરના ચાહતા હું, કે તુમ મુઝે જેલખાનેસે રહા કરાદો. ઓર આઠ રૂપીયેકે બજાયે તીન રૂપીયે દીયા કરો. બાકીકે પાંચ કર્ઝમેં કાટ લીયા કરો.

જહન્નમકે દરવાઝે પર ગોરોંકા પેહરા—૧૦૦

એક લોંડીસે બરતનોંકી અલમારી ગીર પડી. આવાઝસે બેગમ સાહેબાકી આંખ ખુલગઇ. ફોરન લોંડીકો બુલાયા, હાલ દરયાફ્ત ફરમાયા. લોંડીને કહા, કે હુઝુર બરતન મુઝસે ગીર

પડા, બેગમ સાહેબા, જો કે બહોત બદ દીમાગ થીં, કેહને લગીં. મુરદાર તું ઘરસે નીકલ ઓર જેહન્નમકો જા. લોંડીને વક્તકો ગની મત સમઝકર કુછ નબોલી. ઓર ચુપ ચાપ કહીંકો ચલી ગઇ. એક હફતેકે બાદ લોંડી ફીર બેગમ સાહેબાકે રૂબરૂ ગઇ, ઓર કેહને લગી. ગરીબ પરવર ! મેં નીહાયત દુસ્વારી ઓર જાંફીશાની સે જહન્નમ તક પહોંચી. લેકીન વહાંપર ગોરોંકા સંગીન પેહરા, જો બાહેર ખડા હુવાથા, ઉસને મુઝે ટોકા, ઓર અંદર જાનેસે રોકા. મેંને કહા, કે મેં હરગીજ નમાનુંગી. બેગમ સાહેબાકા હુકમ કયું કર ટાલું ? ઉસને યે સુનકર અપને અફસરકો ઇત્તીલા દી. જો અંદરસે નીકલા, ઓર કહા, કે ફુલાની બેગમ સાહેબાને જહન્નમકો ભેજા હે. ઉસને જવાબ દીયા, કે યહાં લોંડીકા કુછ કામ નહીં. યેતો બેગમ લોગોંકી જગા હે. બેગમ સાહેબા જીનકા ગુસ્સા ફરો હોચુકા થા, યે સુનકર મુસકુરાઇ. ઓર લોંડીકા કુસુર મોઆફ કીયા.

પાખાને વાલી બાત મોંહપર આગઇ—૧૦૧

એક મોહજ્જીબ આકાને ચંદ આદમીયોંકી દાઅવત કી, જીસમેં એક બેવકુફભી શામીલ થે. જીસ વકત ખાના ખાચુકે, તો ઇત્તેફાકસે ચાવલકા એક દાના આકાકી દાઢીમેં લગા રેહ ગયા.

ખીદમતગાર—હુઝુર, " બુલબુલ બર શાખે ગુલ નશીસ્તા અસ્ત. "

યે સુનકર આકાને ઉસ દાનેકો વહાંસે ગીરા દીયા. બેવકુફ સાહેબકો રશ્ક હુવા, ઔર ઉન્હોંનેભી આપને નોકરકો પાયખાનેમેં જાકર સમઝાયા, કે દાઅવતકે વકત હમ દોચાર ચાવલકે દાને દાઢીમેં લગા લેંગે, તો કેહના, કે હુઝુર, " બુલબુલ બર શાખે ગુલ નશીસ્તા અસ્ત," નોકરને કહા બહોત અચ્છા. દાઅવતકે વકત બેવકુફ આકાને ચંદ દાને ચાવલકે અપની દાઢીમેં લગા લીયે.

નોકર ચીલ્લા કર—હુઝુર, " વોહી પાયખાને વાલી બાત મોંહ પર આગઇ, " યે સુનકર હાઝીરીનમેં એક અજીબ કેહકહા પડા. બેવકૂફ આકા બહોત શરમીંદા હુયે.

કુંએકા ઘડીઆલ—૧૦૨

દો દેહાતી જારહે થે, રાસ્તેમેં એક કુંઆ મીલા, પેહલા (દુસરેસે) અય યાર, ઇસ કુંએમેં એક ઘડીઆલ (કછવા) નઝર આતા હૈ.

દુસરા—અબે અહમક, અગર ઘડીઆલ હોતા, તો આવાઝ ન દેતા !

પહેલા—ઘડીયાલ નહીં બોલા કરતા.

દુસરા—અગર નહીં આવાઝ દેતા, તો બતલાઓ કય બજે ?

ચાંદકા રંગ ગોરા કયું —૧૦૩

હબશી—(દો યુરોપીયનસે) ચાંદકા રંગ ગોરા કયું હે?

યુરોપીયન—ચાંદ અસલમેં તુમ્હારી તરેહ કાલા હે, આફ્તાબને અપની મેહરબાનીસે ઉસકો ગોરા કીયા હે.

હબશી—માઅલુમ હોતા હે, કે આફ્તાબ તુમ પરહી મેહરબાન હે. ઇસલીયે તુમકો ગવારા કીયા. ઓર હમસે નાખુશ હે.

યુરોપીયન—બેશક, અગર તુમ હમારે સાથ યુરોપ ચલોગે, તો તુમભી ગોરે હોજાઓગે!

રાતકો કીસકી ફારેગખતી હુઇ—૧૦૪.

એક સીપાહી કીસી મહાજનકા કરઝદાર થા. મહાજનને બહોત સખતી કી, તબ સીપાહીને કહા, કે સેઠજી, આજકે આઠવેં રોજ મેરે મકાન પર આના, મેં રૂપીયે લડકેકી શાદીકી ઝુરરતસે કરઝ લેનેવાલા હું, તુમ્હારે રૂપીયેભી ઉસીસે અદા કરૂંગા. ચુનાંચે સેઠ સાહેબ, હસ્બે વાએદા સીપાહીકે મકાન પર ગયે. સીપાહીને પેશતરસે ઇહતીમામ બાજેકા અપને દરવાજે કે ઉપર કરલીયા થા. જીસ વકત સેઠજી સીપાહીકે હમરાહ મકાનમેં દાખીલ હુયે, ઉસ વકત સીપાહીને બાજે વાલોંસે કેહલા ભેજા, કે ખુબ જોર જોરસે બાજા બજાઓ. ઓર ખુદ સેઠજીકી કુંદી કરનેમેં લગા. જબ સેઠજીને યે હાલ દેખા, તો કેહને લગા, અપના મતલબ તો બતાઓ? સીપાહીને કહા, કે ફારેગ ખતી લીખ દો, યેહી મતલબ હે. સેઠજીને ફારેગ-ખતી લીખદી, તબ જાન છુટી, ઉસ વકતસે સેઠજી, જબ કીસી રાતકો બાજેકી આવાજ સુનતે થે, તો સુબોહકો મુનીમસે

પુછતે થે, કે રાતકો કીસકી ફારેગખતી હુઈ ! બહોત જોર જોર બાજા બજા.

ઇસ મજમઅમેં કુલ ગધેહી જમા હેં—૧૦૫

એક મોલવી સાહેબ કીસી મકતબમેં પરહા રહેથે. ઓર બહોતસે લડકે મકતબમેં પરહ રહેથે. ઇસી અસનામેં એક મોઅઝ-ઝઝ આદમી મસ્તા સુરત, ધુમતે ફીરતે મકતબમેં આ-પહોંચે-થોડી દેર બેઠનેકે બાદ, આપ ઇસ તરેહ ગોયા હુયે, કે મોલવી સાહેબ ! માલુમ હોતા હે, કે ઇસ મજમઅમેં કુલ ગધેહી જમા હેં, હર વકત શોર ગુલ હે. ઇસ કલામકો એક ઝરીફ તબેઅ લડકેને સુન લીયા, ઓર ફોરનહી ખડે હોકર સીર્ફ ઇતના કહા, કે હુઝુર, આપભી ઇસ વકત ઇસી મજમઅમેં શામીલ હેં !

બખીલકા સર સંડાસમેં—૧૦૬

એક બખીલ કાબલીને ગદાગીરી કરકે એક અશરફી જમા કીથી, વોહ ચોરી ગઈ. કાબલી નીહાયત ગમગીન હુવા, ઓર અપના હાલ તબાહ કીયા. ઇત્તેફાકન ઉસ મેહલ્લેમેં એક સાહુકારકા સોનેકા કડા સંડાસમેં ગીર પડા, સાહુકારને કહા; જો કોઇ મેરા કડા નીકાલેગા, ઉસકો દસ અશરફીયાં દુંગા. કાબલી મઝકુર અશરફીયોંકી લાલચસે સંડાસસેં ઉતર ખડા હુવા, ઓર બહજાર મેહનત કડા નીકાલા. તમામ જીસ્મ ઉસકા ચીરકીન આલુદ હુવા. નદીમેં જાકર દો તીન રોજ તક ધોતા ઓર શરમાતા રહા.

બીલ આખીર સાહુકારને, હસબે ઇકરાર દસ અશરફીયાં હવાલે કીં. કાબલીકે એક દોસ્તને આકર, મુબારક બાદ દી. ઔર કહા, કે શુક્ર કરો, કે ખુદાને એકકે બદલેમેં દસ અશરફીયાં દીં. કાબલીને ગુસ્સેમેં આકર કહા. "બલે અવ્વલ દેહ મન ગુહ મી-ખુરાનદ વ બાદહુ મી-દેહદ."

અકલીમકે માઅને—૧૦૭

એક મોલવી સાહેબ અપને એક શાગીર્દકો, "દેહ દુરવેશે બે-ગીલીમે બખુસ્પંદ, વ દો બાદશાહ દર અકલીમે ન ગુંજંદ." કે માઅને સમઝા રહે થે.

શાગીર્દ—યે કોન મખલુક હોતી હે, કે જીસકો બાદશાહ કેહતે હેં. ઔર જીસકે અજીબ અજીબ હાલ અકસર સુના કરતે હેં?

મોલવી સાહેબ—મીયાં બાદશાહ કોઇ દુસરી મખલુક નહીં હોતી. જો આદમી બડા અમીર હોતા હે, ઔર જીસકી બહોતસી ફોજેં હોતી હેં, ઉસકો બાદશાહ કેહતે હેં.

શાગીર્દ—તબ મેં સમઝતા હું. કે જો માઅને આપ બયાન કર રહે હેં, વોહ ઠીક નહીં. અકલીમકે માઅને કાલીન યા અરદ઼ેહી કુછ હોંગે. મુલ્ક કયું કર હોસકતા હે?

દાઢીકે બાલ ખાજા ખીઝરકો નઝર કરો—૧૦૮

એક નંબરદારકી દાઢી બહોત લંબી થી. નંબરદાર કીસી સફરકે વાસતે ચલા. ઓર સાથ એક મીરાસીકો લીયા. મીરાસીકે દાઢીકે સીર્ફ બારા ચવદા બાલ થે. જબ દરીયાકે કિનારે પહોંચે, તો હાથ મોંહ ધોને લગે. નંબરદારને હાથ મોંહ ધોકર, અપની દાઢીકો ખુબ છાંટા. ઓર મીરાસીકી તરફ દેખકર મુસકુરાયા. મીરાસીને અપને બાલોંકો મરોડ કર ઝાડા. નંબરદારને પુછા, અરે યે કયા ?

મીરાસી—હુઝુર કોઇ છાજ બજાવે, કોઇ છલની. ફીર કીશતી પર સવાર હુયે.

નંબરદાર (તમામ લોગોંકો મુખાતીબ કરકે)—અય સાહેબો! દરીયાસે હમેશા ખોફમેં રેહના ચાહીયે, લેહાજા ઇસ ખોફકે બદલે, અપની અપની દાઢીયોંકે બારા ચવદા બાલ, ખાજા ખીઝરકો નજર કરો. તાકે કોઇ તકલીફ નપેશ આયે.

મીરાસી—બારા ચવદા બાલોંકે કયા માઅને. સારી સારી દાઢી ખાજા ખીઝરકો દેની ચાહીયે. તાકે સબ બચ જાયેં.

વત્તીન કહાં હે—૧૦૯

એક અમીર અંજીર ખારહે થે, ઇસી અસનામેં ઉનકા એક દુરવેશ આશના સામને આયા, અમીરને દુરવેશકો દેખકર અંજીરોંપર

ચાદર ડાલદી. દુરવેશને અમીરકી યે હરકત દેખલી. ખામોશ હોકર અમીરકે પાસ આ બયઠા. અમીરને કહા, કે કોઇ સુરયે કુરઆન સુનાઇયે. દુરવેશને શુરૂ કરદીયા. "વઝ ઝયતુને વ તુરે સીનીના વ હાજલ બ-લ-દીન અમીન". અમીરને કહા, કે વત્તીન કહાં હે? દુરવેશને જવાબ દીયા, કે ચાદરકે નીચે. ઇસસે અમીર બહોત શરમીંદા હુવા.

રીયાઝી-દાન જુલાહા—૧૧૦

એક બરાત જુલાહોંસે રવાના હુઇ. મંઝીલે મકસુદ દુર થી. બરાતી ઘબરાયે કે જલદી પહોંચ જાએં. ઉનમેં એક જુલાહા રીયાઝી-દાન થા. સબકો મુખાતીબ કરકે કેહને લગા, કે ઘબરાનેકી કોઇ બાત નહીં. કયુંકે ફાસીલા સીર્ફ બીસ કોસ હે. ઓર હુસને ઉત્તેફાકસે બરાતીભી બીસ હેં. ઇસ હિસાબસે હરએકકે હિસ્સેમેં એક એક કોસ આયા. સબને ઇસ બાબતકો તસલીમ કીયા, ઓર પડકે સોરહે.

ખુદાકો શાહેદીકા સમન્સ પહોંચાના—૧૧૧

એક ફર્યાદીને અપની ફર્યાદ કીસી માજીસ્ટ્રેટ સાહેબકે રૂબરૂ પેશ કીયા માજીસ્ટ્રેટને પુછા, કયા તેરા કોઈ ગવાહભી હે? તો ફર્યાદીને જવાબ દીયા, કે મેરા ગવાહ બગેર ખુદા કે ઓર કોઇ નહીં હે.

માજીસ્ટ્રેટને કહા, કે અચ્છા, ઉસહીકો બુલા લાઓ? ફર્યાદીને ફૌરન એક રૂપીયા માજીસ્ટ્રેટકો દેદીયા ઓર કહા, કે લીજીયે, સમન્સકે લીયે કોર્ટ ફીસ મેં અદા કરદેતા હું. મગર સમન્સ સરકાર અજરા ફરમાવે !

મુફ્તકી શરાબ કાઝીકો હલાલ હે—૧૧૨

એક કાઝી સાહેબકો એક શબ કીસી દેહાતમેં ઠેહરનેકા ઇત્તેફાક હુવા. વહાંકે ઠાકરને ઉનકો ભલા આદમી સમઝકર બહોત ધામધુમ સે દાઅવત ઓર કુછ દેકર સુબહેકે વકત રૂખસત કીયા. ઠાકર સાહેબકો એક સુની હુઇ મસલ યાદ આઇ. કે કાઝીકો મુફ્તકી શરાબભી હલાલ હે. દીલમેં સોચા, કે ઓર તો મેંને હર તરેહકી ખીદમતકી. મગર એક ખાતીર બાકી રેહ ગઈ હે. યે ખ્યાલ કરકે ઝટ બોતલ શરાબકી લેકર દોડા. ઓર કાઝી સાહેબકે પાસ આકર કેહને લગા, કે જરા ઇસકાભી સુરૂર જમા લો. કયું કે આપકો મુફ્તકી હલાલ હે. કાઝી સાહેબને ઈનકાર કીયા. ઓર લગે લાહોલ કરને. ઠાકર સમઝાકે તકલ્લુફ કર રહે હેં. ફૌરન ઉનકો જમીન પર ચારોં શાને ચીત લીટા, બોતલકી ગરદન મોંહમેં ઘુસેડ દી. કાઝી સાહેબકે સાથી બહોતહી બીગડે. મગર ઠાકર સાહેબ કબ સુનતે હેં ! અપને બેહ માનકે મોંહમેં તમામ બોતલ ખાલી કરદી. તબ છોડા.

ક્યા આપ આગેસે નહીં ખાતે.—૧૧૩

એક શેખ સાહેબ કીસી મજલીસે શાદીમેં ખાના ખીલાનેમેં મસરૂફ થે. કીસી શખ્સને ઉનસે કહા, હઝરત આપ બડે અરસેસે ખાનેકા ઇંતેઝામ ફરમા રહે હેં. અબ આપભી ખાના ખા-લીજીયે. તો ક્યા ફરમાતે હેં. અજી આપ ખાલેં, મે પીછેસે ખાલુંગા. એક ઝરીફ બોલ ઉઠે, ક્યા હઝરત! આપ આગેસે નહીં ખાતે હેં? યે સુનકર શેખ સાહેબ દમ બખુદ હોગયે.

બુઢી નાયેકા ઔર જવાન મર્દ—૧૧૪

નાયેકા—ક્યું સાહેબ, આપકો નવ ઉમર રંડીસે ક્યા લુત્ફ મીલતા હોગા! વોહ એક નાવાકીફ સીધી સાદી ઔરત ક્યા જાને? કે મર્દકો કીન કીન હરકતોંસે હઝ હાસીલ હોતા હે, ઔર ઇસ ફનમેં ક્યા ક્યા લાઝીમ હેં, હમ સીન રસીદા લોગોંકે મુકાબીલેમેં ઉસકી ક્યા હકીકત હે. તજરૂબા કાર મર્દ હમીં અયસોંકો પસંદ કરતે હેં, બકોલ શખ્સે.—

ગંદુમ અગર બહમ ન રસદ ભુસા ગનીમત અસ્ત. જબ હમ અયસી નમીલેં, તો બમજબુરી નવ ઉમરહી સહી.

નવ જવાન—લા હવલા વલા—"યે નિસબત ખાકરા બઆલમે પાક." તુમસે ઉનસે ક્યા નિસબત. તુમ્હારી વોહ દીલફરેબ હોશરૂબા સુરત કહાં? તુમમેં વોહ ચુલબુલા પન, વોહ શોખી વ શરારત કહાં? અબ તુમ વોહ શરમાઇ હુઇ ચીતવન, વોહ ઉઠ

ખેલીયોંકી ચાલ કહાંસે પાઓ. વોહ ઉભરા હુવા જોબન, વોહ જાદુભરી નીગાહ કહાંસે લાઓ.

નાયેકા—વાહ સાહેબઝાદે વાહ, આખીર અભી બચ્ચે હો. ઝાહેરી બાતોંપર મર મીટે. ખ્યાલ કરો. પુરાને ચાવલ કયસે મઝેદાર હોતે હેં ? પુરાના પાન કયસા લુત્ફ દેતા હે. પુરાની શરાબ કયસી તેઝ ઓર ઉમદા હોતી હે.

નહીં સાહેબ તકલીફ મત કરો –૧૧૫

એક શખ્સને જો દાંત બનવા રહાથા, જોરસે મોંહ ખોલના શુરૂ કીયા. ડાકટરને કહા, નહીં સાહેબ નહીં, તકલીફ મત ઉઠાઓ ? મેં બાહેર ખડા હોકર દાંત બનાયા કરતા હું.

આફતાબકા બચ્ચા—૧૧૬

દો તીન દેહાતી બ–ગરઝે તફરીહ, કીસી શેહરમેં આયે. શબકો જબ ઘુમતે હુયે ચોકમેં પહોંચે, તો ગયાસકી રોશની સડક પર જલતી હુઇ દેખકર, ઉનમેંસે એક કેહતા હે. અરે મીયાં દેખો, શેહરી બડે ચાલાક હોતે હેં. યે દેખો આસમાન પરસે આફતાબકા બચ્ચા પકડ લાયે હેં ?

બીબી સાહેબા રાસતા કીધર હે—૧૧૭

એક સાહેબ કીસી તવાયેફકે યહાં તશરીફ લેગયે. જબ ચલને લગે, તો જુતા વગેરા પેહન કર ફરમાતે હેં, કે કયું બીબી સાહેબા, રાસતા કીધર હે? બતલા દીજીયે. તવાયેફને બર જસતા જવાબ દીયા, કે મીયાં કયા જીસ રાસતેસે આપ આયે હેં. વોહ રાસતા ભુલ ગયે? શરીફ ચુપકેસે ચલદીયે. કુછ જવાબ દેતે નબના.

મુબારક સુરત—૧૧૮

એક બાદશાહને શામકો મુનાદી કરાદી, કે કલ સુબહોકો મેં જબતક શીકારકે લીયે, ફુલાન સીમ્તસે બાહેર ન જાઉં, સુબહોકો કોઇ આદમી સડક મજકુર પર નહીં ચલે. જબ બાદશાહ સુબહોકો શીકારકે ઇરાદેસે સડક મજકુર પર ચલા, ઉત્તેફાકન પેહલે બાદશાહકી નઝર એક ફકીર મેલે કુચેલે કરીહ મંઝર બદ શીક્લ પર પડી. બાદશાહને ઉસકો બદ શગુની સમઝકર મારને લગા. જબ બિચારે ફકીરને સબબ મારનેકા પુછા, તો બાદશાહને કહા, કે તુઝ મનહુસ કરીહ મંઝર પર નઝર પડનેસે મુજકો અદેશા હે. કે મેં આજ હયરાન હોકર શીકાર નમીલનેકી વજેસે ખાલી વાપીસ આઉં. ફકીરને કહા, કે કુસુર મોઆફ. મુજકો તો સુબહોહી પેહલે અયસી સુરતે મુબારક પર હુઝુરકે નઝર પડી, કે ખુબ માર ખાઇ.

નઝાકત—૧૧૯

એક ઉસતાદને અપને શાગીરદોંકો હિદાયતકી, કે ખાહ કોઇ બાત હો, ખુબ ફસાહતકે સાથ આહીસ્તગીસે બોલા કરો. એક રોજ મીયાંજી ચીલમ ફુંક રહેથે. કે એક ચીંગારી આગકી ઉનકે દુપટટેપર જા પડી. એક શાગીર્દ બડે આહીસ્તેસે કેહને લગા. કે જનાબ મવલાના સાહેબ મખદુમે બંદેગાં બાસદ આદાબ ગુઝારીશ હે, કે આપ જનાબકો માઅલુમ નહીં, કે ચીલમે નાહીન-જારમેંસે એક ચીંગારી બદ કીરદાર ઉડકર, જનાબ કે ફરકે મુબારક પર જા પડી. ઓર આપકે અમ્મામે મુબારકકો સોખતા કીયે ડાલતી હે. મીયાંજી ઘબરાકે બોલે, કે અય કમબખ્ત, તમામં દુરરે ફશાની અબી ખત્મ કરદી. જલદી ક્યું નહીં બોલા? તેરા મઝાક હો ગયા. ઓર મેરા તો દુપટટા રાખ હો ગયા.

શાગીર્દ—(નીહાયત અદબસે) મેને પીર રોશન ઝમીરહી કે હુકમ કીહી તાઅમીલ કીહે.

પેહલી મંઝીલ—૧૨૦

એક બાદશાહને ચંદ નક્કાલોંમે નારાઝ હોકર, ઉનકો શેહર બહર કરનેકા હુકમ દીયા. ઓર અપને દરબારસે નીકાલ દીયા. નક્કાલ દરબારસે રવાના હોકર, સડક કે દરખ્તોંપર ચઢકર બેઠ ગયે. જબ બાદશાહ ઇસ રાસતે પર હોકર ગુજરને લગા, નક્કાલ યે દેખકર ગાને ઓર બજાને લગે. બાદશાહને ગુસ્સે હોકર દરયાફ્ત કીયા, કે યે કયા હરકત હે? નક્કાલોંને હાથ જોડકર અર્ઝકી, કે

હુઝુરને અપની મમ-લ-કતસેનીકાલ દીયાહે. પસ ઈરાદા હે, કે ઇસ દુન્યાયે ના પાયેદારસે આસમાન પર ચલે જાયેં. અભી યે પેહલી મંઝીલ હે. બાદશાહ ખુશ હુવા. ઓર ફીર વહીં રેહનેકી ઇજાઝત દેદી.

મોહબ્બતકા ખત—૧૨૧

એક મુદરરીસ સાહેબ અપની બીબી સાહેબાકો ખતમેં કયા લીખતે હેં, કે મેંને સુના હે, કે જીસમેં વાલીદા સાહેબા મોઅઝ-ઝમા મુકર્રમા રેહતી હેં, વોહ કોટડી ટપકતી હે, ઓર ગીરા ચાહતી હે. અફસોસ ! કીસી તરેહ બારીશ દમ નહીં લેને દેતા હે. ખુદા નખાસતા અગર વોહ કોટડીમેં દબકર મરગઈ, તો મેં વાલીદા કીસકો કહા કરૂંગા. ઉસકે જવાબમેં બીબીને લીખ ભેજા, કે અબ આપકી વાલીદા યુંભી સીન રસીદા હુઈ હેં, આજ ન મરે, કલ મરજાયેંગી. અગર અયસેહી આપકો વાલીદા કેહનેકી આરઝુ હે, તો બંદીકો કેહ લીજીયેગા !

અંધે બેહરે ઓર નંગે યારોંકી સફર—૧૨૨

હુસ્ન ઇત્તેફાકસે એક અંધે, લંગડે ઓર બેહરે નંગે યારોંને દમ કાલીબકા દૌરાંને સફરમેં પુર ખતર મુકામ પર ગુજર હુવા. ઓર હરએ જેલ ગુફતગુ હુઈ.

બેહરા—અય ચુપ રહો યારો ! મશરેકકી સીમ્તસે ચોરોંકી આવાઝ સુનાઇ દેતી હે.

અંધા-બેશક નઝર તો મુજકોભી આ રહે હેં! અબ કયા કીયા જાયે.

લંગડા-અગર મેરી સલાહ માનો, તો ભાગ ચલો.

નંગા—યારો તુમ ભાગોગે નબાત, મુફતમેં મુજકો લુટવા દોગે.

ઈંગરેજી જબાનકી ખુબી—૧૨૩

એક બ્યાહા હુવા તાલીબે ઇલ્મ, જીસકો અપની બીબીસે ના-મુવાફેકત થી. ઉસને ઈંગરેજીકી અબજદ શુરૂકી, ઔર એક રોજ બઆવાઝે બુલંદ સબક યાદ કર રહાથા, (I. A. B. V. G.) (આઇ. એ. બી. વી. જી.) શૌહરકો ખીલાફે મામુલ મોહબ્બતે ખાવીંદીસે બુલાતે હુયે સુનકર, બીબી યું ચીલ્લાતી હુઇ દોડી આઇ. (A. G. I. G.) (એ. જી. આઇ. જી.) શૌહરને ખફા હોકર કહા, ના લાયેકા ! મેં કુછ કેહ રહા હું, ઔર તુ કુછ બતાતી હે!

ઢોંગ સોંગ ગુજરાતી ભાષા.

ભાગ—૨, જો.

ગામડીઓ ગમાર—૧૨૪

એક ગામડીઓ પીઠામાંથી ભારો ભાર થઇ પોતાને ઘેર જતો હતો, રસતામાં એમથી તેમ લપેડા ખાતાં પોતાની તીક્ષણ આંખોના લોકોને વખાણ સંભલાવવા લાગ્યો. અને બોલ્યો. "ઇંનું નામ તો ચગરા ડોળા. પરમેહરની મારા પર મેહરબાનીજ બઉ તો! અઉવે! એવી કીરપા કંઇ પરમેહર હઉપર કરેકે! મરતાં ની કરે તો? એતો મારા બાપ દાદા કંઇ પુન બુન કરી ગીએલા ઓહે, તીનાજ પરતાપ તો, મારા બાપ! એમ બોલતો આગળ વધતો હતો. એટલામાં લોકોનાં ઘેરમાં તેમ્જ દુકાનો પર, દીવા બત્તી લગાડેલાં હતાં, તે દારૂની ખુમારીમાં એકનાં પાંચ પાંચ દેખાવા લાગ્યાં, આ જોઇ તે દયામણું મોહું કરી બોલ્યો—"આઇ, આઇ, આઇ. એ લોકો હું આંધરા થીએલા કે અક્કલથી ગીએલા, કે આટલી હરખી ચણુકલી જેવી દુકાનમાં પાંચ પાંસ દીવા! હાર માઠરા રે મારા બાપ"!

બે નમુનેદાર ચિત્ર—૧૨૫

એક પારસીએ હોરાજીની મસકેરી કરી કે—

ખુ ઉઘાડો બારણું, ને મેં ખંભાતસી આવો,
દુખ્યું બુનાં પેટમાં, તો પૈને પાવો કાવો.

હોરાજીએ નીચલા દુહામાં પારસીપર વેર લીધું—

આમસી આવો પારસી. ને તામસી આવો કડવો,
ભલે ગોમાજી બુમો મારે, ડગલો પે્હરો નડવો.

સુધરેલો સાધુ—૧૨૬

એક ચોર પોતાના સોબતીને કહે છે—અરે ભાઈ આજે ખરાની ખલક છેજ નહીં. લોકો કહે છે, કે માણુસની મેહનત પાંચે દહાડેબી ગવાયા વગર રેહતી નથી, પણ તે કયાં છે ? આજ બાર બાર વરસ થયાં, અંધારી રાતે હું જીવ સટોસટ મેહનત કરૂં છું, ભીંત ભાંજુ છું, પથરા ફોડું છું, લોકોનાં ઘેરનાં પાયા ઘેસવું છું, તાળાં તોડું છું, લોખંડના ચાપડા મરડું છું, તથા દીવાલો ભીંતો અને છાપરાં કુદાઉં છું, એટલું છતાં મેં મારી તારીફમાં પારકે મોહડે એકબી દહાડે સખુન સાંભળ્યો નથી. એબી નસીબનીજ વાત કેની! કમનસીઓ દુન્યામાં રખડી મરે છે, તે એમજ જો ભાઇ ! જેને દહાડો માર મારે તેનું કંઇ ચાલતું નથી, એમ જે કહેવામાં આવે છે, તે મારા દાખલામાં કેવું ખરૂં પડેલું જોઉં છું ! કોઇ દમડીની શોધ

કરશે, તો તેની મેહનતનાં વખાણો પર વખાણો થશે. ને હું સારી સારી રાત જીવની હેજગારી કરૂં, તે કોઇનાં હિસાબમાં મળે નહીં! અફ્સોસ! આજે દુનીઆજ એવી છે.

દુર અંદેશી—૧૨૭

ગ્રાહક—હોરાજી પેલી નવી જાતની પેન્સીલ આપોની?

હોરાજી—નવા સુધારાની આપું કે જુના?

ગ્રાહક—વળી નવો સુધારો તે કેવોક છે, જોઉં?

હોરાજી—એમાં તેનાં "મેકરે" દુર અંદેશી વાપરી છે. સાહેબ! તેથી કરીને તે ઘણી ખપે છે.

ગ્રાહક—પણ આ પેન્સીલ હમેશ કરતાં, આ વખતે એક ઇંચ ટુંકી કેમ છે?

હોરાજી—મારા સાહેબ, એજ તેનાં 'મેકર' નો સુધારો છે, તો. તમો તેવારસી શું જોવછો ત્યારે? તેનાં 'મેકરે' જાણ્યું કે, પેન્સીલ નો છેલ્લો એક ઇંચનો ટુકડો દરેક જણ નાંખી દેછે, તેવારે તેણે આમ કીધું, કે એક ઇંચ ઓછીજ બનાવી. કે ગીરાહકને તકલીફ પડેજ નહીં. કેમ બોલા નહીં ભાઇ!

વાંકનો ઇનકાર—૧૨૮

વકીલ—હવે ખરૂં બોલો, તમે ફરીઆદીને ઘેરનાં દરવાજા પર સુભી લીધીકે નહીં?

આરોપી—નહીં સાહેબ.

વકીલ—પણ શાક્ષીઓ કહે છે, કે તમે લીધી !

આરોપી—શાક્ષીઓની તેમ કેહવામાં ભુલ છે.

વકીલ—ત્યારે તમે શું કર્યું ?

આરોપી—મેં તો ફર્યાદીનાં હોઠપર ચુમી લીધી.

બે હજાર ઘોડાનો તબેલો—૧૨૯

બે ગામડીઆ પરોણા મુંબઇમાં આવ્યા હતા. તેઓને સ્ટીમર દેખાડવા લઈ જવામાં આવ્યા. ત્યાં તે સ્ટીમરની લંબાઇ, પહોળાઇ તથા વજન વીગેરે કેહવામાં આવ્યું. અને છેલ્લે એમ કેહવામાં આવ્યું, કે તે બે હજાર ઘોડાનાં બળથી ચાલે છે. જ્યારે આખી સ્ટીમર જોઇ પાછા ફરતા હતા, ત્યારે એક ગામડીઆએ ગજવામાં-થી પાવલી કહાડી, અને જે સેલર બધું દેખાડતો હતો, તેને કહ્યું, કે ભાઇ બધું દેખાયરૂં, પણ પેલા ૨૦૦૦) ઘોડાનાં તબેલામાં જરા ફેરવી લાવહે, તો આ પાવલી આપો !

ભાષણનાં વખાણ—૧૩૦

બે અણજાણ્યા ગ્રામમાં મળ્યા, અને ભાષણોની વાત નીકળતાં થોડી વારે એકે પુછ્યું. તમે આજે પેલા ભુખણદાસનું લેકચર સાંભળવા જવાના છો કે ?

બીજાએ કહ્યું, હા.

મારી સલાહ માનો, તો જશો નહીં, એ બધું કચરા જેવું બોલે છે. કે તમને તરત ઝુંફણુ આવશે.

તે ગમે તે હોય, પેલા બીજાએ કહ્યું. પણ મારે તો જવુંજ જોઇએ. કારણકે ભુખણદાસ હું પોતેજ છું.

ગાયનની ખુબી—૧૩૧

અરદેશર—કેમ, તારી બાયડી ગાયનનો અભ્યાસ કરતી હતી, તે પુરો કીધો કે?

જહાંગીર—હું ધારૂં છું કે, હવે આજ કાલ પુરો કરવોજ જોઇશે.

અરદેશર—એટલે? હું નહીં સમજ્યો.

જહાંગીર—તું મારો પડોસી હોતે તો સમજતે. ત્રીજે મહીને આમારા ઘરનાં ભાડુતોએ ખાલી કરી જવાની નોટીશ આપી હતી. બીજે મહીને પડોસીઓએ છડેચોક ગાળો દેવા માંડી. અને આ મહીને સામા ઘરવાળાએ જણાવી દીધું છે. કે મારા ઘેરનું વાજું વગાડતાં બંધ નહીં કરવામાં આવશે, તો રાત મધરાત ઘર સળગાવી મુકશે. એટલે હું ધારૂં છું કે હવે હદ થઈ. અને મારી બઇરીએ ગાયનનો અભ્યાસ પુરો કરવોજ જોઇશે.

કસમ પર જુબાની—૧૩૨

ન્યાયાધીસ—એમ આવ છોકરા તારી ઉમર શું છે ?

છોકરો—જી. આઠ વરસની.

ન્યાયાધીસ—હવે તું સોગંદ ઉપર જુબાની આપશે ?

છોકરો—હા જી.

ન્યાયાધીસ—સોગંદ ઉપર જુબાની આપવી તું સમજે છે, કે?

છોકરો—હા જી. આ એમણે (બારીસ્ટરને દેખાડીને) મને જે બધું મોઢે કરાવ્યું છે. તે હું અહીં બધું બોલી જઇશ.

કાલી ભેંસ કાલી હુંડી—૧૩૩

હૈદ્રાબાદમાં એક મુસલમાન દુધવાલો રેહતો હતો. તે બિચારો ઘણોજ કમ નસીબ હતો. કેમકે થોડા થોડા મહીનાને તફાવતે એક પછી એક તેની ભેંસો મરી જતી હતી. એક દિવસ એજ પ્રમાણે બાકી રહેલી એક ભેંસ પણ મરણ પામી. આથી તે બિચારો ઘણું કલ્પાંત કરવા લાગો, એટલામાં તેનો પડોસી આવ્યો, અને પુછવા લાગ્યો, કે એમ કરવાનું શું કારણ છે. કમનસીબ દુધવાલાએ પોતાનાં દુખની વાત પડોસીને કહી સંભળાવી. અને રડવા લાગો.

પડોસી—ભાઇ રડવાથી શું ફાયદો છે ? મને તેમજ તને કાળી ચીજથી લહેણું નથી.

દુધવાળો—તારી પણ ભેંસ મરી ગઇ કે ?

પડોસી—અરે ભેંસને શું આગ લગાડો છો. મારી પકાવવાની કાલી હંડી ફુટી ગઇ છે. અને તારી કાલી ભેંસ મરી ગઇ. એ બધું એકજ થયું !

એનું નામ તે માન—૧૩૪

એક ગધેવાનની છોકરી પોતાનાં બાપનાં ઘેરથી સાસરે જવા નીકળી. બંને ગામ વચ્ચે ચાર કોસનો તફાવત હતો. માટે બાપે પોતાનાં છોકરાને કહ્યું, કે તારી બેહેનને માટે એક ગધેડું લઇ આવ, કે તેપર બેસીને સાસરે જાય. પણ ખબર કહાડતાં માલમ પડયું, કે બધાં ગધેડાં ગામ બહાર ચરવા ગયાં હતાં. આથી બાપ ઘણો દીલગીર થઇ ગયો. અને બેટીને કેહવા લાગ્યો, કે આટલાં બધાં ગધેડાં છતાં તારે માટે હું એકબી ગધેડો ફાજલ પાડી શકયો નહીં. આ સાંભળી દીકરી બોલી, બાવા, એમાં શું મોટી વાત! તમે કેવા છો ? તમે પોતે સો ગધેડાંની ગરજ સારે એવા છો !

વાણીઆની ખીર—૧૩૫

એક આંધળો અને ઝઇફ ભીખારી ભીખ માંગતો માંગતો, એક વાણીઆનાં ઘર આગળ આવી પહોંચ્યો. અને કરગરીને કંઇ ખાવાનું માંગવા લાગ્યો. વાણીઓ દયાળુ હતો. તેણે પેલા ભીખારીને કહ્યું, ભાઇ ખીર છે, તે ખાશે ?

ભીખારી—અરે દાતાર, ખીર કેવી થાય છે, તે હું મુદ્દલ જાણુતો નથી.

વાણીઓ—સફેદ બરફ જેવી.

ભીખારી—બરફ! બરપ કેવું આવે છે?

વાણીઓ—બગલાંની પાંખ જેવું.

ભીખારી—બગલું શું છે, અને કેવું થાય છે, તે હું બીલકુલ જાણુતો નથી, ભાઇ!

વાણીઓ વિચારમાં પડયો, કે બગલું કેહું થાય છે, તે હું કેમ સમજાવું? વિચાર કરતાં તેને એક યુકતી સુઝી. તેણે પોતાનો હાથ પહોંચામાંથી વાંકો કીધો. અને પાંચે આંગળા જોડી નાંખી, બગલાંની ગરદન જેવો આકાર બનાવી પેલા આંધળાને કહ્યું, ભાઈ, તારો હાથ મને આપ, અને પંપાલીને જો, કે આ તે બગલાંની ગરદન, આ તે પેટ અને આ તે ચાંચ.

પેલો આંધળો બગલાંનાં આકાર પરથી નીચે સુધી હાથ ફેરવી બોલી ઉઠયો. નારે બાપા; આવી ખીર ખાઉં તો, ગળામાં ખુંટી બેસે, અને હું ગરીબ માણુસ માર્યો જાઉં. ખીર મારે ખાવી નથી. એમ કહી ચાલતો થયો.

મોબેદનું શાણુપણુ—૧૩૬

એક દહાડો એક મોબેદ તડકામાં દુરથી ચાલીને કંટાળી ઘેરે આવ્યો, જ્યાં ગોરાણી સાથે તલમાં તસુ ઓછું પડવાથી સળગી ગયું. મોબેદજી આકળા મીજાજનો હોવાથી

ચીરડાઇ ગયો. અને તે આજુ બાજુ જોવા લાગ્યો, કે કંઇભી હાથમાં આવે, તો ગુલીને છુટું મારે. પણ સારે નસીએ કંઈ મળી નહીં આવવાથી, પોતાનાં માથાપરનું ડોપચું કાઢીને ગોરાણીને એવી સીફતથી માર્યું, કે તે આબાદ તેનાં માથામાં બેસી ગયું. તેજ વખતે એકાએક એક પારસી દોસ્ત મળવા આવેલો, તે ઓરડામાં દાખલ થયો. અને આ બનાવ જોઇને ખડખડ હસી પડયો. ગુલી ગોરાણી તો ડોપચાં સાથેજ રાંધણીમાં નહાસી ગઇ. આ વેળાનો તેનો દેખાવ રમુજી હતો. દોસ્તદારે એનું કારણ પુછતાં મોબેદજી લગાર શરમાઇ જઇને, પણ ખંખાર મારી દમમાંજ બોલ્યો. એતો કેની શાએબ, શે તે કે, આપરે લઇ કરીને એને આજે એમઝ શોક ઠઇ આયો, કે ઉં પાઘરી પેહરેલી કેવી લાગુંશ, તેથી ઝરા પાઘરીને ઓલો ખુંટીએ ઓરવેલો ઝાંમો પેહરવા કરતી તી, તેટલાં ગોલામનાં ઘેરમાં શાએબનાં કડમ મબારક થયાં, બીજું કંઈ નઇ રે શાએબ !

જ્ઞાની ગુમાસ્તો—૧૩૭

એક મોટા વેપારીની પેહેડી પર ઘણાંક ગુમાસ્તાઓ રાખેલા હતા. શેઠનો વેપાર બોહોળો હોવાથી, વખારમાં લાખો રૂપીઆનો માલ ભરેલો હતો. આ માલનો તેણે વીમો ઉતરાવ્યો, અને જીવ નચીંત થયા પછી, એક દહાડે સઘળા ગુમાસ્તાઓને પાસે બોલાવી પુછયું. કે " તમે આટલા બધા માણુસો મારી પહેડી પર નોકરી કરો છો, તેમાં હુશીયાર કોણછે, તે મારે આજે તપાસવું છે.

આપણી વખારનો વીમો ઉતરા આવ્યો છે, તે વાત તો તમો સર્વને રોશન છે. હવે બોલો, કે ખુદા ન કરે ને વખારમાં અકસ્માતીક રીતે આગ લાગે, તો તમે શું કરશો ?

૧, લો ગુમાસ્તો—આગની બુમ પડયા બરાબર હું “ પાણી પાણી”! એવા પોકારા કરીશ. અને આસપાસનાં બુંબાઓ ઉતાવળે આવી પુગે એમ કરીશ.

૨, જો ગુમાસ્તો—હું મજુરોને તેડી લાવીને વખારમાંથી જેટલો નીકળે એટલો માલ બચાવીશ. આ કામમાં હું લેશ માત્ર પણ પોણી વીશી નહીં કરીશ;

૩, જો ગુમાસ્તો—હું આગ લાગ્યા બરાબર વખારનાં દરવાજા ઘેરીને ઉભો રહીશ. અને એક કોડી ભાર કોઇ ચોરી નલે, તેની સંભાળ લઇશ.

૪, થો ગુમાસ્તો—આગ લાગ્યા બરાબર હું તમને તમે જયાં હશો, ત્યાં મારતી ગાડીએ ખબર પુગાડવા આવીશ.

૫, મો ગુમાસ્તો—પણ સાહેબ, હું આ ચાર ગુમાસ્તાઓથી જુદોજ રસ્તો લઇશ.

શેઠ—તે શું ?

૫, મો ગુમાસ્તો—આગ થોડી હશે, તો વધારે ફુંક મારીશ.

શેઠ—(ખુશી થઇને પણ અચરતીથી) કેમ–કેમ ?

૫, મો ગુમાસ્તો—કારણ કે તેનો વીમો ઉતરાવેલો છે. વખારમાં માલ થોડો હશે, તો તો મને તેમ કરવાનું વધારે જોમ આવશે. જે ચીજની મંદી હશે, તેનો સદાબરો હું નાશ કરીશ. અને જે ચીજની તેજી હશે, તે થોડી ઘણી બચાવીશ. અગત્ય જણાશે, તો

કેરોસીન તેલનાં બે–ચાર ટીન ઉકેલી થોડાંક ચીંદડાં ભીંજવી આગ-માં મારવાને પણ ચુકીશ નહીં. સાહેબ તમારા ક્યાં ધન ભાગ્ય, કે તમારી વખારમાં આગ લાગે !

શેઠ—(ખુશીથી તેની પીઠ ઠોકીને) શાબાસ ! બચ્ચા, તું હોશી-યાર ખરો ! જો આગ નહીં કરતાંને લાગી, તો એવીજ બાહોશી વાપરજે હો, બેટા ! આ તારા જોડીઆઓ તો પરીક્ષામાં ઘોબા જણાયા છે. પણ મારા નોકરોમાં તું એક "હીરો" છે ખરો. તારા હાથ નીચેના માણસોને પણ એમજ શીખવજે. ને જો સાંભળ, આ ગધેડાઓને પણ તારીજ કેળવણી આપી રાખજે. કે કોઇ દ-હાડે કામનીજ છે. આજથી તું મારો વડો ગુમાસ્તો છે. ને તારો રૂા. ૨૦) નો પગાર છે. તે વધારીને રૂા. ૨૧)નો કરૂં છું. શાબાસ ! બેટા, શાબાસ ! હવે મને નચીંત ઉંઘ આવશે.

એક વકીલપર વિઘ્ન—૧૩૮

વકીલ—બંધવા, તેં ચોરી કીધેલી ખરી કે ?

બંધવો—હા સાહેબ.

વકીલ—(ખુશી થઇને) હવે તને શીક્ષા ઘટે છે ખરીને ?

બંધવો—હા સાહેબ,

વકીલ—તારો કોઇ મદદગાર પણ હતો કે ?

બંધવો—નહીં સાહેબ.

વકીલ—ચોરીનો માલ રાખનાર પણ ચોરનાં જેટલીજ શી-ક્ષાને પાત્ર છે. ચાલ. હવે બોલ જોઉં, તેં ચોરેલો ડગલો ક્યાં છે?

બંધવો—આપનાં આંગમાં સાહેબ ! આજે આઠ દહાડાની વાત પરજ એક મેમાન તમારાં ધણીઆણીને વેચી ગયો.

નફ્ફટાઇનો નમુનો—૧૩૯

ઉઘરાણી કરનાર—શેઠજી શેઠ. ઘરમાં છોકે ?

ધનજીભાઇ—(અંદરથી) એ કોણ નાપાક ત્યારનો બુમ મારે છે.

ઉઘરાણી કરનાર—(મોટો ઘાંટો કહાડીને) મુરબ્બી સાહેબ, જરા બહાર આવો. મારા શેઠે આટલું બીલ મોકલ્યું છે, ને કહેવડાવ્યું છે, કે એવો નજીવો આંકડો ચુકવી આપવા દર અઠવાડીએ નાહક માણસને કેમ ધક્કા ખવડાવો છો ?

ધનજીભાઇ—(બારીએથી ડોકાવીને) કોણ છે ભાઇ, તારા શેઠને મારી સલામ કહેજે, કે દર અઠવાડીએ શું કામ અમસ્તું માણસ મોકલો છો ? હવેથી દર બીજે અઠવાડીએ મોકલતા જજો. વચ્ચે તમને આરામનો ગાળો મળે. સમજ્યો કે ભાઇ !

ફુલાકાકાની ફીલસુફી—૧૪૦

ફુલાકાકા મારકીટમાં તાજાં ઇંડાં લેવા ગયા. એકજ દુકાને અડધી ડઝન ઇંડાં પડેલાં હતાં. પણ લગાર વાસી હોય એમ જણાયાથી, ફુલાકાકાએ તેમાંથી એક લઇને જરા સુંઘી જોયો, મા-

છલી વાલાએ ફુલાકાકાના હાથમાંથી છમનો છુટાવી લઇ પુછ્યું. "અઈ ડોકરા, વાસ કાય પાહતેસ? ઘેઆચા અસેલ તર ઘેઉન ટાક-ફાર ચાંગલી તાજી આહે."

ફુલાકાકા—(હસીને) બા, હું તારી માછલીને કંઇ સુંઘી નથી જોતો, પણ જરા પુછી જોઉં છું, કે દરીઆની નવી જુની ખબર કેવી છે.

માછલીવાલો—(ફફડેલે ચેહરે દમમાંજ) મંગ તી કાય સાંગતે?

ફુલાકાકા—(મરાઠીમાં) તી સાંગતે કી, તીન દીવસ ઝાલે માછલી વાલ્યા કડે આહેસ. તે દરીઆચી ખબર માલા કાય ઠાઉક?

હાથી કેવો થાય છે—૧૪૧

એક દહાડે જુદી જુદી જાતનાં છ આંધળાઓ, જેઓ એક મેકનાં મિત્ર હતા, તેઓ એક હેલકરીની મદદ લઈ હાથી કેવો થાય છે, તેની તપાસ કરવા ગયા. જ્યારે હેલકરીએ તેઓને એક હાથી પાસે ઉભા કીધા. ત્યારે તેઓ હાથીની તપાસ કરવા લાગ્યા. અને દરેક જણ હાથીનાં શરીરનો જે ભાગ તેનાં હાથમાં આવ્યો હતો, તેપર હાથ ફેરવતાં પોતાનો અભિપ્રાય આપવા લાગ્યો.

ઇસરાઇલ, હાથીનું પુછડું તપાસતાં બોલ્યો "અગે કાય હો, હત્તી રસ્યાવાની હાય"!

મુસલમાને પગને કોટી કરતાં જવાબ દીધો, નહીંજી, યે તો બડે પેડકે જયસા હે.

બ્રાહ્મણ પેટપર થાબા દેતો બોલ્યો, અલ્યા તમે બેઉ ભુલ્યા. હાથી તો ડુંગરા જેવો છે.

લાલીઆ સુરતીએ હાથીનો કાન ધરી કહ્યું. હહરીનાં હંધા ભુલા પયડા. હાથી તો ઝાણે હુપડું સે હુપડું !

ઇરાનીએ સુંઢ તપાસતાં કહ્યું. એ બધાનાં અખ્ખલમાં ધુલ પરયા છે. એતો જંગલનાં સાંપ જેવા છે.

મુગલે છેલ્લે ઠોકયું. ઉફ઼ ઉફ઼, શુમા હમારા ગુમરાહ મીકુનીદ, ફીલ મીસલે નયઝા અસ્ત

તાસીરે ખાબ—૧૪૨

કરમસી શેઠની પુંજી પંદર લાખની હતી. પણ શેઠ એવા કંજુસ હતા, કે ઘીમાં માંખ પડે, તો તેને દસ વખત ચાંપી ચુંપી નીચોવે. ને તે પરબી સમજે, કે હજી એમાં કસ રહી ગયો ખરો. શેઠનાં ઘરની સામે મીઠાઇવાલાની દુકાન હતી. શેઠ રોજ બારીએ ઉભા રહે, અને તાજી જલેબી જોઇ શેઠનાં મોંઢે પાણી છુટે. એક દહાડો શેઠે જલેબી ખાવાનો ઠરાવ નક્કી કીધો. અને બારીએ ઉભા ઉભા પુછવા લાગ્યા. અઇ મીઠાઇવાળા ઝલેબી કેમ શેર આપે છે ?

" અઢીઆને શેર, કેમ મોકલાવું શેઠ ?

અઢીઆના ! નહીં, નહીં, બેઆને હોય તો મોકલ.

ના શેઠ નહીં. બેઆને પરવડે તેમ નથી.

સોદો થયો નહીં. શેઠ સમજ્યા, કે આજે નહીં, તો કાલે. કયાં ઉતાવલ છે ! પણ હું કસીકસીને બે આનેજ પડાવું તો ખરો.

શેઠ રોજ જ્યારે બારીએ ઉભા રહે. ત્યારે જલેબીવાલાને સમજાવે. પણ તે એઓને આપે નહીં. એમ કેટલાક દહાડા રકજક ચાલી.

એક દહાડે શેઠ સવારમાંજ પેટપર હાથ ફેરવતા બારીએ ઉભા રહી, મીઠાઇવાલાની સામે મુછમાં હસતા જોવા લાગ્યા. તે જોઇ મીઠાઇવાલાએ ટકોરથી પુછ્યું—

" કેમ શેઠ આજે જલેબીનો ભાવ પુછતા નથી. ?

અરે ગાંડા, હવે મારા શા ખપની ?

કેમ શેઠ ? રોજ પુછતા હતાની !

પણ આજે મેં ઝલેબી ખાધી છે, તેની તને ખબર છે ?

શેઠ શું કહો છો ! હજી તમોએ દાતણ પાણીએ કીધેલું લાગતું નથી. ને વળી જલેબી તે કેમ ખાધી ?

અરે ભલા માણસ ! રાત્રે મેં સ્વપનું દીઠું, તેમાં મેં થાલી ભરેલી ઝલેબી જોઇને, ને ચાંપી ચાંપીને ખાઇ પણ લીધી, આ પેટતો જો, કેવું તણાય છે તે?

એમ કહેતાં કહેતાં શેઠે પેટનાં નગારાપર હાથ ફેરવી બતાવ્યું. આ જોઇ મીઠાઇવાલાને ઓડકાર આવવા લાગ્યા !

ચોખ્ખું નામું—૧૪૩

કોરજી કડવાએ પોતાનાં ભાઇ સવજીને કચ્છથી બોલાવી મુંબાઇમાં ખડકપર ચણાં કૂરમુરાની દુકાન મંડાવી આપી. કોરજી માલ લાવી આપે, અને સવલો વેચે. પણ સવજી ભોલો હતો, જેથી કોરજીએ ભલામણ કીધી, કે કોઇ સારો માણસ હોય તો

ઉધાર આપવું. પણ હસ્તેવાર બરાબર લખવા ભુલવું નહીં. દુકાન તો ચાલી, વકરો પણ ઠીક થવા લાગ્યો. તોપણ પાંચ ૭ મહીનાં વીત્યા કે નાણુાંની તાણ પડી.

કોરજી—સવલા એ તે કેમ?

ઉઘરાણીમાંજ અટકેલું તો! સવલાએ ખુલાસો કીધો. "જેને ઉધાર આપેલું, તે તો પાછો દેખાયજ કયાં?

લાવને ચોપડો, કોરજીએ તપાસ કરવા માંડી, કોણ કોણ છે. તે તો જોઉં?

સવલાએ નોંધ બુક પાસે મુકી,ને કોરજી તપાસવા બેઠો. અને નીચે પ્રમાણે લખેલું જોયું!

૧ા કારતક સુદ ૫ને હસ્તે વાર ભરેસપત, કાલી ઇજારવાલી બાઈ લઇ ગઇ, સાબુ કપડવંજી મણ ૦ા તેનો. રૂ૦ ૧ા

૧, માગસર વદી ૨ને હસ્તે વાર સનચર. પીલ્લી પછેડી વાલી બાંઇ લઇ ગઇ, અરીઠાં ફરો ૦ા તેનો રૂ૦ ૧)

૧, માગસર વદ ૭ને હસ્તે વાર ભોમ. વાંકો ચાલે છે તેબુદો લઇ ગયો. પહુવા ઝીણી ભાતનાં રૂ૦ ૧,નાં.

તોપખાનું—૧૪૪

એક રસ્તેથી બે ઘોડે સ્વાર પોત પોતાનાં બાપ દાદાઓની વડાઇની ડીંગ મારતા હતા.

પેહલો—અરે ભાઇ શું કહું, કોઇ વખત હમારે ત્યાં અમીરી હતી. મારા બાપનાં કાકા પાસે બેશુમાર ખજાનો હતો. ને લાખો

ઘોડાઓ હતા. તેની ઘોડસાલ (તબેલા)નો એક છેડો સુરજ ઉગે છે ત્યાં, ને બીજો સુરજ આથમે છે ત્યાં હતો-

બીજાએ આ ડંફાસની વાત સાંભળીને તોપ મુકી, ખરૂં ભાઇ! એ તબેલાની મોટાઇની વાત મેં પણ મારા બપાવા પાસેથી સાંભળી હતી. પણ તું જાણે છે, કે મારા બપાવા એવા પેહલવાન હતા, કે હાથમાં ફેરવવાનો તેમનો ભાલો એટલો મોટો હતો, કે તેનો એક છેડો જમીનપર અને બીજો આકાસમાં પહોંચે.

આ વાત પેલાને ગળે ઉતરી નહીં, તેથી ચીરડાઈને બોલ્યો-

ભાઇ તું તો ખરેખરો તોપમારૂ જણાય છે.

કેમ વારૂ? એમાં તોપ શાની!

અરે એટલો મોટો ભાલો હોય! અને કદી હોય તો તે રાખે ક્યાં?

એમાં શું? અજબ થવાનું છે. ભલા માણસ એટલુંબી સમજતો નથી? તારા બાપનાં તબેલામાં એટલી મોટી જગ્યા બીજી ક્યાં હતી, કે તેમાં રાખે!

(૦)

દરીયો ખારો શાથી થયો—૧૪૫

બે ખારવાઓ પોત પોતાની સફરમાં બનેલી અચરતી વિશે વાત કરતા હતા.

પેહલો—હું મોરીહથી વાણમાં ખાંડ ભરી કલકત્તે જવા હંકારેલું, તીઆરે બારામાં તુફાન થીઉં, ને વાણ બુડ્યું. બંદરનું પાણી હંધું ખાંડથી મીઠું મીઠું ગીઉં, તે આજ હુધી મીઠુંજ રહી ગીઉં જો!

બીજો ખારવો—ઉંહ, ખાંડનું વહાણ બુડ્યું, તેમાં કલક-તાનું બારૂં મીઠું થીઉં. તેમાં હું? પણ હું ઉરનથી વાણમાં મીઠું ભરી નીહરેલો, અને ભર દરીએ આયવો, તીઆરે તુફાન લાગી વાણ ભાગું, તેથી હંધા સમુદરનું પાણી ખારૂં ખારૂં થઇ ગીયું. હવે જાં જુવે તીઆં હંધું સમુદરનું પાણી ખારૂં ને ખારૂં!!

એમ તો એમ—૧૪૬

એક કંજુસ ખેડુતે ચાકર રાખ્યો, સવારનાં જ્યારે તેઓ સાથે જમવા બેઠા ત્યારે તે કંજુસે નવા ચાકરને કહ્યું. જો પોરયા બપોરનું ને સાથે સાથે રાતનું પણ ખાઇ લેજે. ઘડી ઘડી ખેતર-માંથી અવાય બવાય નહીં. ચાકરે જવાબ દીધો. વારૂં શેઠ, એમજ કરૂં છું.

થોડી વારે ખાઇ ફારેગ થયા પછી કંજુસે કહ્યું, હવે ચાલો ખેતરે. હવે ખાવા આવવાની કશી પંચાત છેજ નહીં.

નોકરે જવાબ દીધો, હવે શું ચાલે! રાતનું ખાધું, ને હવે સુવાનો વખત થયો.

એટલા વરસ કયાં ગયા—૧૪૭

એક બાઇ પોતાની છોકરીનો જન્મ નોંધાવવા ઑફીસમાં ગ-ઇ. નોંધનારે તેણીને પુછીને બધું લખી લીધું. ને છેલ્લે તારીખ લખતાં બરાબર યાદ નહોવાથી પેલી બાઇને પુછ્યું, ત્રીસમી કે? અરે નહીંરે, આતો અગીઆરમી. ત્રીસ છોકરાં કોઇ જણે કે?

જુવાર ખાશે તમારી ને વહુ થશે અમારી—૧૪૮

એક વાણીઓ બીજે ગામ જતો હતો. તેની પાસે જોખમ હતો. તેથી તેણે એક મીયાંને વલાવા દાખલ સાથે લીધો. ચાલતાં ચાલતાં બાર વાગવા આવ્યા, બેઉ ભુખ્યા ડાંસ થયા, પણ વાણીઓ જાણે, કે મારી પાસેનું ભાતું મીયાંના દેખતાં કાઢીશ, તો અલબત મીયાંને પણ દેવું પડશે. તેતો પાલવે નહીં, તેથી પોતે મીયાંની પાછલ પાછલ ચાલવા લાગ્યો, ને તે ન દેખે તેમ કોથળામાં થી ભાતું કહાડી ખીસામાં ભર્યું. ને તેમાંથી કાઢી કાઢી ખાતો ચાલ્યો. પણ મીયાંને વહેમ પડવાથી, જરા આડી નજરે વાણીઆ. ની લુચ્ચાઇ જોઇ લીધી. અને આંખ આડા કાન કરી ગયો. આ- ગલ ચાલતાં એક કુવો આવ્યો. તેમાંથી તે વાણીઆએ પાણી પીધું. જેથી તેને ઓડકાર આવ્યા. ત્યારે વાણીઆએ કહયું. અહા હા ! કાલ રોટલા ખાધેલા તેનાં આજે ઓડકાર આવે છે. ગજબ કે નહીં! મીયાં તો મનમાં ને મનમાં સમજી રહયો. જ્યારે થોડીક દૂર ગયા, ત્યારે મીયાંએ છાકટો થવાના ઢોંગ કીધા. આમ લથડે ને તેમ લથડે. એમ કરતાં કરતાં મીયાંએ મીઆનમાંથી તરવાર ખેંચી કહાડી. વાણીઆપર ધસ્યો અને કેહવા લાગ્યો, અબે બનીએ એ, મેંને કલ શરાબ પીથી, ઉસકા નશા આજ હુવા હે, વોહ તુ દેખ.

વાણીઓ-અધ ધ ધ, માર્યો બાપલીઆ ! મીયાં તારા નશાને સંભાળ. આ રહયા રોટલા, ને આ રહયા પોટલા. ધ્રુજતાં ધ્રુજતાં વાણીઆએ એક હાથે રોટલા, ને બીજા હાથે પોટલા મીયાંને હવાલે કીધા.

બદહજમીની દવા—૧૪૯

ડાકટર બ્રીડજરે બદહજમી દુર કરવાનો, એક સુતરો અને સેહલો ઉપાય શોધી કાઢયો છે. તે જણાવે છે, કે બદહજમીથી પીડાતા સ્ત્રી અને મરદોએ ખુબ ચુમીઓ લેવા માંડવી. એથી એક મેકનાં સમાગમમાં આવવાથી પાચન કરનારા સૂક્ષ્મો હોજરીમાં દાખલ થઇ, ખોરાક જલદીથી હજમ થશે.

જવાન પુતલી પુતલાંઓને તો એ ઇલાજ ખડી શાકર જેવો છે, તેઓ એ ઉપાય કરવાને ભુલનાર નથી. પણ ઘરડાં ડોસાંઓ જેઓને બદહજમી ઘણી હોય છે, તેઓએ પણ ચુમીઓ લેવા માંડવી. ખરચ એક પઇનો નથી. ત્યારે વળી આળશ કેવી ?

અમીરસ—૧૫૦

એક બ્રાહ્મણ રોજ રાતનાં રસ્તામાં બેઠક કરી કથા વાંચતો હતો. વાંચવું તેનું ઢબછબનું હતું, તેથી તે સઉને પ્યારૂં લાગતું હતું. ઠેકાણે ઠેકાણે તેની વખાણ થતી. તેમાં એક ફલીઆની સ્ત્રીઓ જ્યારે કથા સાંભળી પાછી ઘેરે આવતી હતી, ત્યારે એક ડોસી પાસે વખાણ કરતી. કે ડોસી મા, એવી કથા થાયછે, અને એવો તો અમીરસ છુટે છે, કે ઉઠવાનું મનજ નહીં થાય ! તમે કોઇ વખત ચાલો. જુઓ તો ખરા, શું મઝા પડે છે ? આથી ડોસીને મોઢે પાણી છુટયું, અને એક રાતે તેઓની સાથે કથા સાંભળવા ગઇ. અને ત્યાં એક બાજુએ

સાંભળવા બેઠી. એક તો ડોસી અશીણી, વળી સમજવાનું કાતરીયું ગેપ. જેથી ઝુકતાં ઝુકતાં થોડી વારમાં તો દસ ઇંચ ડાચું વકાસીને સુતી. અને ખુબ ધુરવા લાગી. જ્યારે મધરાતનો વખત થયો, ત્યારે ડોસી એકાએક ઓકારા કરતી ઉલટી કરવા લાગી. આ જોઇ આજુ બાજુની સ્ત્રીઓ ગભરાટમાં પડી, કે ડોસીને મોડચી થઇ કે શું ? તેઓ પુછવા લાગી, શું થયું ? ડોસીને કેમ છે ?

ડોસી ઓકારા કરતી છાણ જેવું મોઢું કરી બોલી, બલ્યું તમારૂં અમીરસ ! અમીરસ અમીરસ, કરીને વખાણ કરી મુઇ હતી. ને કોગળો ગળયો તો આ ઓકારી છુટે છે ! આખ, થુ–થુ–થુ !!

ચણાં કે દાલ—૧૫૧

કચ્છમાં મકો મીઆણો ચોરી કરવાનો ધંધો કરતો હતો. તે એવો તો ચબરાક હતો, કે આજ સુધીમાં કોઇ વખત પણ તે પકડાયો નહતો. ગામથી એક ગાઉ છેટે તેની ઝુંપડી હતી. ત્યાં અઠવાડીઆમાં બે ત્રણવાર આજુબાજુનાં ગામમાંથી જે હાથ આવે, તે તફડાવી લાવે. અને તેપર તે તથા તેની વહાલી બાનુ એમણું બેઉ ગુજરાન કરતાં હતાં.

એક વરસે તે તરફ ચણાંનો પાક મોટો થયો. જેથી લોકોનાં ઘરમાં ચણાંનાં કોઠારનાં કોઠાર ભરેલા રેહતા હતા. તેથી જ્યાં ત્યાંથી મકાને ચણાંજ હાથ આવવા લાગ્યા. પણ એમણું બાનુને રોજ ચણાંને સાફ સુફ કરી, તેની દાલ બનાવવાની કડાકુટ ગમી નહીં.

તેથી મકાને દમ ભરાવીને ભલામણ કીધી, આતો તમે હર વખત ચણાંને ચણાંજ લાવો છો. જે ભરડી ભરડીને મારા તો હાથ રહી ગયા છે. માટે આજે તો બીજું કંઇ નમળે, તો આઇતી કીધેલી દાલ લાવજો. ચણાં લાવશો, તો હું રીસાઇ પડીશ. અને પછી તમને ઓશીઆળા થઇને સમજાવવું પડશે. મકો કહે, વારૂં! તું દાલ કહે છે, તો દાલ લાવીશ, પણ તું રીસાઇ બેસે, તે કેમ પાલવે ?

હવે ચણાં લાવવા નહીં. એ બાબત ધ્યાનમાં રાખીને રાતનાં મકો ચોરી કરવા નીકળ્યો. ગામમાં જઇ એક સારા ઘરમાં ખાતર પાડયું. પણ જુએ છે, તો ચણાં સીવાય બીજું કંઇ મળે નહીં. હવે જે મળ્યું તે ખરૂં. એટલે તેણે ચણાં ઉપાડયા. અને બહાર આવવા લાગ્યો, તો વળી તેને એક ઓઢણી પણ મળી આવી. તે પણ તેણે તફડાવી લીધી. અને તે ઘરમાંથી બહાર નીકળી આવ્યો. જુએ છે તો પાછલી રાત, ચાર વાગ્યાનો શુમાર છે. હવે તેને એક નવી તાલ સુઝી આવી. મકાએ તે ઓઢણી ઓઢીને ઝટ બાયડીનો વેશ લીધો. અને થોડેક છેટેનાં ઘરમાં આ વખતે બૈરીઓ દળણું દલતી હતી. ત્યાં જઇ મકાએ કહ્યું–બાઇ મને જરા ચણાં દળવા દેશો કે? એ રીતે રજા લઇ મકો તે ઘરમાં પેઠો. અને ઘંટી લઇ દળવા બેઠો. થોડીવાર થઇ, એવામાં તે ઘરધણી જાગી ઉઠયો. અને તે ઓરડામાં આવી લાગ્યો. મકો તો નીચું ડોકું કરી ઘંટી ચલાવતો હતો, તોપણ તે ઘરધણીએ તેને ઓળખ્યો. એટલે તેને પકડી લઇ બોલ્યો, રાંડ બોલ, તું કોણ ડાકણ છે? તું મારૂં ઘર બગાડવા આવી છે? એમ તાલમેલ કરતાં તેણે મકાનાં નાકનું ટીચકું કાપી કાઢયું. અને તેને નાગો કરીને કાઢી મેલ્યો. મકો તો નકટો

થઇ, નાગો નાગો પોતાનાં ઘર પાસે આવી લાગ્યો. એવામાં રાત કેટલી રહી છે, તે જોવા એમણુંએ ઘરનું બારણું ઉઘાડયું. મકો શરમનો માર્યો નકટા નાકે બારણાં પાછળ સંતાઇ ગયો.

એમણું—અરે આ કોણ લકો ?

મકો—એ તો હું છું તારો મકો.

એમણું—મકા, ચણાં કે દાલ ?

મકો—શું તારૂં કપાળ !

એમણું—અરે શું રે, થયું શું ?

મકો—આ નકટો થયો હું.

એમણું—અરે કેમરે પીટ્યા, કેમ ?

મકો—આ નાગો થયો તેમ.

એમણું—મર મર. મુવા નાગા.

મકો—તું ચણાંની દાલ તો ખા.

આ ગામ કે શું—૧૫૨

એક વખત એક ગામડીઓ મુંબઈના કોઇ પુલ ઉપરથી જતો હતો, એવામાં એક કુતરો તેની તરફ ભસવા મંડયો, ગામડીઓ તેને મારવાને પથ્થર ઉંચકવા લાગ્યો. પણ પથ્થર જમીનમાં ડટા-યલો હોવાથી નીકળ્યો નહીં. તે જોઇને તે બોલ્યો. અરે બાપ રે ! કુતરાને છુટા મુકયા છે. અને પથ્થરને બાંધી રાખ્યા છે ! આ ગામ કે શું !

એકથી એક સરસ—૧૫૩

હું જ્યારે આ શેહેરમાં પેહલો આવ્યો, ત્યારે મારા બદન પર તદન ફાટાં તુટાં કપડાં હતાં, અને આજે હું કુનેહ અને પ્રમાણીકપણાંથી દોલતમંદ થવા પામ્યો છું.

અરે પણ હું જ્યારે આ શેહેરમાં પેહલો આવ્યો, ત્યારે તો મારા બદન પર આખાં કપડાં તો હતાંજ નહીં, પણ એકબી ફાટેલું કપડું વટીક નહીં હતું.

"ત્યારે શું તમે તદન નાગા આવ્યા હતા ?

હાજી.

વાત કંઇ માનવામાં આવતી નથી.

ગમે તો ના માનો, પણ હું કસંમ ખાઇને કહું છું.

પણ તે કેમ બને ?

કારણકે હું આજ શેહરમાં જનમ્યો હતો.

હેદ્રાબાદી તાઝીમ—૧૫૪

કહે છે કે હૈદ્રાબાદીઓ એવી તાઝીમ તવાઝો વાપરે છે, કે કેટલીક વાર તેઓની કુનેહની ઉપર અજાયબી ઉત્પન થાય છે. એક વાર એક નવાબ સાહેબ, બદુંક પીસતોલ, ઢાલ, તરવાર, અને બીજાં કુડીબંધ હથીયાર બાંધીને શીકારે નીકળ્યા, અને પોતાની સાથે એક હજુરીઆને લીધો. નવાબ એકતો શીકારબાજ

ભારી પડયા, તેથી દારૂગોળા અને બંદુક ગોળીઓ ખાંડી બંધ ન-કામી બરબાદ કરી ખાલી હાથે પાછા ફર્યા.

પાછા ફરતાં તેમણે રસ્તામાં પોતાનાં હજુરીઆને પુછ્યું.

કયું દોલતજંગ, શીકારમેં કયસી મઝા આઇ ? હમારી નીશાનબાજીકે લીયે તુમને કયા સોચા ?

હજુરીઆએ હાથ જોડીને જવાબ દીધો.

હજુર, આપકી નીશાનબાજીકા કયા કેહના ! માશા અલ્લાહ, આપને તો સીતમ કીયા. અગર ખુદાકી મેહરબાની વોહ જંગલ કે જાનવરોં પર નહોતી, તો આપ સબોંકો માર ડાલતે !

—(૦)—

ઘરાકને દગો નહીં દેવાય—૧૫૫

કંસારો—અરે આ ધોતીઉં તો પેહરેલું લાગે છે ?

કાપડીઓ—તમે શું ધંધો કરો છો ભાઈ ?

કંસારો—હાંડા કલસીઆ વેચવાનો.

કાપડીઓ—ત્યારે તમે હાંડા કળસીઆ તપાસીને વેચો છોની ?

કંસારો—હાજ તો. હાંડા કળસીઆ તૈયાર થાય, કે પછી તેમાં પાણી ભરી જોઇએ, કે તેમાંથી પાણી તો ગળતું નથી. એવી ખાત્રી કરીને પછીજ વેચીએ છીએ.

કાપડીઓ—હા, ત્યારે તેમજ સાહેબ અમે પણ ધોતીઆં મંગાવીએ છીએ, અને તે હું કે મારો દીકરો બે દહાડા પેહરીએ છીએ, અને સારા છે, એવી ખાત્રી થાય છે. ત્યારેજ ઘરાકોને વેચીએ છીએ. અમે અમારા ઘરાકોને દગો નહીં કરીએ. સમજ્યા !

સૌ સૌનાં વિચારમાં ફેરક.—૧૫૬

દયાળુ ગ્રહસ્થ—(ઇનજીન ડ્રાઇવરને) તમારા ઇનજીવ તળે કોઇ બિચારો કમનસીબ માણસ કચડાઇ જાય, ત્યારે તમને ઘણુંજ દુખ ઉપજતું હશે.

ઇનજીન ડ્રાઇવર—હાજી ઘણુંજ દુખ ઉપજે છે. કારણ કે ઇનજીનને તેથી આંચકો આવે છે. અને અમારા કલેજામાં ધપકારો પડે છે. અને કોઇ વખત કમાનને નુકશાન થાય છે, તો બે કલાક મેહનત કરીને સમારવી પડે છે.

કફ્નદોજ અને ગોરખોદુનો ગમ—૧૫૭

મુસાફર—તમારા ગામમાં આજે એ શું ગરબડ છે?

રહેવાશી—બીચારો એક જાણીતો ગ્રહસ્થ મરી ગયો. તમે માનશો શેઠ! એનાં મરણથી અહીંનાં ગોર ખોદનારને અને કફન શીવનારને જેટલો ગમ લાગો છે, તેટલો કોઇને લાગો નથી.

મુસાફર—એ બેને એટલો ગમ લાગવાનું શું કારણ હશે?

રેહવાસી—એ મરનાર હકીમ હતો. અને એનાં ધંધાથી બિચારા કફ્નદોજને અને ગોરખોદુને ઠીક આવક થતી હતી. હવે ગામમાં હકીમ રહયો નહીં. એટલે એ બેઉનો ધંધો બરાબર ચાલશે નહીં!

નવાબનો તાબેદાર નોકર.—૧૫૮

નવાબ—અબે રહીમ.

રહીમ—હાજર, ખુદાવંદ.

નવાબ—જાકે દેખ આ, કે રાતકો બંબઇ જાનેવાલી ગાડી, કીતને બજે ઇધરસે નીકલતી હે.

રહીમ—બહોત અચ્છા, સરકાર!

(બપોરનો બે વાગાનો ગયેલો રહીમ, રાતનાં દસ વાગે પાછો આવ્યો)

નવાબ—કયું અબ ગધે, ઇતની દેર કયા કર રહાથા?

રહીમ—અજી જનાબ, આપને ફરમાયા થા, કે કીતને બજે જાતી હે, વોહ દેખકર આવ, તો મેં ઉસકો દેખનેકો વહાંહી ખડા રહા. દસ બજે જબ ગાડી ગઇ, તો દેખકર આયા. હુકકા પાની યા ખાના વાના કુછ ઇસ અરસેમેં મુઝે મીલા નહીં.

કેવી મઝા.—૧૫૯

જગલો લેંઠો મુંબઈનાં ઘણાં ઘણાં વખાણ સાંભળીને ગામડે.થી દીવાળીનાં ટાંકણે મુંબઇમાં મોજ મારવા ઉતરી પડયો. બેચાર દહાડા ફરી હરી, મુંબઇનો ભપકો સપકો જોઈ છક તો થયો. ઘણુંએ લેવા કરવાનું મન થયું. ખાવા પીવા મોઢે પાણી છુટયું, પણ ફુલુસ મારીસ. મઝામાં તો સેકો રખડી રઝળી દીવાળીનાં

ધક્કા મુક્કી ખાઇને ધરાઇ ગયો. ચોથે દહાડે જ્યારે પોતાને ગામ આવી પહોંચ્યો, ત્યારે એનાં દોસ્તો મળવા આવ્યા, અને પુછવા લાગ્યા.

કેમ જગલા, મુંબઈ ફરી આવ્યો કે?

હો–વે, ફરી આવેલો.

મઝા તો બઉ મારેલી ઓહે ?

હો—વે, બઉ મઝા, બઉ ખાધું, પીધું, ઉડાવ્યું,

કેહતો ખરો, ખાધું હું ?

ખાધા ધક્કા.

પીધું હું ?

નલનું પાણી.

ઉડાવ્યું હું—ઉ—ઊં ?

રહતાની ધુ—ઉ—ર !!

એક વાત છે—રે—૧૬૦

ચાકર—અરે શેઠ મુજ ગરીબપર તમારી મેહરબાની જોઇએ !

શેઠ—ખુદાની મેહરબાની જોઇએ, ભાઇ, મારી મેહરબાની શા ખપની ?

ચાકર—તે તો હું જાણું છું રે, કે તમને ઘસી ગુમડાં પર લગાડવા હોય, તો તેથી કંઇ રૂઝ નહીં આવે, તોપણ એક વાત છેરે ?

બાપનાં હુમ સરબલા—૧૬૧

કાઠીઆવાડનાં કોઇ નાનાં ગામડામાં ચાર પાંચ ઘર નામનાં મુસલમાનોનાં હતા. તેમનું વસવું સદા હીંદુઓમાં હોવાથી, કલમો પઢતાં પણ આવડતો નહીં. એક દીવસ તેઓએ સાંભળયું, કે પાસેનાં ગામમાં કોઇ મોલવી આવેલો છે. જેથી તેઓ પાંચ છ જણાં ભેગા થઇ, તે ગામમાં મોલવી પાસે ગયા. અને તેમને કેહવા લાગ્યા, કે સાહેબ અમને કુરાન હીખવશો !

મોલવીએ કુહયું, મોટી ખુશીથી. બોલો. બિસમીલ્લા હિર રહમા નિર રહીમ.

આ સાંભળી તેમાંનાં એક જણે કહ્યું, અધધ, ઓઇ બાપરે ! ઇટલું બધું તી કયમ આવડે ? બાપુ જરા થોડું થોડું હીખવોની ! કે તી યાદ રીએ. વલી પસે બીજું કેહજો.

મોલવીએ કહ્યું, ઠીક છે. થોડું લ્યો, બોલો. બિસમીલ્લા.

ગામડીઆએ કહ્યું, ભીસમીલા, બસ ભીસમીલા, હા ઇટલું યાદ કરી, પસી બીજું હીખવા આવશું.

એમ કરી તેઓ ત્યાંથી ભીસમીલા—ભીસમીલા બોલતા બોલતા નીકળ્યા. એક બે કોસ મંજલ કાપ્યા પછી, તેઓ એક બીજાને પુછવા લાગ્યા. એકે કહ્યું, ભાય, આજે હું હીખ્યા ? મારી જીભે અટકેલું સે હો. આ શું, કરીને તે આ—

બસ ભુલ્યોની ! હું કહું—ભરસલા.

તમે બેહુ ભુલ્યા. ભરસલા નહીં, પણ સરબલા.

ના, હું ભુલ્યો નથી. મારા બાપનાં હુમ ખાઇ કહું—ભરસલા.

એ રીતે થોડા કહે—બાપનાં હમ. સરબલા, ને થોડા કહે—ભાયનાં હમ. ભરસલા. અંતે ખરૂં શું? સરબલા કે ભરસલા, તે નક્કી કરી શક્યા નહીં. તેઓ ત્યાંથી મોલવી પાસે પાછા આવ્યા. અને પુછવા લાગ્યા. મોલવી હાબ, તમોએ હમને હું શીખવ્યું ? સરબલા કે ભરસલા ?

મોલવીએ સમજાવી કહયું, અરે સરબલાએ નહીં, ને ભરસલાએ નહીં. પણ કહો–બિસમીલ્લા.

આ સાંભળી એક ગામડીઆએ કહયું. આ સરબલા એ રીયું, ને બરસલા એ રીયું, ને આ બીસમીલ્યું થયું. બાપુ હવે તો બીજું કાંઇ ની ફરેની ?

ચાલ જલદી આવ—૧૬૨

એક સ્રી રસતે ચાલી જતી હતી, તેની પાછળ તેનો કુતરો હતો. જે તે સ્રીથી ઘણો પાછળ રહી જતો હતો. તેથી તે સ્રી તેને વારે ઘડીએ પીઠ ફેરવી બોલાવતી, ચાલ આવ, જલદી આવ,

આ જોઇ એક ચીબાવલા જુવાને મસકરીથી પુછયું, શું, મને બોલાવો છો ?

તે સ્રીએ જવાબ દીધો, અરે નહીં રે, હું તો બીજા કુતરાને બોલાવું છું.

શાહુ ચોર—૧૬૩

એકવાર એક પંચી એકાદ ઘરનું બારણું ઉઘાડું જોઇ માંહિ પેંઠો. અને આણીમેર પેલીમેર હાથ મારી જે મળ્યું, તે બીછાના ઉપર પડેલા ગોદડામાં વીંટાલી ગોદડુ માથે ચઢાવ્યું. અને જાણે કશામાં હોયં નહીં, તેમ દાદરા ઉપરથી ધીમે ધીમે ઉતરવા માંડયું, ચોઘડઉં એવું બન્યું કે દાદરા ઉપરથી પગ છટકયો. અને માથા ઉપરથી બોજો પડી જઇ ગરબડાટ કરી મુકયો. આ સાંભળી ઘરધણી બહાર નીકળી આવ્યો. અને પેલાને હડસેલો મારી પુછે છે—તું કોણ છેરે, અને આ શું લઇ જાય છે ? ચોરે ધીરજથી સમય સુચકતા રાખી ઉત્તર દીધો, સાહેબ કાલે લીલાઉંમાંથી તમે ગોદડું વેચાતું લીધું, તે પહોંચાડવા આવ્યો છું, સાહેબ, આ લ્યો, અને એનાં રૂપીઆ બાવીસ આપો.

ઘરધણી બોલ્યો, ગોદડું શાનું ? મેં કંઇ લીધું નથી, અને હું કંઇ રૂપીઆની વાત જાણતો નથી !

ચોર બોલ્યો, સાહેબ, મને તો મારા શેઠે બરાબર ઇધાણી આપી હતી. પણ કોણ જાણે ભુલ્યો હોઇશ. માફ કરજો હો શેઠ ! તસડી પડી.

એમ કહી ઘરધણીની મદદથીજ ગોદડું માથે ચઢાવી ભપકામાં ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. શેઠ માળા ઉપર જઇને જુએ છે, તો સઘળી સમજ પડી, અને પોતાની મુર્ખાઇ ઉપર કપાળ કુટીને રહયા.

હમભી નવાબ ભરૂચ કે—૧૬૪

આગળ જ્યારે સુરત શેહરને ફરતો કોટ હતો, ત્યારે શેહરમાં દાખલ થવાનાં દરવાજા હતા. જે સુરજ અસ્ત પામવા પછી હમેશ બંધ કરવામાં આવતા. એકવાર સરકારી કામસારૂ નવસારીથી પાંચ છ સવારો સુરત તરફ જતા હતા, તેઓને રસતામાં એક પીંજારો પોતાનાં ગધેડા ઉપર સવાર થઇ જતો મળ્યો. અને તેપણ વાત ચીત કરતો સવારોની સાથે સુરત સુધી આવ્યો. કોટ આગળ આવી પહોંચતાં દરવાજા બંધ હતા, તે જોઇ સવારો ઉભા રહ્યા. પણ પીંજારા ભાઇ પોતાનાં લંબકરણ (ગધેડા) રખસને ડપટાવતા દરવાજા આગળ આવ્યા. અને બારણાં ઠોકી બુમ પાડવા લાગ્યા. એ ભાઇ સીપાઇઓ બારણાં ઉઘાડોની, અમે બધા સવારો ખોટી થઈ રહ્યા છીએ!

મુરતીનો ખરો પુંજારી—૧૬૫

એક લુચ્ચા બ્રાહ્મણે ઠગાઇ કરી કરીને કંઇક દૈવત એકઠું કર્યું હતું. પણ રખે કોઇ લઇ જાય, તેની બીકને લીધે પુરો પાધરો ઉંઘે પણ નહીં. એકવાર ઘણો વિચાર કરી ઠરાવ્યું કે, પૈસાને એક મુરતીની પેટીમાં ભરૂં, અને ત્યાં આગળ દીવો મુકું, કે પવિત્ર જાણી કોઇ હાથ લગાડેજ નહીં. આ પ્રમાણે કરી તેણે મુરતી ઉપર કાગળ વળગાવ્યું, કે આ પેટીમાં

રામજીની મુરતી છે. માટે કોઇએ હાથ લગાડવો નહીં. આ લખેલું એક પહોંચેલા ચોરનાં વાંચવામાં આવ્યું. ત્યારે તે સમજી ગયો, કે આમાં કંઇ ભરમ છે. એટલે પેટીમાંથી રૂપીયા કાઢી લઇ, માંહે એક મુવેલો ઉંદર નાંખ્યો. અને મુરતીને દેવાલ ભણી ફેરવી મુકીને ઉપર લખ્યું-રામજી તારી ઉપર કોપાયમાન થવાથી ઉઠી ચાલતા ગયા છે.

શરમનું ઝાડ—૧૬૬

પાલનજી પસતાકીઆ મરવા સુતા, ત્યારે તેનાં બીછાણાં આગળ તેની નાતરે આવેલી બાયડી નાજાં ઘણીજ કકલીને રડતી હતી. આ જોઇ સઘળાં અડોસી પડોસી બહુ દીલગીર થાય. અને નાજાંની દયા ખાય, કે બીચારીનું શું થશે. એક દહાડો પાલનજી છેકજ ઝીંમાઇ ગયા હતા, અને પોતાની બાયડીને આ પ્રમાણે રડતાં જોઇ, સઘળાઓને ઇશારત કીધી, જેથી સઘળાઓ બહાર ગયાં. પછી પાલનજી ઘણાં હેતથી બોલ્યા. મહારી વહાલી, મરવું જીવવું. તો સઉને લખેલું છે. તું શું કામ આટલી રડે છે?

નાજાંએ ડચકાં ખાઇ જવાબ દીધો. બીજું તો બધું રહયું, પાલનજી! પણ તમે મારા બીજવર, એટલે મને ઘણીજ શરમ લાગતી હતી. ત્યારે હવે તીજો વર કરીશ, તો જગને મોઢું કેમ દેખાડીશ, તેની મને અત્યારથી ફીકર પડે છે હો હો હો !!

ઘાણુ વાઢ્યો—૧૬૭

લંડનમાં એક કેદખાનું છે, જ્યાં રખડતી નઠારી સ્ત્રીઓને પકડીને રાખવામાં આવે છે. અને ત્યાં તેઓને તરેહવાર ધંધાઓ શીખાડે છે–એક વેળા એક ડાહી લેડી, એ જેલ જોવાને ગઇ. જેલનાં રખેવાલે તે બાઇને દરેક ઓરડામાં ફેરવી એક ઓરડા આગળ આવતાં જુએ છે, તો એક સ્ત્રી અને છોકરી કામ કરતાં હતાં, તેઓને જોઇને બોલી–ભાઇ જેલર, આ બે કેદીઓ કેવાં વીક્રાલ અને નજીસ દેખાય છે. મને લાગે છે. કે એમને અહીંઆં રાખવા કરતાં, કઠ્ઠણુ મજુરી સાથની જેલમાં રાખવાં જોઇએ.

જેલર મુછમાં હસીને બોલ્યો—બાઈ, એ લોકો કેદી નથી. એતો મારી બાયડી અને છોકરી છે !

ફોટોગ્રાફ—૧૬૮

જમસુ કંજુસ એક દહાડે એક ફોટોગ્રાફરની દુકાન ઉપર ગયો. અને ઘણી રકઝક કરવા બાદ સબી પાડનાર સાથે ઠગવ્યું, કે માહરા અર્ધા કદની સબી પાડી આપવી. અને તેનું દામ ઠરાવેલા દામ કરતાં અરધું આપવું. સબી પાડનાર લગાર ઠોલીઓ હતો. તેણે કબુલ કર્યું. અને આંગ ઉપર પૈસા લીધા. બીજે દીને તેણે કંમરથી પગ સુધીની સબી પાડી, જમસુને ઘેર મોકલાવી. જમસુ દોડતો અને ફડફડતો સબી પાડનારને ત્યાં આવી પુછવા લાગ્યો, કે આ શું કરી મોકલ્યું ! સબી પાડનારે જવાબ દીધો, અર્ધા કદની

સબીની બોલી છે. માહરે ગમે તો નીચેનાં અર્ધા ભાગની આપું. અને માહરે ગમે તો ઉપરનાં અર્ધા ભાગની આપું.

લાલીઆની કહાણી—૧૬૯

લાલીઆ પરાપર, નામે એક સુરતી લાલીઓ પોતાનાં છાબ સાથે થોડાં વરસ બહાર ગામની ચાકરી કરીને પોતાને ગામ પાછો ફર્યો. પણ ભાઈ તો એવા હુશીઆર, કે 'વાટર' એટલે પાણી સીવાય બીજું કશુંએ શીખ્યા નહીં. ગામ આવ્યા કેડે થોડે દીવસે લાલીઓ માંદો પડયો. અને તરસથી ગળું સુકાઇને જીવ છેક કંઠે આવ્યો. પણ ગામનાં બીજા લાલીઆઓમાં છાંટેલું, કે હવે તો બઉ ઈનલીસ હીખેલો, એટલે ગુજરાતીમાં પાણી કેમ કરી મંગાય ? માટે બાયડીને કહ્યું કે, વાટર લાવ. બાયડી બાપડી અંજાણી એટલે 'વાટર' શું તે મુદ્દલ સમજે નહીં. બાયડી અને અડોસી પડોસી ફરી ફરીને પુછે, પણ લાલીઆ છાબ, પોતાનો ટેક રાખવા "વાટર, વાટર" કર્યા કરે. પણ ગુજરાતીમાં બોલે નહીં. એમ કરતાં તેનો પ્રાણ નીકળી ગયો.

થોડીવારે બીજો લાલીઓ આવ્યો, તેણે બધી ભુલ ભાંજી. તેથી તેની બાયડી રૂદન કરતાં બોલી.

દેશ ગયો પરદેસ ગયો ત્યાંથી શીખી આવ્યો વાણી,
વાટર વાટર કરતાં જીવ ગયો, અને ખાટલા નીચે પાણી,

ધોકાની ટટ્ટી—૧૭૦

એક ગૃહસ્થ પોતાનાં કુટુંબ સાથે એક વખત નવસારી ગયું. ચર્ચ ગેટનાં સ્ટેશન ઉપર ગારડે તે કુટુંબમાંની એક નાની છોકરીને પુછ્યું,

છોકરી તારી અડધી ટીકીટ લીધી છે, તો તારી ઉમર કેટલાં વરસ ?

છોકરીએ જવાબ દીધો—જી મારી ઉમર તો બાર વરસ, પણ અમે ઘરમાંથી નીકળ્યાં, ત્યારે મારી માતાએ મને એમ શીખવ્યું હતું, કે કોઇ પુછે તો કેહજે, કે સાડા નવ. તેથી મારાં વરસ સાડા નવ છે !

ખુદા દુશમનને નહીં દેખાડે—૧૭૧

ઓરડામાં ધણી ધણીઆણી લગાર પ્યાર કરતાં હોય, તેવામાં વગર પુછે ચાકર ચાલી આવે, તો ફજેતીના પારાવાર !

પાંચ છ જણ ગાતાં હોય, તેવામાં એકાએક બહાર ગધેડો ભું કે, હસવાનાં કયાં પાર !

બઇરાંઓ જતાં હોય, તેઓ આગળ ભપકામાં ચાલતાં પગ સરી જઇને આપણે પડી જઇએ, તો કેવી ફજેતી યાર ! !

સૌનાં દેખતાં કોઇ આવીને તમાચો ખેંચી કહાડે, તો તો છેવટનાં વાગે બાર ! ! !

રોકડીઓ હનુમાન—૧૭૨

એક ધણી જે વારે ઘડીએ પોતાનું રેહવાનું ઘર બદલતો હતો, તેણે એક દહાડે એક ડોસીનાં ઘરનો પેહલો માળો ભાડે રાખવાનું સારૂં કર્યું. ડોસી આગળ ચાલાકી દેખાડવા તે બોલ્યો. અરે બાઇ, હું મારી ખોટી તારીફ મારે મોઢે શું કરૂં, પણ હું એવો માણસ છું, કે જેબી ઘર ખાલી કરૂં છું, ત્યાંના ઘરધણી મારે માટે આંસુ પાડે છે. ડોસી જે ખબરદાર હતી, તે બોલી. હશે ભાઇ, હશે. તમે ભાડું ચુકવ્યા વગર વટી જતા હશો, તો બિચારા ઘરધણીઓ રડે નહીં, તો શું કરે!

બહારસે તો અચ્છી હે અંદરકી ખુદા જાને—૧૭૩

એક જોશી જ્યારે ઘરમાંથી બહાર જાયે, કે બીજો જુવાન પુરૂષ તેનાં ઘરમાં આવી, તેની બાયડી સાથે બેસી મોજ મારે. એક દિવસ તે દેખાવ જોશીનાં દીઠામાં આવ્યો, તેથી તે બહુ ખીજવાયો. અને બાયડીને ગાળો ભાંડવા માંડી, આથી બન્ને વચ્ચે વઢવાડ ચાલી. તે જોઇ એક ચતુર પુરૂષ બોલ્યો.

જોશી ખબર આકાશની, જાણીને હરખાય;
નજાણે ઘેરમાં રોજરોજ, પોતાનાં શું થાય.

પડી આદત નહીં જાય—૧૭૪

અયોધ્યા શેહરમાં દેવીદીન નામે એક આબરૂદાર પુરબીઓ રેહતો હતો. આ ધણીનાં છોકરાનું નામ રામદીન કરી હતું. છોકરાની માંથી બાપ દીકરા બેઉ બેજાર હતા. એ સ્ત્રીને એવી ખરાબ ટેવ પડી હતી, કે જ્યાં જાય ત્યાંથી કાંઇ નહીં ને કાંઇ ચોરી લાવે. બજારમાં જાય, તો એક આનાનો સોદો લાવે તેની સાથે ચાર આનાનું તફડાવી આવે. તેનો ધણી આ ચાલથી ખીજવાઇ, તેણીને ઘણોં પોંક ઝીલાવતો. તથા છોકરો વારે ઘડીએ આજીજી કરી સમજાવતો, પણ ફોકટ. તાજી શીખામણ હોય, ત્યાં સુધી માને, અને પછી જેવી ને તેવી.

એક દીને રામદીનને સાસરે કંઇ ટાણું હતું, તેથી ત્યાંથી સઘળાંને જમવાનું નોતરૂં આવ્યું, દેવીદીન પોતાના બેટાને કેહવા લાગ્યો, "સુનતે હો ભૈયા, જીમનેકે લીયે અપન દોહી જાવેંગે. તોહારી માતાકા અપને સંગ લેનેકી કછુ મતલબ નાહીં. કયું કે વાંહી કછુ ચોરીકી દીયાનત કરે, તો શરમ કે મારે જાન જાવે."

આવું સાંભળી રામદીનની મા ઝટ બોલી ઉઠી, કે "મેં તો સબહીકે પેહલે આઉંગી."

દેવીદીન કહે, જબ તોહરે કયા લીયે હમારી આબરૂકા બટા લગાઇ ? અબતો મેં ન જાઉંગા.

મા કરગરીને કેહવા લાગી, કે રામજીકે કસમ, અબહી મેં સગેંકે વહાં કભી વયસા કામ નાહીં કરૂંગી.

આવી ખાત્રીથી દેવીદીનનું મન સમાધાન થયું. અને સઘળા જણુ રામદીનને સાસરે જમવા ગયાં. વેવાઇનાં ઘરમાં સઘળા આ-દરમાનથી જમવા બેઠા પછી રામદીનની માને, પોતાની અસલ આદતને લીધે, હાથ ચલવલ થવા લાગ્યા. અને આસે-પાસે જોતાં, પોતાનીજ પછવાડે એક નહાનાં પલંગનાં બે પાયા પડેલા હતા, તે નજર ચુકવીને પોતાની બગલમાં સંતાડી લીધા. જમી રહયા પછી ઘર જતાં રસતામાં રામદીન ખુશી થઇને, બાપને કેહવા લાગ્યો, કે આજે તો મારી માએ આપણી આબરૂ કબુલાત પ્રમાણે રાખી. જે સાંભળી આબરૂદાર મા બોલી.

પડી આદત કયું જાવે ભઇઆ,
કાખમેં મારે દો ખાટકે પઇઆ.

એમ કહી પોતાની સાડી ઉંચકી, ખાટલાનાં બે પાયા સંતા-ડેલા દેખાડયા.

બોણુ મરે સાસુ, તો પોર આવે આંસુ—૧૭૫

માંડવીમાં ભીખા મકનજી નામનો વાણીઓ ગાંધીની દુકાન રાખતો હતો. તેની બાયડી પાંચ વરસ થયાં મરવા સુતી હતી, પણુ દેહ છોડતી નહોતી. ફકીર, બ્રાહ્મણુ, દોરા, ચીઠી, સઘળું કરી છુટયા, પણુ ભીખાભાઇનું કંઇ વળ્યું નહીં. આખરે થાકયો, ત્યારે

મનથી વિચાર કરે છે, કે રાંડની મરે કે જીવે પણ હવે તો કંઇ કરીશું. આમ નકકી કરી સાંજે ઘેર આવ્યો. અને માંદી બાયડીનાં ખાટલા પાસે બેસી દયામણું મોઢું કરી બોલ્યો—અલી, આજ કયમ સે ?

અંહહહ—એમનાં ત્યમ. કંઇ હુજતું નથી. ઓઇ ઓઇ ઓઇ.

ભીખાભાઇ બોલ્યા, જો અલી, હવે તો આ પૃથ્વીમાં તારા દી ટુંકા હો. આજ લગી મેં તને ઠગી નથી, અને હવે મરવા ટાણે કયમ કરી ઠગું ? મારા ગોમથી પટેલની સોડી જમની આવીસે, તેમાં બહુ જીવ ભરાણોસે. ને ચાંલ્લોએ કરવા નકકી કરયું સે. ખોટી માત્ર તારા દેવલોક થવાની સે. મેં જાણ્યું કે તને કેહું તો હારૂં.

આ સાંભળી અલી છલાંગ મારીને ખાટલી પરથી ઉઠીને, બે હાથની થાપડ ભીખાનાં બરડા પર મારીને બોલી મેર મારા પીટયા તારી જમની જાય નરકે. તારે કાજે અને એ રાંડને કાજે હું મને મારી નાંખવા નીકળ્યો સે ? મને મરતાં ઘણી વાર સે. આમ કહી ચણીઓ કકડાવી બાંધી ઘરનું કામ કરવા ચાલી. સારાંસ, અલી હજુ સારી હાલતમાં જીવે છે.

નાદાનોંકી દોસ્તી જીવકા જાન—૧૭૬

ઇંગ્લાંડમાં એક બારીસ્ટર જુરીની હજુરમાં પોતાનું કુલ જે એક નાનું બાળક હતું, તેની તરફથી ભાષણ કરતો હતો. અને

જુરીનાં મનપર અસર કરવા માટે બાલકને કેડ ઉપર ઉંચકી જુરીની હજુર ધર્યું. આ વેળા બાલક બોર બોર જેવડાં આંસુ પાડી રડતું હતું. આથી જુરીનાં મન ઉપર ઘણી અસર થઇ. બારીસ્ટરે ભાષણ પુરૂં કીધા પછી સામી તરફનો બારીસ્ટર ઉઠયો. અને છોકરાનાં માથા ઉપર હાથ મુકી પટાવીને પુછ્યું. બા તું શા સારૂ હમણાં રડતો હતો ?

છોકરાએ પોતાનાંજ બારીસ્ટર તરફ આંગળી બતાવી નિર્દોષ-પણે ઉત્તર દીધો. જી, મને આ સાહેબે કેડપર લેતી વખતે ચમટો દીધો હતો !

મારે તેની તરવાર—૧૭૭

ભીલાડની પાસે જગલો નામે એક ઠગ રેહતો હતો. તેને જ્યારે દુકાળને લીધે ખાધાનાં ઘણાં વાખા પડવા લાગ્યા. ત્યારે એક પીસ્તોલ લઇ બારવટે નીકલ્યો. એક દહાડો રાતની વખતે જંગલને નાકે શીકાર શોધતો ફરે છે, એટલામાં એક મુસાફર ત્યાંથી ચાલતો હતો, તેને જગલે અટકાવ્યો, અને કપાલ સામા પીસ્તોલ તાકી બોલ્યો—લાવ તારી પાસે પૈસા હોય તે આપ, નહીંતો તારો જીવ જશે.

મુસાફર પહોંચેલો હતો, તેણે જોયું, કે સામા થવામાં કંઇ વળવાનું નથી, એટલે કરગરીને બોલ્યો—લે ભાઇ જે હોય તે

આપું, પણ આટલા બધા પૈસા લેશે તેનાં બદલામાં આ પીસ્તોલ વેચાતી આપ. કે આગળ રાહ કાપતાં કોઇ વળી નકામો સતાવે નહીં. જગલે કહ્યું, કબુલ.

આ પ્રમાણે સાટું કરી મુસાફરે પોતાની કમ્મરેથી રૂપીઆની થેલી છોડી જગલાનાં હાથમાં મુકી, અને જગલે પોતાની પીસ્તોલ મુસાફરને આપી. જેવી પીસ્તોલ હાથમાં આવી, કે મુસાફરે ચડપ લઇ, તે જગલાનાં માથાં તરફ ધરી, અને બોલ્યો—લાવ બચ્ચા, પાછું આપ, નહીં તો અબ ઘડી તારૂં ભેજું ઉડાડી મેલીશ.

જગલો હસીને બોલ્યો, ભલે ભાઇ ઠોક,–મારા લાલ–પીસ્તોલમાં ઘોડોજ ક્યાં છે. અને માંહે દારૂએ ક્યાં છે !

છાંટુંખાં—૧૭૮

બે મીઆંભાઇઓ એક બીજા સાથે ડંફાસ મારતા હતા એક બોલ્યો, અજી, મેં એક વક્ત સીકારમેં ગયાથા, તો વહાં એક દીનમેં ૯૯૯ કબ્વોંકો ગીરા દીયે.

બીજાએ સવાલ કીધો, શાબાશ ! લેકીન એક હજાર પુરે કયું નહીં કીયે ?

નહીં ભાઇ—એક જ્યાદા કેહકે જુઠ કયું બોલના.

બીજાએ જોયું, કે હવે મારે પણ કાંઇ ઠોકવું જોઇએ,

તેથી બોલ્યો. મેંને એક મરતબે એક પઠાનકો બંબઇસે ચીન તક દરીઆમેં તીરતે હુયે દેખા.

બીજાએ સવાલ કીધો, કે તુમને ખુદ અપની નઝરસે દેખા?

હાંજી, મેં કીશતીમેં ચીનસે આતાથા, તો વહાં બીચમેં એક કોસ દુર તીરનેવાલેકો ખુદ મેરી આંખોંસે દેખા.

સામાએ જવાબ દીધો, ઉસકો તુમને અપની નઝરોંસે દેખા, ઇસલીયે મેં બહોત ખુશ હું. ક્યુંકે વોહ તીરનેવાલા મેંહી થા. અગર કોઇ રોજ હમકો કામ પડેગા, તો બતોર ગવાહીકે તુમ્હારા દેખના કામ લગેગાં.

વાણીઆની પક્કાઇ—૧૭૯

એક વાણીઓ, બ્રાહ્મણ અને જોગી પ્રવાસ કરતા હતા. માર્ગમાં એક શેલડીનું ખેતર આવ્યું. તેમાંથી એક સાંઠો બ્રાહ્મણે માંગી લીધો. તે પેલા જોગીએ ઉંચકયો. પછી એક વિસામાં આગળ ત્રણે જણાં બેઠા. વાણીઓ કહે, કે તમે બંનેએ બે કામ કર્યાં, તો હવે ત્રીજું કામ હું કરૂં. એમ કહી પેલો સાંઠો હાથમાં લઇ, ઉપરનો છાંટાવાલો પોલો ભાગ બ્રાહ્મણને આપ્યો. નીચેનો બહુ કઠણ ભાગ જોગીને આપ્યો. અને વચલો સારામાં સારો ભાગ પોતે રાખ્યો. અને પછી બોલ્યો કે.

અગ્રે અગ્રે વિપ્ર, જટાલો તે જોગીનો,
વચલું રહયું કંદ, તે આરોગે નંદ.

ચુપ બેટા મેં ખુદાકો ફુસલાતી હું—૧૮૦

ખંભાતમાં મરીયમબુ નામની એક ડોસી રેહતી હતી, તેનાં છોકરા જમાલને શીતલા આવ્યા, આથી બુ ઘણી ગભરાઇ, અને બંને હાથ ઉંચા કરી આસમાન તરફ જોઇ બોલવા લાગી. " યા અલ્લાહ, યા પરવર દીગાર, તુ મેરે લડકેકો ઇસ વકત અચ્છા કરે, તો તુઝે આસમાન જીતની રોટી કરકે ચઢાઉંગી."

આવા શબ્દો સાંભળી જમાલ બોલ્યો. " અમ્મા યે તુ કયા બકથી હે ? ઇતની બડી રોટી કે લીયે તુ ટીકરી કહાંસે લાયેગી " ?

મરીયમ નાક ઉપર આંગળી ઇશારતની કરી બોલી "ચુપ બેટા ચુપ, યેતો મેં ખુદાકો સમઝાતી હું. તુઝે અચ્છા હોગા, પીછે ખુદાકો કુછભી નહીં દેનેકી—ખુદા ખુદાકે ઘરકી ખુદાઇ કરેગા, કુછ હમ ઉસકે તાબેદાર નહીં હેં !

વકીલ બારીસ્ટરો અને વૈદ ડાકટરો—૧૮૧

ગામડાનો એક રેહવાસી મુંબઇ જેવા શેહરમાં પોતાનો એક સગો હશે ત્યાં આવ્યો. તે શેહરી મોટી મોટી વાતો કરે, અને બહુ અભિમાન બતાવે. શેહેરનાં સુખ આગળ ગામડાંને તો ગણેજ નહીં. ગામડીઓ બધું જોયા અને સાંભળ્યા કરે, તેમ તેમ પેલો નગરવાસી ફુલણજીની પેઠે ગપ્પાં માર્યો જાય. એક દિવસ ગામડાંની

બહુ નીંદા કરી, શેહરને સર્વે વાતે સારૂં કહેવા માંડયું. ત્યારે ગામવાસી એટલું બોલ્યો, કે ભાઈ! સારૂં નરસું બધે છે. શેહરી કહે, કે તમારે ત્યાં શું છે; ધુળ! જતાં આવતાં એકલા હોઇએ, તો લુટી લે. ગામવાસી બોલ્યો, એતો ખરૂં પણ એટલા ઉપરથીજ તમે તોલ કરતા હો, તો એક કવિએ કહ્યું છે, તે સાંભળો.

જર લુટે છે જંગલે, અભણુ એકલા ભીલ,
ભર વસ્તીમાં લુટતાં, વેસ્યા, વૈદ, વકીલ.

અમારાં ગામડાંના માર્ગમાં એક ભણ્યા વગરનાં ભીલ, એકલા હોઇએ, તો માત્ર ધન લુટી લે છે. પણ તમારા શેહરમાં તો ભર વસ્તીમાં ધોળે દિવસે ત્રણ વર્ગ વેસ્યા, વૈદ (ડાકટરો) અને વકીલ બારીસ્ટરો, ત્રણેવાનાં, મન, તન, અને ધન, લુટી લે છે. તેતું તમને ભાન પણ નથી. આ ખરૂં છે કે, ખોટું તેનો વિચાર કરવો જોઇએ,

કાયદાની ખુબી—૧૮૨

પ્યારમાં ગીરફતાર થયેલો એક આશક એકવાર એક વકીલને ત્યાં ગયો. અને પોતાની માશુકને તેણીનાં બાપની રજા વગર કેમ કાઢી લઇ જવી, તે બાબત સલાહ પુછવા લાગ્યો. વકીલે સલાહ આપી, “ જો તું તેને કાઢી લઇ જશે, તો કાયદાની સુંગાલમાં ફસી જશે. માટે એવું કરવું, કે તે તને ઘસડી લઇ જાય, તેણીને પોતાનાં ઘોડા ઉપર સવાર કરજે, અને ઘોડો હાંકે એટલે તું પછ-વાડેથી ચઢી બેસજે, એટલે કાયદો તને કંઇ કરી શકનાર નથી.

બીજે દીવસે સવારમાં વકીલ ઉઠયો. તેવીજ તેનાં ઘરનાં માણસોએ ખબર આપી, કે સાહેબ, ગઇ કાલે જે ધણી તમને મળવા આવ્યો હતો, તેને તમારી દીકરી ઘોડા ઉપર બેસાડી ઘસડી ગઇ છે !

—(૦)—

વેવાણ હવે ઘર કરો, તો કહે આવો તમારીજ સાથે—૧૮૩

એક ખુબસુરત નામીચી નાટકી ઓરત પારીસમાં એકવાર માંદી પડી, અને તેથી ઇલાજ માટે ત્યાંનાં પંકાયલા ખુબસુરત ડાકટરને બોલાવી મંગાવ્યો.

ડાકટરે પુછ્યું, તમને શું છે !

કોણ જાણે—કાંઇ ચેન પડતું નથી. કોઇવાર જીવ ઉસકેરાઇ આવે છે. અને કોઇવાર એકદમ દમ રોકાઇ જાય છે.

થોડોવાર વિચાર કરી, ડાકટરે જવાબ દીધો, હું ધારૂં છું, કે તમને સારાં થવાનો માત્ર એકજ ઉપાય છે.

પેલીએ આતુરતાથી પુછ્યું, તે શું ?

તમારે લગન કરવાં જોઇએ,

સ્ત્રી બોલી, હું પણ એમજ ધારૂં છું, તમે મારી સાથે લગન કરશો ?

ડાકટર હસીને બોલ્યો, મેં જે તમને કહ્યું, તે એકજાતની દવા છે. ડાકટરો દવા ફરમાવે ખરા, પણ પોતાની દવા કાંઇ પોતેજ પીએ !

આવવા જવાની ટીકીટ—૧૮૪

મકાઇ ડોસાં કોઇવાર આગગાડીમાં બેઠેલાં નહીં, એક વખત તેવણુ નવસારીનાં સ્ટેશન ઉપર આવી, ટીકીટ કલાર્કની બારીમાં માથું ઘાલી કેહવા લાગ્યાં. "મરી જાઉં, મંભઇ મારા કાકા સસરાનો દીકરો માંદો છેની, તેને જઇ જોઇ પાછી આવવાની ટીકીટ આપો. મરી જાઉં આવવા જવાની આપજો હોકે."

ટીકીટ કલારકે નમનતાઇથી ઉત્તર દીધો. ડોસાં ત્રીજા કલાસની આવવા જવાની ટીકીટ નહીં મળે, ફકત જવાની ટીકીટ મળશે.

ડોસાં હેબતાઇને બોલ્યાં, ઓ બા, એમ શું બોલો છો? આવવા જવાની ટીકીટ નહીં, તારે કંઇ મારેથી જાથુક મંભઇ રેહવાય? પછી દૃકતાને કાં નાંખું? ચાલો તારે તો માંડી વારો.

બેહસ્ત મુકામની મંજલ—૧૮૫

સુરત જીલ્લાનાં એક ગામડામાં એક ગરીબ બિચારી ડોસી નામે ભગલીનો સત્તર વરસનો છોકરો મરી ગયો. ડોશી આથી ઘણી મુંઝાઇ, ત્યારે તેણીની એક બીખી નામની એક ઘરડી સહી તેને મળવા આવી. આ બે જણુ વાતો કરવા લાગ્યા.

બીખી બોલી, બહેન તારો પોયરો હરગે ગેયલો, તે હાંભરી ઉંતો બઉ રરેલી—હાય હાય બહુ ખોટું થયલું.

ભગલી બોલી, એવે બેન મારા પોયરા વના, તો મારા હાથ પગ ભાંગી ગયલા, પણ અવે જે થયલું તેને હું કરીએ-કેમ બેન તારો પગ મોચવાયલો તે હમણાં કેમ છે ?

બહુ ખરાબ, ઉં તો દારે દારે બહુ લથરતી ચાલી બેન. મારોબી હરગમાં જવાનો વખત આવેલો લાગે છે.

ભગલી બોલી, જો બેન, હરગમાં જાય, તો મારૂં એક કામ કરહે ?

હું ?

મારા પોયરાને હોધી કહાડી કેહે, કે તારાં વના મને જરાએ ગમતું નથી ?

લે વરી ! તું મને હું કામ હોંપે ? એકતો મારા પગમાં અરચન, તાં વરી આવડાં મોટાં હરગમાં તારા પોયરાને કાંહ હોધવા જાઉં ?

હુશીયારની પુછડી—૧૮૬

બીલીમોરાનો એક પારસી ફકીરજી મુંબઇ ખાતે પોતાનાં અગીઆર વરસનાં છોકરા બદલાને લઇ કયસરે હીંદ ન્યુસ પેપરની ઓફીસમાં ગયો, અને તેને ચાકરીમાં રાખવા માટે ઘણાં કાલાવાલા કરવા લાગ્યો. ન્યુસપેપરનાં અધીપતિએ પુછયું, તે ખરૂં ફકીરજી, પણ એ કામ શું કરી જાણવાનો છે ? પાંચ છ મહીના જરા મુંબાઇનો રાહધાટ જોવા તો દો.

ફકીરજી બોલ્યા, અરે નારે ભાઇ, એતો એવો હુશીયાર છે, કે નહીં બોલ્યાનાં ઘણાં ગુણ. હાલ નવો સવો છે, તેટલાં તમારા ન્યુસપેપરનું અધીપતિનું કામ ચલાવશે, અને જરા ગમ પડશે, એટલે કચરો પુંજો સાફસુફ બધું કરશે !

રંડી લડતી હે, ઝગડની હે, લેકીન ઘરકી ખબર રખતી હે—૧૮૭

એક મીયાંભાઇની સ્ત્રી લડવામાં પુરી હતી. સર્વે સાથે જરા જરામાં લડી પડે અને પોતાનાં ગરીબ ધણીને પજવવામાં બાકી રાખતી નહીં. એક દહાડો મીયાંને ઘરમાં આવતો જોઇ નકામોજ કજીઆનું બહાનું શોધ્યું, અને અને કેહવા લાગી, મુવે પીટે ઇતની દેર તક કહાં ભટકતા થા ? લે લડકેકો ધો, જગા સાફ કર, હુકકેમેં આગ ભર, વગેરા.

મીયાંભાઇ, યા અલ્લાહ, કરી નીસાસો નાંખવા ગયા, કે બીબીનો તો મીજાજ જતો રહ્યો. અને લાગલી મીયાંને ડહામ દેવા તૈયાર થઇ. તે મોટા ઘાંટા કહાડી બુમો પાડવા લાગી, કે તેરા સત્યાનાસ જાયે તેરા, અબતો તેરા ઘર જલ જાયે, તો મેં દુસરેકે ઘર જાઉં.

આવી રીતે બુમો પાડી, ઘરની બહાર નીકલી કુવામાં પડવા ચાલી. આ જોઇ આસપાસની પડોસણો દોડી આવી, અને બીબીને

પકડી લાવી. ગરીબ મીયાંને ધમકાવવા લાગી—કે જલ જાયે ઇનકા પડોસ, કે રોજકે રોજ ચેહી તુફાન. આમ બોલીને બીબીને સમજાવી ઘરમાં લઇ આવીઓ.

હવે રાતનો વખત થયો, અને ટાઢનું જોર વધવા લાગ્યું. તેથી મીયાંભાઇ તાપણું કરીને તાપવા બેઠો. બીબી રીસમાંને રીસમાં દુરથી આવીને બેઠી. એવામાં અંગારાનો એક તણખો ઉડીને મીયાં ભાઇનાં જામાની એક બાજુએ પડવાથી સળગવા લાગ્યો, તે મીયાંનાં જાણવામાં આવ્યું નહીં, પણ બીબીની નજર તે ઉપર પડવાથી વિચારવા લાગી, કે મુવાનો એકનો એક જામો છે, તે બળે છે, તેની મુવાને ખબર નથી. બળી ગયા પછી મુવો શું પેહરશે ! આમ જાણી બોલી, મેરી જાણે અલા, મેરી જાણે બલા. કીસીકા જામા જલતા હે. આવું સાંભળતાંજ મીયાં ભડકીને ઉઠયા. અને જામાને સળગેલો જોઇ, ભોંઇ ઉપર લોટીને બુજાવી નાંખ્યો.

હવે સવારમાં મીયાંનો એક પડોસી દોસ્ત મળવા આવ્યો. તે હળવેથી બીબીનાં મીજાજની ખબર પુછવા લાગ્યો. મીયાંએ મગરૂરીથી જવાબ દીધો.

રંડી લડતી હે ઝગડતી હે,
લેકીન ઘરકી ખબર રખતી હે.

ભાગ લાગનો મુકદ્દમો—૧૮૮

એક કઠીઆરો અને એક પીંજારો એ બંને જણાંએ મળીને, એક બકરો વેચાતો લીધો. જ્યારે કાપીને વેંહચી લેવાનો વખત

આવ્યો, ત્યારે કઠીઆરાની ઘણી મરજી હતી, કે ટાંગનો માંસથી ભરેલો ભાગ પોતે લે. એમ ધારી તે બિચારા પીંજારાને અસ્ટમ પસ્ટમ સમજાવવા લાગ્યો, કે આપણે વચો વચમાંથી એનાં બે કકડા કરી નાંખીએ. અને પછી વહેંચી લીજીએ. પીંજારો કહે, ઠીક, પણ આપણે આંખો મીંચીએ અને પછી જે કકડો ગમે તે પારખી લઇએ.

આ સમજુતી કરી કઠીઆરાએ ભોલા પીંજારાની આંખે પાટા બાંધ્યા. અને બોલ્યો, લે બોલ, તને પુંછડીવાલો ભાગ જોઇએ છે, કે વગર પુંછડીનો?

પીંજારો ઝડપથી બોલી ઉઠયો, પુંછડી વાલો. તાણે તો ઠીક ભાઇ, લે આ. પીંજારો પાટા છોડી જુએ છે, તો કઠીઆરાએ બકરાની પુંછડી કાપીને તેનાંજ મોઢામાં ખોસેલી. શરત પ્રમાણે પીંજારાને સીના વાલો ભાગ લઇ જવો પડયો.

અપાસરાનો ભોળો પુંજારી—૧૮૯

શ્રાવકનાં એક દેરાસરમાં ડાહ્યો કરી પુંજારી હતો, દેરાસરમાં ઘણી મુર્તીઓ હતી. તેમાં કેટલીક સોનાની અને કેટલીક રૂપાંની હતી. ફક્ત પારસનાથની મુર્તી પાષાણની હતી. તેની આસપાસ લાકડાની પુતલીઓ મુકેલી હતી.

લાલચુ પુંજારીની દાનત બગડવા માંડી, તેથી દેરામાંથી રૂપાની મુર્તીઓ તફરકા કરવા લાગ્યો, કોઇ ન હોય તેવી વખતે છુપી રીતે

તે પુંજારી એક એક મુર્તી ઘેર લાવે, તેને ભાંગી કકડા કરે, અને કકડાને સોની પાસે ગળાવી તેની ઢાળકી પડાવી પરગામ જઇ વેચી આવે.

એક પછી એક દસ બાર મુરતીઓ ઉઠાવી ગયો. એટલે શ્રાવકોનાં જાણવામાં આવ્યું, કે મુરતીઓ તો ઓછી થઇ, માટે પુંજારીથી તજવીજ કરવી જોઇએ. પુંજારીને બોલાવી પુછતાં, તેણે કહ્યું, કે શ્રાવકો. એનું કારણ મને શું પુછોછો? દેવની વાતો અલૌકીક છે! મને સ્વપ્નામાં દેવો આવીને કહી ગયા છે, કે "ધીરે ધીરે જાયગો, સબ દેવનકો સાથ, રહેગી કાષ્ટકી પુતલી ઔર પથ્થરકે પારસનાથ."

શ્રાવકો અધીરાઇથી કહે છે. ત્યારે તેનું કારણ કંઇ કહયું હશે ખરૂં કની?

પુંજારી કેહવા લાગ્યો, હા. દેવોએ કહયું, આ મૃત્યુ લોકમાં અમારે હવે રેહવું નથી. અમારે તો દેવલોકમાં વાસ કરવો છે. બસ! મૃત્યુ લોકનો અમારા પરનો ભાવ જોઇ લીધો. મેં ઘણાં કાલાવાલા કરી કહયું, કે અહો! મહા પ્રભુઓ, તમો જ્યારે દેવ લોકમાં સીધાવશો, ત્યારે અમારા શ્રાવકોનાં અહીં શા હાલ? તેમણે કોનાં દર્શન કરી પાપથી મુક્ત થવું? ભાવીક શ્રાવકો ઉપર આટલો બધો કોપ કરવો ઘટે નહીં. પણ તેમનાં ઉપર દયા કરવી જોઈએ. મેં આટલી બધી વિનંતી કરી ત્યારે તેઓએ કહ્યું, કે તમારો ઘણો આગ્રહ છે. માટે એક પથ્થરનાં પારસનાથ અને લાકડાંની પુતલીઓ રેહશે.

પુંજારીનું આવું સયુક્તિ બોલવું ભોળા શ્રાવકોએ ખરૂં માન્યું.

પુંજારીએ તેમનાં ભોળાપણાંનો લાભ લઇ તમામ સોના રૂપાની મુર્તીઓ ઉઠાવી જઇ વેચીને રૂપીઆ ઘરમાં મુક્યા. પથ્થરનાં પારસનાથને લાકડાંની પુતલીઓ જેનું રૂપાંતર કરતાં પાઇ પણ ઉપજે નહીં, તેજ માત્ર રેહવા દીધા. છેવટ શ્રાવકોને કહ્યું, કે આ મુરતીઓ હમેશાં રેહશે, એ વાતમાં કંઇ સંશય નથી.

લંબાઇ પહોળાઇ—૧૯૦

એક દહાડો સાંજે ધનજી કાકાએ ગોદીમાંથી ઘર આવતાં લગાર વધારે ધનજી ભીમો (દારુ) ચઢાવ્યો. અને એવા તો તૈયાર થઇ ગયા, કે રસ્તામાં એક નાકેથી બીજે નાકે ચાલી જવાને બદલે ડાબી બાજુએથી જમણી બાજુએ, અને જમણી બાજુથી ડાબી બાજુએ લપેરા ખાવા માંડયા. આખર કંટાલીને બોલ્યા. હાય ! હાય ! લોકો કહેકે હરકારે મંભઇમાં રહતા હુધાયરા, હું ધુર હુધાયરા. આવા કે ? હેવા તો નહારા કરી લાયખા છે, કે ચાલું ચાલુંને નીકેજ નહીં ! લંબાઇ તો હમજ્યાં, પણ પહોળાઇનું તો ઠેકાણુંજ ની મળે !

વેહવારની વાત—૧૯૧

એક વખતે એક અમીર ઘોડે સવાર થઇ જતો હતો, રસ્તે જતાં એક છોકરો મળ્યો, જેનાં બંને હાથ એક વ્રુક્ષની ભેંસને

પકડી રાખવામાં રોકાયલા હતા. છોકરો અમીર તરફ ટગર ટગર જોયા કરતો હતો, તેથી તેને ખોટું લાગ્યું, અને બોલ્યો, તારા બાપે તને વિવેક શીખવ્યો છે કે નહીં?

હા, સાહેબ!

તો પછી સલામ કેમ કરતો નથી!

સાહેબ, તમે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરો તો કહું, અમીરને નવાઇ લાગી, તેથી નીચે ઉતર્યો, છોકરે કહ્યું સાહેબ! જરા આ ભેંસને પકડો, કે મારા હાથ છુટા થાય, તો હું તમને સલામ કરૂં

શરમકી બાત હે—૧૯૨

બે મિત્રો હતા, તેમાં એકનું નામ ફાઝીલ, અને બીજાનું નામ આકીલ હતું. તેઓ એક વખત સાથે મળીને રાતે નાટક જોવા ગયા. થોડાક સીન થવા પછી મસકરાઓનો સીન આવ્યો. જેમાં એક મસકરો એક ગધેડો લઇને હાજર થયો, અને બીજો મસકરો તે ગધેડાનો ખરીદાર બની આવ્યો. પેહલો મસકરો પોતાનાં ગધેડાની તારીફ કરવા લાગ્યો. અજી મેરા ગધા આકીલ હે, મેરા ગધા કામીલ હે, મેરા ગધા ફાઝીલ હે, મેરા—

આ સાંભળતાં એક ફાઝીલમીયાં ઉભો થયો, અને તેણે પોતાનાં બીજા મિત્ર આકીલ મીયાંને કહયું. ચલો ભાઈ, અબ ચલો, યહાં બેઠનેમેં કુછ હાસીલ નહીં. યે શયતાન જાદે યહાંભી હમકો પેહછાન ગયે હેં. અગર સબકો માલુમ હોગા, તો શરમકી બાત હે.

નાદારી કાયદાની બારીકી—૧૯૩

એક મુગલ ઇરાનથી માલ મુંબઈ મંગાવે તેમ મુંબઇથી માલ ઇરાન મોકલે. એમ પોતાની ટુંક પુંજીથી પરચુટણ વેપાર કરતો હતો. પણ એક ચીનનાં શાહુકારે તેની પાસેથી બે હજાર રૂપીઆનો માલ લઇ, તેને રડાવવાનું કીધું. અને તે નાદાર થવા નીકળ્યો. બેલીફ તેની નોટીસ મુગલને આપવા ગયો. મુગલ એ ધારાથી અંજાણ્યો હતો. તેથી બેલીફને પુછવા લાગ્યો.

બાબા યે કયા હે ?

શાહુકારદાસ લા લેતા હે, ઉસકા નોટીસ હે.

લા લેતા હે, કયા લા હે ? હમ લા નહીં બેચતા.

અરે આગા, તુમ કયા બેચેગા. યેતો નોટીસી હે. શાહુકારદાસ કેહતા હે, કે હમારે પાસ કુછ પયસા નહીં હે. ઈસ વાસતે વોહ નાદાર હોતા હે, સમઝા ?

કયા સમઝા ! બાબા નાદાર કયા હે ? હમ નહીં જાનતા.

અરે વોહ ઇસમેં અયસા બોલતા હે, કે હમારે પાસ કુછ પયસા નહીં હે. અગર હમ કીધર છુપાયા હે, તુમ આકર દીખાવ.

બડા હરામજાદા હે ! ઉ હમકો બુલા–હમ કીદર ચુપાયા–અચ્ચા કાનુન બાબા ! ઉ ચુપાયેગા, હમ દીકાએગા !

બેલીફ નોટીસ આપી ગયો. અને મુગલ પેટનાં બળત્રાં કાઢતો વિચારમાંને વિચારમાં રહયો. અંતે આગાને પણ ચીનનાં શાહુકાર

થવાનું સુઝયું. તેણે મુંબઇમાં જુદા જુદા વેપારીઓને ત્યાંથી રૂપી-આ ચાલીશ હજારનો માલ ખરીદ કરી ઇરાન ઢેલી દીધો. અને માંગનારાઓને વાયદા પર વાયદા કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં માંગ-નારાઓ જ્યારે અધીરા પડી માંગવા લાગ્યા, ત્યારે આગા સા-હેબે કહ્યું.

બાબા, હમારે પાસ પયસા નહીં. હમ લોકો અરજી દેતા હે. તુમકો નોટીસી ભેજેગા. અગર હમ પયસા ચુપાયા, તુમ દીકાવ.

આગા સાબ, યે કયા બાત હે! તુમ કશી કીયા. હમકો કયા માલુમ?

ઉઉ, બાબા, ઉ સાહુકારદાસ દુ હજાર રૂપીયા ખાગયા, હમકો બુલા, કીદર ચુપાયા, હમ દીકાવ, અબ હમ બુલતા હે. હમ ચુપાયા તુમ દીકાવ, બીરો બાબા બીરો.

નીકળ અડપલા જીવ નીકળ—૬૧૪

દેવચંદ ડરપોકની ધણીઆણી કેસર કલાંટ બહુ વઢકણી હતી. જેથી મીસ્ટર અને મીસીસ વચ્ચે બનતું નહોતું. દરરોજ કજીઓ થયા કરે, વાત વાતમાં કેસર કલાંટ બુમ બરાડા મારે, રડે પીટે, અને છેવટે રસો બાંધી ફાંસી ખાઇ; આપધાત કરવા માંડે. ભોળો બિચારો દેવચંદ, તેથી ધ્રુજે, થરથરે અને નાચાર થાય, અંતે

કાલાવાલા કરી હાથે પગે પડીને તે સમજાવે, આ ભારી દુખ તેણે પોતાનાં એક ચતુરદાસ નામનાં મીત્રને જણાવ્યું. અને શું કરવું તેની સલાહ માંગી. ચતુરદાસે સલાહ આપી, કે હવે રાતનાં જ્યારે તે કજીઓ કરવા માંડે, કે તારે પણ બીહવું નહીં. અને તાણી તાણીને સખત બોલ બોલવા. અને જ્યારે રસો બાંધીને ફાંસો ખાવા જાય, કે તારે ગુપચુપ ઘરમાંથી બહાર નીકળી આવવું. તે વખતે હું તને ત્યાં બહાર મળીશ. પછી જેમ તને સલાહ આપું તેમ કરજે.

સાંજના દેવચંદ જ્યારે ઘેરે આવ્યો, અને કેસર કલાંટે બુમ બરાડા ચાલુ કીધા, ત્યારે તે પણ તાણી તાણીને સખત સખત બોલવા લાગ્યો. એમ કરતાં વાત રસપર આવી, અને કેસરે તો રડતાં પીટતાં, સબર મુઆ, તું મારા જીવનો ગ્રાહક થયો છેની! આ હમણા હું મારો જીવ કાઢી આપું છું. એમ કેહતાં કેહતાં અંતે રસો બાંધીને ફાંસો ખાવા લાગી. બીચારા દેવચંદનાં હોશ ઉડી ગયા. રખેને હુ રંડાઇ પડું, એવી ફીકરથી તે ધુજતા પગે ઘરની બહાર આવ્યો, કે દરવાજા પાસે તેને ચતુરદાસ મળ્યો. જેણે કહયું, કે ફીકર ના કરતો, એ મરવની નથી. હું કયારનો હયાંથી જોતો ઉભો છું. ચતુરદાસે બાજુની બારીમાંથી જોયું, તો કેસરે ગળામાં ફાંસો નાંખેલો છે, અને બુમ બરાડા મરતી બોલે છે, કે નીકળ અડપલા જીવ નીકળ, આ સાંભળીને તેવાજ ચાળાથી ચતુરદાસે ઉત્તર વાળ્યો. બાઇ જરા હાથ મુકી દો, તો હમણાં એ અડપલો જીવ

નીકળી જશે. આ સાંભળીને ઝટ કેસરે પોતાનાં ગળામાંથી ફાંસો કાઢી નાંખ્યો. અને છલાંગ મારી નીચે ઉતરી પડી, અને બહાર ધસી આવતાં બોલી, મુઆ તારૂં સત્યાનાસ જાય તારૂં, તેંજ મારા વરને આજે બગાડયો છે. મુઆ તેંજ મારૂં ખરાબ કીધું છે. નહીં તો હું કેવા કાલાવાલા કરાવતી હતી ? તેંજ મારો ઢોંગ ઉઘાડો પાડી દીધો. હવે મારો ધણી કેમ હાથ આવશે ?

અક્કલનું બારદાન—૧૯૫

કરમચંદ ધણીઆણી કોઇ કામસર બહાર ગઇ હતી. કરમચંદ પોતાના ઘરના ઓટલા પર બુચાને રમાડતો હતો, પણ બુચો મા ક્યાં ગઇ, મા ક્યાં ગઇ ? એમ કરતો રડયા કરે, અને કરમચંદ તેને પટાવ્યા કરે, એમ કરતાં થોડીવારે કરમચંદની ધણીઆણી દુરથી આવતી દેખાઇ. બુચો પોતાની માંને પાસે આવતી જોઇ, રડવાનું મુકી દઇ, ખુશી થઇ મારી મા ! એ મારી મા ! બોલવા લાગ્યો. એટલામાં કરમચંદ બોલી ઉઠયો, નહીં તારી નહીં, એ તો મારી મા છે. એમ ખુશીમાં અક્કલનો ભમરડો ઘુમાવી દીધો !

ખરો પેહલવાન—૧૯૬

વલસાડથી એક બતેલો દરીઆને મારગે મુંબઇ જતો હતો, એટલામાં માણુકો ખારવો દરીઆમાં અકસમાતે પડી ગયો. એટલે તરતજ રતના ખારવાએ તેની પાછળ દરીઆમાં નંખાવી દઈ, તેને જીવતો બહાર ખેંચી કાઢયો.

બતેલા પર પાછા ફરવા પછી ટંડેલે રતનાને શાબાશી આપી, કે ઠીક કયરૂં પોયરા! ખરો પેહલવાન નીવયરો તો. એમ કરે તે ખરો મનીખ કેહવાય.

અરે મનીખ હાનો, ને પેહલવાન હાનો ટંડેલ? તું નીહ હમજે. પટપટ હાનો કરે? એતો માણુકાએ મારા પગમાંનાં ખાહરાં પેરેલાં ઉતાં, તે મેં જાયણું કે બુડી મરહે, તો મારાં ખાહરાંને નામે રરી બેહા. તે હારૂ હુંએ તો ખેંચી કાયરો, પેહલવાન હેવાન કંઇ આપણે તો હમજતા નીંહ મલે.

મીયાં મરે ને બીબી રડે—૧૯૭

મીયાં શમશેરખાં લડાઇપર જવા નીકળ્યા. અને ઢાલ તરવાર બાંધી, મુંછનાં આંકડા ચઢાવી, ધપકતાં ધ્રુજતાં ટાંટીઆને જેમ

તેમ ઠેરવી તૈયાર થયા, કે તેની બીબી કોકટજાન રડીને કલપાંત કરવા લાગી, જેથી મીયાં તેને પટાવી બગલગીરી કરી બોલ્યા—

અરે મત રો મેરી જાન મત રો. મેં લડાઇમેં મારા જાઉંગા, ઉસકી તુઝે ફીકર પડી હોગી, પર કયા કરૂં ? લડાઇમેં જાના તો ચાહીયે, અગર સર ગયા તો કયા મુજાયેકા ? લડાઇમેં મરૂંગા, તો શહીદીકા મરતબા મીલેગા.

તુમ મર જાઇંગે, યેહ તો મુજકોભી યકીન હે, ઓર મુઝે ઉસકા ગમ નહીં હે. પર મુઝે વોહ અફસોસ હે, કે તુમ મારે જાઇંગે, ઓર સરકાર જો સીપાહીયોંકી ઓરતોંકો તનખા દેતી હે, વોહ ઇતની થોડી હે, કે ઉસમેંસે મેં ખરચ કયા કરૂંગી ? ઓર બન ઠનકર કયસી ફીર સકુંગી ?

બાપ કરતાં બેટો સરસ—૧૯૮

ઘોડાનો વેપારી—(પોતાનાં છોકરાને) અરે છોકરા જરા અહીં આવ તો, આ ઘોડા પર આ ગ્રહસ્થને જરા બેસી બતાવ.

છોકરો—(બાપનાં કાનમાં હળવેથી) ઘોડા પર કેવી રીતે બેસું બાપા ? વેચતી વખતનું બેસી બતાઉં, કે વેચાતો લેતી વખતનું ?

ફક્ત દુધનોજ ખોરાક—૧૯૯

તમે માનશો, આજે બએ મહીનાં થયા, સેરવો કાંજી અને પાંઉ ઉપર હું જીવું છું. બસ હવે તો કંટાળો આવી ગયો.

અરે એમાં શું મોટી વાત ! મને એક વખત એક આખું વરસ ફક્ત દુધ ઉપરજ રહેવું પડયું હતું. બસ બીજું કંઇજ નહીં, ફક્ત દુધ, દુધ, ને દુધજ,

તમે તે વખતે બીમાર પડી ગયા હશે.

નહીંરે પથ્થર જેવો હતો.

ત્યારે એમ કેમ ?

એ એમજ. હું જનમ્યો ત્યારથી એક વરસનો થયો ત્યાં સુધી મને દુધ ઉપર જીવવું પડયું હતું.

(૦)

વાહરે મીયાં બાંકે, દેખો ડગલીમેં સોસો ટાંકે—૨૦૦

વડોદરામાં કેટલાક મીયાં સાહેબો ઘરમાંતો કંઇ ન હોય, તો પણ પતરાજીનો થાગ નહીં, એટલે પોતાને ત્યાં મુલાકાત કરવા આવનારાઓને દેખાડવા માંગે, કે પોતાની પાસે નોકર ચાકરોનો દુકાળ નથી. દાખલા તરીકે એક ઘણાંજ પાતળા અને નાહના મીયાં,

કે જેઓનું નામ ઝબર દસ્તખાં કરી હતું, તેઓને ત્યાં એક રસોઇયા સીવાય બીજું કોઇ નહતું. તોપણ જ્યારે કોઇબી બહારનું મળવા આવે, ત્યારે મીયાં સાહેબ હાંક મારે. કોઇ હે ?

ત્યારે બબરચી બુમ પાડે—હાઝીર ખુદાવંદ ! વળી મીયાં દમ-માંજ પુછે, દુસરે સબ કહાં ગયે ?

બબરચી માંહેથી જવાબ આપે, એક મરગયા, ચાર જલાવન ગયે, એક રૂઠ ગયા, દો મનાવન ગયે. સરદાર સીંગ બજાર ગયા. બંદા હાઝીર હે ! (એમાંથી નવ્વાણું ટકા બાદ.)

સાહેબકી માં બહેન, વોહ હમારીહી માં બહેન—૨૦૧

એક ઉછાંછલા સ્વભાવનાં સાહેબને પોતાનાં નોકરોને ખરાબ ગાળો દેવાની ટેવ પડી ગઇ હતી. સીપાઇઓને માં બેહેન સમાણી ગાળો આપવાથી તેઓ બહુ કંટાલી ગયા હતા, અને શું કરવું તેનાં વિચારમાં હતા, કોઇ વખતે વિચારતા કે કાલે એની બદલી થઇ જશે, અને બીજો કોઇ આવશે. તો એ દુખ દુર થઇ જશે. એક સીપાઇ તેમાં વિચારવંત હતો, તેણે ઉપાય શોધી કાઢયો. અને બધાએ સાથે મળી સંપ કર્યો. અને એક દીવસ સાહેબની હજુરમાં જઇને હાથ જોડીને ઉભા રહયા. સાહેબે ગાળો ચોપડી, અને પુછ્યું. કયા હે ? એક મીયાંએ હીંમત કરી જવાબ આપ્યો,

સાહેબ ! કલ હમારા બડા તેહવાર થા, ઇસ લીયે હમ સબને મીલકર કસમ ખાઇ, કે આજસે હમને આપકી બહેનકો હમારી બહેન, ઔર આપકી માંકો હમારી માં બનાયા હે. તો આજસે આપ મેહરબાની કરકે આપકી માં બહેનકો ગાલીયાં નહીં દેના. કયુંકે આપકી માં બહેન, વોહ હમારીહી હે. સાહેબ મનમાં સમજ્યો, કે હવે ગાળો દેતાં મોઢું બંધ કરવુંજ પડશે.

ભોળા વેપારી કોથળીએ ભુલી ગયા—૨૦૨

ચંપાગલીમાં મારવાડી હંસાજી ધુળાજીની દુકાન હતી. એક દહાડો ત્યાં એક વીકટોરીઆ આવી, અને તે હંસાજીની દુકાનપર ઉભી રહી. હંસાજી જુએ છે, તો ગાડીમાં એક ખોજો અને એક અમદાવાદી વાણીઓ બેઉ બેઠા હતા. તેમની સામેની બેઠક પર એક ટ્રંક અને પાકીટ પડી હતી, અને દેખાવ પરથી એવું જણાતું હતું, કે તેઓ રેલવે સ્ટેશન પર જનાર હતા. ગાડી ઉભી રેહતાંજ ખોજાએ સામે પડેલી પાકીટમાંથી એક નાની થેલી કાઢી, પેલા અમદાવાદીનાં હાથમાં આપી, અને પોતાનાં ગજવામાંથી નોટોનું બંડલ કાઢયું. અને તેમાંથી સો રૂપીઆની એક નોટ કાઢતાં હંસાજીને કહયું, એ મારવાડી, સો રૂપીઆ છુટા આપ તો, એમ કેહતાં તેણે પેલા અમદાવાદીને ચટકી વગાડી જલદી કરવાને ઇશારત કીધી. તે અમદાવાદી થેલી

લઇ ગાડીમાંથી ઉતર્યો, પણ મારવાડીએ જોયું, કે શેઠ ઉતાવલમાં છે, તો કંઇ હું પણ મારૂં કામ કરૂં, એમ વિચારતાં કહયું.

શેઠ રૂપીઆ આપું, પણ વટાવ ચાર આના પડશે. શું? ચાર આના વટાવ ! અરે કંઇ વાત છે ! અડધો આનો લેજે.

અડધો આનો ! અડધા આનામાં નથી આપતો,

ખોજાએ જોયું, કે હું ઉતાવળમાં છું, તેથી એ ચીરવા માંગે છે, પણ શું કરે ? તેથી તેણે સમજાવીને કહયું.

અરે ! ભલા માણસ એમ શું કરે છે ? આપ આપ હુ તને વધારે આપું છું. જરા જલદી કર બા ! ગાડીને વખત નથી.

હા, શેઠ જલદી આપું, પણ પુરી પાવલી લઇશ જો !

હા, હા, તું આપતો ખરો !

મારવાડીએ રૂપીઆ કાઢીને ઝડપથી પેલા અમદાવાદી મહેતાને ગણી આપવા લાગ્યો. પાંચ દસ પચીશ ને આ હો. મેહતો તે તપાસી લેતાં પેલી હાથમાંની થેલીમાં ભર્યા. થેલીનું મોઢું બાંધ્યું. અને થેલી વીકટોરીઆમાં શેઠની બાજુમાં મુકી. શેઠે સો રૂપીઆની નોટ અને ખીસામાંથી બેઆની કાઢી, તે મારવાડીને દેવા મેહતાનાં હાથમાં આપી. મેહતો મારવાડીને આપવા લાગ્યો, પણ આવો વખત જોઇ, મારવાડી ભુલે કેમ ! તેણે વાંધો લીધો.

નહીં શેઠ નહીં, બે આના નહીં લઉં.

અરે ભાઇ ઠીક છે, જવા દેની હવે. મુફ્તની એઆની મજો છે. ને વલી લાહેરી શાની કરે છે? એ તો ઉતાવળ છે તેથી. નહીં તો દોઢીઉં પણ શાનું આપું?

લાહેરી એમાં શાની? તમને પરવડે તો લ્યો, કંઇ જબરદસ્તી છે?

એમ કે? ત્યારે એમજ ચલાવી લેશું. મેહતા આપ આ રૂપીઆ પાછા આપ, કંઇ નહીં, સ્ટેશનપર લેશું. ચાલ જલદી કર, વખત નથી. મેહતાએ નોટ અને બે આની શેઠને પાછી આપી. પેલી રૂપીઆની થેલી વીકટોરીઆમાંથી ઉંચકીને મારવાડીને પાછી આપી. તે ઝડપથી ગાડીમાં ચઢી બેઠો, અને તેઓ યાહોમ ગાડી ચલાવી ગયા.

હેં! હેં!! હેં!!! ગાંડા કે નહીં? ગાડી ગયા પછી હંસાજીએ દુકાન પરનાં નાનાં ધુરગાને કહ્યું, ઉતાવળમાં ગાંડા કોથળીએ ભુલી ગયા. ઠીક થયું સાલ ધુરગા, રૂપીઆ પેટીમાં રાખ, અને કોથળી સંતાડી મુક. ધુરગો કોથળી પેટી પાસે લઇ ગયો. મોઢું છોડયું, અને ખાલી કરે છે, તો તેનાં ગભરાટનો શું પાર! ગાંડા ઘેલો થતાં ધુરગાએ ચીસ મુકી, અરે હંસાજી ઓતો ઢબ્બુ નીકલ્યા!

હેં! ઢબ્બુ નીકલ્યા! હંસાજીએ પોક મુકીને તેજ ઘડીએ તે ઉઘાડે માથે અને ખુલ્લા પગે હાથમાં પોતીઉં પકડી નાકાપર

દોડી ગયો. અને આજુ બાજુ તથા સ્ટેશનપર જઈ આવ્યો, પણ વીકટોરીઆનો કંઈ પત્તો લાગો નહીં, તેતો કોણ જાણે કયાં નીકળી ગઇ. તે કયાંથી મળે એટલે નીરાસ થઇ બોલ્યો, અરે રામ ! રામ !!

એતો બે લુટણુજીઓ શેઠ અને મેહતો બની આવ્યા હતા તેઓ પોતાની સાથે એક ખાલી થેલી ને બીજી તેવીજ ઢબ્બુથી ભરેલી થેલી લાવ્યા હતા.તેઓએ નોટ વટાવવાની પંચાત કરી મારવાડીનાં રૂપીઆની થેલી રાખી મુકીને તેને બદલે તેઓ પેલી ઢબ્બુની થેલી હંસાજીને માથે મારી ચાલી ગયા.

માલ ભલે લુતી ગયા, પન ભરટાઉં મારી પાસે છે કેની—૨૦૩

ઇડરમાં લુકમાનજી વોહરો રહેતો હતો, તેનો ઇસમાલજી નામનો ગુમાશતો હતો. પોતાનો માલ મુંબઇથી અમદાવાદ આવેલો હતો, તે લાવવા માટે ઇસમાલજીને અમદાવાદ મોકલવામાં આવ્યો માલ બરાબર તપાસીને લાવવા માટે તેને માલનું ભરતીઉં આપવામાં આવ્યું હતું.

ઇસમાલજીએ અમદાવાદ આવી, પોતાનાં શેઠનો માલ ભરતીઆ મુજબ તપાસી લીધો. અને બે ગાડાં ભરી રાતનાં અગીઆર

વાગાનાં સુમારે અમદાવાદથી ઇડર આવવા નીકળ્યો. ઇસ-માલજીને ચોરોનો દર બહુ લાગતો હતો, તેથી ગામનાં પાદરમાંથી ગાડાંવાળાઓ સાથે મોટે મોટે સાદે વાતો કરી વખત ગાળવા લાગ્યો. ગાડાંવાળાઓ જરાક ઝોકું ખાય, કે ઇસમાલજીનો જીવ તળે ઉપર થઇ જાય. તુરત તેમને જગાડી વાતો ચાલતી કરે.

રસ્તામાં કેટલાક કોળીઓ સંતાઇ રહયા હતા, તે જુદી જુદી દીશામાં ઉઘાડી તરવારો સહીત આવી, ગાડાં ઉપર ચઢી ગયા. ગાડાંવાળા હેઠે ઉતરી એક જગાએ જઇ બેઠા. ઇસમાલજી ધ્રુજટો ધ્રુજતો ચોરોને કેહવા લાગ્યો, કે મારો જાન લેશો નહીં, ટમારે જોટું હોય, તે બહું લઇ જાઓ. હું જરી પન બોલવાનો નઠી. ચોરો ગાડાંમાંથી જે જે કીંમતી માલ હતો તે લઇ ગયા.

ચોરો ગયા પછી ગાડાંવાળા ગાડાંપર આવી બેઠા, અને ઇસમા-લજીની સાથે નાતો કરવા માંડી. ગાડાંવાળાએ કહયું, કે આ ગામ નજીક આવે છે, ત્યાંના મુખી પટેલને આ ચોરીની વાત આપણે જાહેર કરીએ.. ઇસમાલજીએ કહ્યું, આપરો માલ ગેરવલ્લે જનાર નથી, માટે અહીં રસ્ટામાં મુખી થાનદાર પાસે નકામા અથડાવાની જરૂર શી ? પન હવે તો બાકીનો માલ ઇદર તાકીદે લઇ જવો એજ થીક છે. એ રીતે કોઇને જાહેર કર્યા વગર ઇસમાલજી ઇડર આવી પહોંચ્યો. ગાડાંમાંનો માલ ઘણો ઓછો જોઇ શેઠે પુછ્યું—

લુકમાનજી—કેમ ઇસમાલજી ! આટલોજ માલ જનાય છે ?

ઇસમાલજી—રસ્ટામાં ચોર લોકો મીલા હટા, તે લઇ ગયા પન ફીકર જેવું નહી !

શું તમે પટટો મેલવો છે ? અઠવા તો ટમે સરકારમાં જાહેર કરૂં હોય, અને કાંટો માલ અગર કાંટો વલટર મળવાની ઉમેદ જેવું છે ? એમ હોય તો ફીકર જેવું નહી,

ઇસમાલજી—જાહેર બાહેર ટો કરૂં નહી, જાહેર ઠી કરવા સરકાર કંઇ માલ આપટી નઠી, એ તો ચોર પંકરી લાવો ટો તેને સજા કરે. એમાં શું વલું. ચોર પોટેજ પુછવા આવશે. એટલે ફીકર જેવું નહી.

લુકમાનજી—માલ લુતી ગયા, તે પુછવા આવે એમટે વરી બને ?

ઇસમાલજી—માલ ભલે લુતી ગયા. પન ભરટીયું આપની પાસે છે. એટલે ભાવ જાના વગર શી રીતે વેચશે ! એટલે આપની પાસે આવવુંજ પડશે, તો પકરાવી દેશું.

લુકમાનજી—અરે બેવકુફ ! ચોરોને ભરટીઆની શું જરૂર, તેને શું વેપાર કરવો હટો કે ભરટીઉં જોવા આવશે !

એ મુજબ ઠપકો આપી ઈસમાલજીને નોકરીમાંથી પાણીચું આપી દીધું,

બુચાની કીંમત—૨૦૪

બુચો—(ઉંમર વરસ આઠ) માયજી, ઓ માયજી,

માય—ઓ માયનો બધો જીરે, બોલની મરૂ, શું કહે છે?

બુચો—મને કોઇ વેચાતો માંગે, તો તમે શું લેવો?

માય—ભારો ભાર સુન્નું, ને ભારો ભાર હીરા મોતી તારા તો લઉં.

બુચો—ત્યારે તે સુન્ના ને હીરા મોતીને પેટે હાલ તરત તો, એક પાવલી આપો કે હું સરકસ જોઇ આઊં.

દારીનાં દોરસો અને ચોતલીનાં ચારસો—૨૦૫

કપડવંજમાં ઇસમાલજી કરીને વહોરો રેહતો હતો, તે એક વખતે મોડી રાતે કંઇ કારણસર બહાર નીકળ્યો. એટલામાં એક ચોર અંધારામાં ઉભો હતો, તેણે એકદમ દોડી આવી મુલ્લાંજીની દાઢી પકડી કહ્યું. રૂપીઆ દોઢસો આપે તો છોડું. મુલ્લાંજીએ વિચાર્યું કે કાંઇ તદબીર થશે નહીં તો રૂપીયા આપ્યા વગર આ ચોરનાં હાથમાંથી છુટાવાનું નથી. તેથી પોતાની બાયડીને કેહતો હોય તે પ્રમાણે મોટે સાદે કેહવા લાગ્યો, સાંભરે છે કે? આ ચોર આવો છે, તેણે મારી દારી પકરી છે, તે રૂપીઆ દોરસો માંગે છે. માટે જલદી રૂપીઆ લાવ આ તો દારીનાં દોરસો પણ ચોતલીનાં ચારસો લેશે. જો દારી મુઈ

દાઢીને ચોતલી પકડશે, તો ચારસો આપવા પડસે માટે દોરસો જલદી લાવ ? આ સાંભળી ચોરને વિચાર થયો, કે લાવને ચોતલી પકડું. ચારસો રૂપીઆ તો મળશે. એમ ધારીને દાઢી છોડી ચોટલી પકડવા જાય છે, પણ મુલ્લાંજીને માંથે તો મુંડો, તેથી હાથમાં તો કંઈ આવ્યું નહીં. પણ મુલ્લાંજી દોડતો બારણું બંધ કરી ઘરમાં પેસી ગયો !

તમામ શુદ.

!! મુસલમાન ભાઇઓને ખુશ ખબર !!

અમારી પાસે નીચે લખેલી કિતાબો મળશે, અને એ સિવાય બીજી પણ મળશે. જેને મંગાવવાની ખાહેશ હોય, તેણે એક કાર્ડ લખવો એટલે વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે; સામટી લેનારને કીફાયત ભાવે આપશું. વધુ ખુલાસો કાગળથી થશે.

મીલાદે રસુલ ઉર્ફે બાગે રસુલ—એમાં મૌલુદ શરીફની રીવાયતો, અને ઉમદા કસીદા તથા ગઝલો છે. કીંમત રૂા. ૦-૪-૦

તોહફેતુલ બરકાત—એમાં હજને લગતી મુસાફરીનો એહવાલ, તથા મક્કા મદીના, તાઈફ વીગેરે જીયારતોનું બયાન છે. કીંમત રૂા. ૦-૪-૦.

જીકરૂશ શહાદતેન—એમાં ઇમામ હસન, તથા ઇમામ હુસેનની શહાદતનું બયાન. અને મરસીયા, નૌહા, માતમ તથા સલામ, રીવાયતો વીગેરે છે. કીંમત રૂા. ૦-૫-૦.

તઝકેરતુલ અંબીયા—એમાં કુરઆને પાકમાં જણાવેલા મશહુર પેગંબરો, અને હઝરતનાં અસહાબો અને ઇમામો અને ઇસલામી કોમો અને રીવાજોનું બયાન છે. કીંમત રૂા. ૦-૬-૦

તોહફેતુલ મુશતાક—એમાં દુઆએ ગન્જુલ અર્શ દુરૂદે અકબર તથા બીજી દુઆઓ છે. કીંમત રૂા. ૦-૩-૦

મનબેઉલ અહજાન—(વફાતનામું) હઝરત સલ.નું નઝમમાં સહી રીવાયતોથી લખાયેલું. કીંમત રૂા. ૦-૨-૦

મીરાં દાતારનો કિસ્સો—ઉનાવાનાં પીર મીરાં સૈયદ અલીનાં હાલમાં. કીંમત રૂા. ૦-૧-૦

સૈયદ બનુમીયાં બીન સૈયદ અમીરમીયાં કાદરીની કું.

મુ. બીલીમોરા, જીલ્લે—સુરત.